LOREAU

FERICIREA TRAIEȘTE ÎN SPAȚII MICI

Lăsați simplitatea să vă rafineze Viața

Introducere

Dacă am ruga mai mulți oameni să ne dea definiția locuinței, probabil că am obține tot atâtea răspunsuri, adesea contradictorii: pentru unii, acoperișul de deasupra capului nu e decât un refugiu, un loc în care să te odihnești, să dormi, să-ți depozitezi lucrurile; dacă au un pat și un fierbător pentru cafea, le e de-ajuns. Pentru alții, dimpotrivă, locuința este nucleul central al vieții, în jurul căruia gravitează totul.

Indiferent de particularitățile și de aspirațiile fiecăruia, un lucru e sigur: tema locuinței înglobează toate aspectele vieții – bani, căsătorie, familie, statut social, siguranță, estetică, arhitectură, confort al trupului și al sufletului, sănătate, energie, ecologie, politică, economie, etică... Să reflectăm la „modul nostru de a locui" înseamnă, până la urmă, să medităm la propria viață și să dăm seama de visurile și de viitorul nostru. Dar și de moartea noastră...

Desigur, cu toții avem nevoie de un acoperiș deasupra capului... dar de ce fel de acoperiș? Cel care ne adăpostește ni se pare mulțumitor? Ne face fericiți? Este „pe măsura noastră"? Ne aduce energie sau, dimpotrivă, ne-o răpește? Fie că ne dăm sau nu seama, suntem tributari spațiului pe care îl ocupăm (sau pe care am dori să îl ocupăm). Chiar mai mult decât ne închipuim. În lipsa lui, ne-am putea pierde sănătatea, prietenii și chiar viața. În plus, să ai un acoperiș deasupra capului – propriul TĂU acoperiș – nu e întotdeauna ușor. Pentru atâția oameni, să aibă o

locuință e mai mult decât o alegere, e o constrângere economică și mult prea adesea socială, chiar înainte de a fi o plăcere sau un vis realizabil. Cât despre proprietarul unei case mari și frumoase, nu spunem oare „A reușit în viață. A cumpărat o casă mare"? Dar e el cu adevărat mai fericit decât ceilalți? Modul lui de viață corespunde unor aspirații profunde? Mai are timp să viseze, să lenevească și să trăiască așa cum îi place, când e împovărat de un credit pe câteva decenii și de un serviciu, de o familie, de un program fix și de alte responsabilități?

Omul e sclavul locuințelor mari. În schimb, când locuiești în „pătrățelul tău", indiferent că e vorba despre o garsonieră minusculă, despre un simplu apartament cu două camere sau despre o casă cu dimensiuni modeste, ai numeroase avantaje: mai puține cheltuieli și probleme, mai multe înlesniri, mai mult confort și timp liber, mai multă libertate, intimitate... Din păcate, societatea ne constrânge să ne alcătuim imaginea fericirii pornind de la modelul caselor deținute de vedete, acele case cu piscină, gazon și cameră de oaspeți. Nu ne dăm seama că am fi la fel de fericiți și chiar mai liberi într-un spațiu mai compact. Peste tot în lume există locuințe mititele și extrem de confortabile, frumoase și idilice.

Dacă să ai acoperișul tău deasupra capului e o prioritate, atunci suprafața lui e o chestiune secundară: paradoxal, cu cât o locuință are dimensiuni mai mici, cu atât aduce mai multă bucurie. Înțelepți, mistici și poeți au susținut asta din negura vremilor: un spirit cuprinzător nu are nevoie de un spațiu amplu. Locuințele mici îndeamnă mai mult la plăcere și la visare decât cele mari. Ca și în cazul multor altor lucruri din viață, mai puțin aduce deseori mai mult.

Să aibă un acoperiș deasupra capului, fără a risca să fie expulzat sau deranjat – în vreme ce singurele două lucruri la care aspiră sunt liniștea și singurătatea – este cu siguranță unul dintre cele mai mai visuri ale omului. Atunci el poate să-și bea liniștit ceaiul, așezat în fotoliu, lângă foc – în Occident, ceaiul fiind simbolul refugiului liniștit și pașnic, iar pentru filosofii și poeții din Orient, cel al eternei căutări a înțelepciunii. O căutare pe care budismul, taoismul și învățătura zen ne ajută să o ducem la bun sfârșit, ca să evităm suferințele, să ne îmbogățim interior și să ne ridicăm deasupra condiției noastre materiale.

1

AVANTAJELE SUPRAFEȚELOR MICI

MAI PUȚINE GRIJI, MAI MULTĂ LEJERITATE

MAI MULT TIMP

MAI MULTĂ VITALITATE

MAI PUȚINE CHELTUIELI

UN ACCES MAI SIMPLU LA PROPRIETATE

CONFORT ȘI LUX

MAI PUȚINE GRIJI, MAI MULTĂ LEJERITATE

O LOCUINȚĂ MICĂ, SOLUȚIA PENTRU NENUMĂRATE PROBLEME...

„Fără îndoială, casa mea este mică, dar am un loc unde să îmi așez trupul. Fiind singur, locuința aceasta îmi ajunge. (...) mă mulțumesc să-mi doresc liniște și cred că fericirea constă în lipsa de griji."

KAMO NO CHÔMEI, *Însemnări din coliba mea*

Sunt numeroși cei care deplâng spațiul restrâns al locuinței lor și visează să trăiască într-o casă mai mare. Dar, pe de altă parte, cât de mulți sunt cei care se plâng de o casă pe care se chinuie să o administreze, să o întrețină sau să o plătească? Persoanele care elogiază suprafețele mici sunt rare, însă ele au înțeles că preferința pentru un spațiu redus, în defavoarea suprafețelor extinse, are numeroase avantaje: mai puține griji și cheltuieli, mai mult timp și confort. Cu cât tehnologiile avansează și cu cât imperiul consumerismului, cu sminteala grandorii și a necumpătării, ia amploare, cu atât ne îndepărtăm de înțelepciune și de moderație. Această necumpătare este însă oare benefică pentru sănătatea și starea noastră de bine?

Mare, tot mai mare – iată la ce aspiră generațiile prezente, fie că e vorba despre o plasmă, un frigider sau o casă. Dar această grandoare ne face mai fericiți? Este ea garanția unei stări de sănătate mai bune, a unui plus de liniște și siguranță?

LOCUINȚA MICĂ ARE EFECT TERAPEUTIC ÎN PRIVINȚA GRIJILOR

„Avem ceva mai bun de făcut cu viața decât să-i grăbim ritmul."

MOHANDAS KARAMCHAND GANDHI

Să locuiești într-un spațiu restrâns are, fără îndoială, avantajul de a provoca mai puține griji. Omul este sclavul caselor ample, căci acela care spune spațiu mare spune oboseală, responsabilități și dezordine. Mulți oameni cred că e plăcut să trăiești într-o casă mare; dar oare ei își dau seama că atunci preocupările ajung să li se învârtă aproape în întregime doar în jurul ei? Lucrări de întreținere și înfrumusețare, ore suplimentare la birou pentru a plăti facturile, weekenduri ocupate cu tunderea gazonului, îndepărtarea pânzelor de păianjen sau revopsirea obloanelor... oare asta să fie viața? Nu sunt lucruri mai palpitante de făcut decât să trăiești tot timpul pentru interior, ca să faci curat, să-l înfrumusețezi, să-l protejezi? Ca și nevoia de a mânca, să locuiești undeva nu ar trebui să fie decât condiția prealabilă a unei vieți libere, lipsite de constrângeri. Nimeni nu poate să conteste că o casă mică e mult mai ușor de amenajat confortabil, de întreținut, de administrat, de închiriat (sau de cumpărat) și de asemenea, de părăsit (sau de vândut) decât una mare. Ceea ce ar trebui să aducă în chip esențial o locuință este odihna fizică și mintală, posibilitatea de a-ți reface plinul de energie și vitalitate pentru ca, în timpul și în afara serviciului, să profiți pe deplin de plăcerile existenței. Casa ar trebui să fie, înainte de toate, un loc al liniștii și o sursă de bucurie, în absența oricăror griji.

FIIND MAI PUȚIN MATERIALIȘTI, SUNTEM MAI FERICIȚI

„Este de o absolută perfecțiune și aproape divin să știi să te bucuri corect de propria existență... Viețile cele mai frumoase sunt, după părerea mea, cele care urmează modelul comun și omenesc, viețile ordonate, fără ciudățenii, fără extravaganțe."

MICHEL DE MONTAIGNE

Bogăția materială ne smintește și ne face iresponsabili. În schimb, traiul cu foarte puțin și evitarea situațiilor complicate sau a persoanelor dezechilibrate, snoabe și cu pretenții ne îngăduie să ne apropiem de o stare de bine vecină cu fericirea. Acela care s-a debarasat de cea mai mare parte a bunurilor sale materiale poate așadar să se rezume la câțiva zeci de metri pătrați în care să trăiască. Își dă seama că posesiunile prea ample, chiar și la nivel de suprafață a locuinței, nu-i aduc nimic. Să încetăm să ne risipim în îndeletniciri inutile, să nu ne mai împiedicăm de obiecte care au pretenția că ne simplifică viața, când, de fapt, ne-o complică, să nu ocupăm mai mult spațiu decât este nevoie – iată ce ne ajută cu adevărat să regăsim lipsa de griji și lejeritatea anilor tinereții, stări pe care le-am pierdut prin lăcomia noastră de a avea cât mai mult și prin setea noastră de a-i impresiona pe ceilalți. Să trăiești într-un spațiu limitat, simplu, pe care îl poți părăsi de azi pe mâine, fără piedici ori complicații (eliberarea locuinței, formalități lungi și complexe...) îți oferă o senzație de imponderabilitate și o

autonomie extraordinară. E ca și cum te-ai afla abia la începutul vieții, care abia urmează să ți se deschidă, imensă și minunată. Asta explică de ce tocmai persoanele care reușesc să trăiască frugal sunt, paradoxal, cele mai pline de energie.

APARTAMENTELE MICI ATRAG MAI PUȚIN HOȚII

„Mătăsuri, șiraguri de perle la gât... ele nu erau, iată, însemnele puterii regești, ci ale sclaviei."

MOHANDAS KARAMCHAND GANDHI, *Autobiografie sau povestea experimentelor mele cu adevărul*

Să veghezi mereu ca să nu fi jefuit e o adevărată sclavie! Cât timp și energie irosești instalând sisteme antifurt, camere de supraveghere sau rugându-i pe vecini ca, pe perioada verii, să treacă și să „arunce un ochi" la bunurile tale! În plus, neliniștile și îngrijorarea sunt tot o formă de sclavie! Dar e posibil să trăiești bine cu atât de puțin, încât nimic să nu-i atragă pe hoți. Dacă vor să fure televizorul, cu atât mai bine pentru ei. Nu vor câștiga mare lucru. Nu voi uita niciodată ce mi-a spus într-o zi prietenul meu Samuel, din New York, în legătură cu fratele lui: „Cel mai scump costă securitatea. Joshua plătește o sumă exorbitantă pentru un apartament minuscul, dar stă în cartierul cel mai sigur."

CUM SĂ DUCI O VIAȚĂ UȘOARĂ

„Șase trăsuri și cai se întorc din acest refugiu. Privighetorile și florile nu disprețuiesc sărăcia."

LANG CHE-YUAN, *La nesfârșit ploaia*, NAGAI KAFÛ

Dacă nu ai averi, spuneau japonezii odinioară, nu ai parte de nenorociri. De ce să trăim ca sclavi ai bunurilor materiale și să murim sub povara inertă a averilor acumulate? O locuință mică, mobilată auster, nu echivalează nici cu tristețea, nici cu proasta dispoziție. Ea poate, dimpotrivă, să fie foarte veselă și foarte vie. Totul depinde de starea de spirit, de entuziasmul și de energia celui care stă în ea. Ceea ce ne face fericiți nu este nici spațiul, nici mobilierul, nici averile, ci lejeritatea și lipsa de griji ale unei vieți trăite într-un trup sănătos și cu un spirit eliberat de cât mai multe constrângeri sociale, izbăvit de urmărirea neîncetată a plăcerilor lipsite de valoare. Să nu-ți fie foame și nici frig – cine are parte de asta e fericit. Ca să trăiești simplu trebuie să examinezi natura simplității, care depinde întru totul de integritate și corectitudine. Dacă vei acorda atenție acestor două atribute, viața ți se va simplifica de la sine.

MAI MULT TIMP

MAI PUȚINE ORE DE MENAJ ÎNTR-O LOCUINȚĂ MICĂ

„Casele celor bogați parcă s-au «umflat» fără limite aparente. Casele noilor îmbogățiți sunt atât de mari, încât nu mai pot să fie administrate de o singură persoană."

ANCHETĂ *New York Times*, 24 octombrie 1999

Cuplurile care angajează o menajeră ca să rezolve problema curățeniei – cea care generează majoritatea conflictelor dintre ei – sunt din ce în ce mai numeroase. Se spune că, în New York, oamenii apelează cel mai des la firmele de curățenie sâmbăta, între orele 9 și 11, deci la început de weekend, după o săptămână de muncă pe parcursul căreia casa s-a transformat într-o adevărată cocină. Concluzia? E mai ușor să faci dezordine într-un apartament mare decât într-unul mic. Ordinea și curățenia dintr-o locuință aduc liniște, care e atât de prețioasă, încât celor care trăiesc pe suprafețe imense le este greu să o obțină – presupunând că reușesc totuși acest lucru. Din ordine se naște seninătatea.

CU CÂT CASELE SUNT MAI MARI, CU CÂT SUNT MAI ÎNCĂRCATE, CU ATÂT NE RĂPESC MAI MULT TIMP

„Cel care se consacră exclusiv dobândirii bunurilor din această lume e întotdeauna grăbit, căci nu dispune decât de un timp limitat ca să-și atingă scopul și să se bucure de el."

TOCQUEVILLE

Cu cât producem mai multe bunuri și servicii, cu atât scade valoarea lucrurilor și cu atât mai puțin avem timp să ne bucurăm de ele. Pentru că avem prea multe posesiuni materiale, timpul pentru plăcerile nemateriale se împuținează. Alergăm după bani ca să cumpărăm case mai mari, mașini mai mari, mai multe piese de mobilier, haine sau gadgeturi. Din acest motiv, micile magazine de odinioară s-au transformat în uriașe centre comerciale, pe care le luăm cu asalt în weekend ca să găsim, iar și iar, ceea ce ar putea să ne amelioreze, aranjeze sau înfrumusețeze interiorul. Cu cât o locuință este mai mare, cu atât e de nevoie de mai mult timp pentru aranjarea și întreținerea ei. Nici nu apucăm bine să spunem că, în sfârșit, ne-am liniștit, că iar se găsește ceva de făcut: să spălăm geamurile, să tăiem crengile copacului de care se plânge vecinul, să reparăm canalizarea... Pe lângă timpul pierdut, să nu mai pomenim oboseala provocată de toate astea! Oboseala, la rândul ei, e unul dintre elementele care ne răpesc cel mai mult timp. Unul dintre laitmotivele epocii noastre este lipsa de timp. Dar cine ne obligă să îl consumăm în activități inutile și înrobitoare? Cei care își folosesc prost timpul, spunea Jean de la Bruyère, sunt primii care se plâng de scurtimea lui.

CASA IDEALĂ: CEA ÎN CARE NU E APROAPE NIMIC DE FĂCUT

„Eternitatea, spune maestrul zen, eternitatea este astăzi."
învățătură zen

Înțelepciunea zen ne învață că e la fel de greu să trăiești într-un timp împovărat cu prea multe lucruri de făcut, pe cât e să trăiești într-o casă dezordonată. Ca să ai mai mult timp, un calcul simplu ne arată că trebuie să ai mai puține posesiuni. Mai puțini metri pătrați implică, fără doar și poate, mai puține obiecte. Dacă te muți dintr-o casă de 50 de metri pătrați într-una de 25, vei avea probabil tendința să păstrezi tot. Dar îți dai seama rapid, văzând obiectele îngrămădite în jurul tău, că ele te sufocă și nu-ți sunt necesare. Să îți impui prea multe lucruri de făcut, prea multe bunuri și metri pătrați de întreținut e ca și cum te-ai autoflagela, într-un act de cruzime față de tine însuți. Schimbă casa prea mare cu una mai mică! Persoanele care au trecut prin această experiență au fost surprinse de satisfacția resimțită ulterior. Odată ce totul a fost amenajat, organizat, decorat într-un spațiu mai mic, odată ce fiecare obiect și-a găsit locul lui și nu mai ai nimic de făcut, nu-ți mai rămâne decât să visezi, să citești, să asculți muzică... Însăși ideea de a căuta să trăiești mai bine ar dispărea. Abia atunci poți să te bucuri de orice, inclusiv și mai cu seamă de propriul timp. Să îți petreci viața făcând curățenie, reparând și aducând îmbunătățiri, nu e ceva firesc. Dimpotrivă, firesc este să ai timp să te cultivi, să fii curios cu privire la orice, să explorezi lumea și să te îmbogățești în alte domenii decât cele care țin de lumea materială.

DAR CE ÎNSEAMNĂ EXACT SĂ-ȚI FACI TIMP?

„Spre deosebire de alte resurse, aceasta nu poate fi cumpărată sau vândută, împrumutată sau furată, stocată sau economisită, fabricată, multiplicată sau modificată. Nu putem decât să ne folosim de ea. Și, indiferent dacă o folosim sau nu, ea nu dispare. Ea este, evident, cea mai prețioasă dintre toate, căci e singura care nu se regenerează."
JEAN LOUIS SERVAN-SCHREIBER, *Noua artă a timpului*

Să-ți faci timp înseamnă, printre altele, să ai posibilitatea să-l „cheltuiești" după bunul plac: să nu faci nimic sau să nu faci lucrurile decât din plăcere sau interes. Să-ți faci timp înseamnă, de exemplu, să anticipezi plăcerile mărunte cu precizie și rigoare (călătorii, concerte...) sau să închei o complicitate delicată cu anotimpurile și intemperiile pe care omul le numește, din comoditate, „urâte". Înseamnă să reduci la tăcere vocile inutile ca să te abandonezi esențialului. Locuitorii din Kyoto trăiesc adesea în case minuscule, de o frumusețe uluitoare, în care nu au încercat să schimbe, să îmbunătățească sau să modernizeze nimic de zeci de ani. După ce ordinea și bunul-simț au fost perfect stabilite, ei nu resimt necesitatea de a se „moderniza". Prin urmare, au mult timp pentru ei înșiși, în afara orelor de serviciu, ca să savureze o sumedenie de mici plăceri ale vieții – de pildă, să se plimbe pe țărmul întinsului și maiestuosului râu Kamo-gawa sau să meargă pe bicicletă până în celălalt capăt al orașului, ca să cumpere câteva prăjiturele „de sezon" (în forme și culori care amintesc de perioada anului care trebuie sărbătorită, fie că e vorba de căldura verii, de arțarii cu frunze tomnatice înflăcărate sau de cireșii înfloriți din aprilie), pe care să le deguste alături de un ceai verde cremos. De asemenea, au ocazia să adaste câteva clipe, în drumul lor, într-una dintre numeroasele grădini zen ale orașului, să simtă vântul,

să admire culoarea cerului sau să culeagă o floare sălbatică de pe marginea drumului. Sigur, toate aceste fericiri mărunte nu au nimic spectaculos, dar ascund o forță incredibilă.

MAI MULT TIMP PENTRU PRIETENI

Omul liber are timp. Omul care stăpânește spațiul este puternic, spunea cineva. Cu cât avem mai mult, cu atât ne dorim și mai mult. Când cumpărăm cărți la nesfârșit, trebuie să achiziționăm și o nouă bibliotecă. *Idem* pentru haine, veselă, aparate electrocasnice. Multe persoane își ocupă timpul cu obiectele, adesea în detrimentul legăturilor interumane. Atunci ele devin din ce în ce mai puțin disponibile pentru semeni: nu răspund la telefon, nu răspund la e-mailuri, se pretind mereu grăbite, asaltate, copleșite... Timpul ar trebui totuși să ne ajute să devenim zâmbitori, relaxați, amabili, generoși. Un mod de viață mai simplu și mai modest ne poate elibera de multe constrângeri. La ce bun o pajiște întinsă (și o mașină de tuns iarba superperformantă) dacă nu avem timp să ne întindem pe iarbă sau să ne invităm prietenii la un *brunch*? Iarba va continua să crească veșnic. Dar, dacă prietenia nu e cultivată, se va ofili. Să ai sau, mai degrabă, să-ți faci timp pentru ceea ce-ți place ar trebui să fie ceva firesc. Nu un lux. Și, la urma urmei, având timp ne putem permite să facem totul în profunzime, să trăim într-un mod mai autentic. Fiecare clipă devine astfel... o picătură de eternitate: dobândește o cu totul altă valoare într-un spațiu restrâns.

MAI MULTĂ VITALITATE

CU CÂT LOCUINȚA ESTE MAI MARE, CU ATÂT AMENINȚAREA STRESULUI ESTE CREȘTE

„Casele și odăile mici întăresc spiritul, iar cele mari îl slăbesc."

LEONARDO DA VINCI

Mulți oameni își trec timpul și viața muncind ca să ramburseze creditul pentru casă, dar după ce în sfârșit (și la modul ideal) au ieșit la pensie și casa este plătită, continuă să se chinuie ca să... o întrețină și să-i aducă îmbunătățiri, până în ziua în care își dau seama că acum locuința este prea mare (copiii au părăsit cuibul familial, unul dintre soți a decedat...). Astfel, deși au impresia că se bucură de confort material și de o anume siguranță financiară, ei nu au sentimentul că sunt fericiți. Din punct de vedere material, mereu caută sau aranjează ceva, fac curățenie, se pierd în sarcini inutile și sterile. Din punct de vedere psihologic, suferă de un vid existențial, de o lipsă greu de definit, dar care le umbrește starea de bine: și-au irosit energia în toate sensurile, inclusiv acasă. Percepția lor asupra odihnei, asupra stării de bine este falsificată. Dovada: pleacă în vacanță

să se odihnească. Niciodată nu le-ar trece prin minte ideea simplă să-și facă vacanța... la ei acasă. Deși la asta ar trebui să servească o locuință: să ne ajute să ne refacem sănătatea, să evadăm în visare și lenevire, să ne odihnim.

ENERGIA ÎNSEAMNĂ VIAȚĂ

Se știe, grijile sunt cele care ne fac nefericiți și posomorâți și care ne împiedică să fim plini de viață și de veselie. Gândul este o formă de energie, la fel ca electricitatea sau gravitația. Să ai mereu ceva la care să te gândești, o problemă de rezolvat... asta obosește sistemul nervos, iar pe termen lung te îmbolnăvește. Alegând să trăiești într-o locuință mică înseamnă nu doar să faci economii de ordin financiar, ci și să revii la un fel de atitudine „discretă", la moderație în toate domeniile. Înseamnă să-ți faci mai mult timp pentru reflecție, pentru a regăsi un stil de viață echilibrat și frugal, care să te ajute să te simți într-o mai mare armonie cu tine însuți. Înseamnă să faci o mai mare economie de energie; o energie în slujba căreia ne trăim toată viața, fie ca să adunăm cât mai mult, fie ca să cheltuim, fie ca să... risipim. Atunci când nu trebuie să ne facem griji pentru bunurile materiale, avem posibilitatea să acumulăm această energie, care duce la liniște interioară.

INTERIORUL CASEI AR TREBUI SĂ NE DEA ENERGIE

Departe de a ne arunca în lâncezeală, locuința noastră ar trebui să ne elibereze de toate blocajele și să ne ajute să ne regăsim dinamismul, greu încercat de lumea exterioară. Uităm mult prea adesea că boala este o diminuare a energiei. Rolul unui interior ar trebui să fie așadar acela de a

hrăni această energie, de a ne aduce calmul și echilibrul în gânduri, în acțiuni și comportamente.

Prin urmare, important nu este să locuim într-un spațiu mare, ci într-unul confortabil. Nu mărimea unui interior ne asigură odihna. Dimpotrivă: cu cât spațiul este mai mic, cu atât invită mai mult la liniște, seninătate, curățenie și ordine. O oră sau două de menaj pe săptămână sunt de ajuns. Câteva plante verzi, un buchet de flori, lumini difuze, muzică în surdină... nu ne mai rămâne așadar decât să ne închidem telefonul, să ne cuibărim într-un fotoliu confortabil și să evadăm în lectură, în muzică, într-un film bun sau în visare. Acestea sunt activitățile care aduc într-adevăr energie și spațiu. Spațiu interior, desigur.

SĂ NU NE LĂSĂM NICIODATĂ STÂNJENIȚI DE UN SPAȚIU PREA MARE

„Suntem constant invitați să fim ceea ce suntem."
HENRY DAVID THOREAU

O locuință mică ar trebui să reprezinte o formă de terapie a grijilor, a angoaselor și a nefericirii omenești, care sunt provocate de constrângerile sociale. Ceea ce trebuie să căutăm într-o locuință sunt odihna, echilibrul și alinarea trupului. O casă trebuie să ne permită să ne întreținem așa cum se cuvine trupul, să ne hrănim spiritul și să dobândim longevitatea. Ea trebuie să se limiteze la un spațiu în care agitația să facă loc liniștii, iar oboseala, vitalității. Taoiștii, acești maeștri ai energiei vitale, se mulțumeau cu o locuință mică, decorată cu câteva obiecte simbolice, cu câteva ghivece cu flori, cu o grădină cu pietre în miniatură și cu rulouri înfățișând peisaje de vis. Ei nu își foloseau energia ca să-i intimideze ori să-i seducă pe semeni, în scopul ascensiunii pe scara socială. Pentru ei, fericirea

însemna, pur și simplu, să ajungă la viziunea înfloririi personale la care aspirau cel mai mult: așadar să devină ei înșiși.

CASA TREBUIE SĂ REPREZINTE O HRANĂ ÎN EGALĂ MĂSURĂ MATERIALĂ ȘI SPIRITUALĂ

„Spațiul prea mare ne sufocă mai mult decât spațiul insuficient."

JULES SUPERVIEILLE, *Gravitația* (poeme)

Tot ce este esențial și evident, într-un apartament mic, sobru mobilat, dar de o curățenie impecabilă, derivă din vitalitatea lui: liniștea, bucuria cu care îndeplinim cele mai mărunte sarcini, precum spălatul geamurilor, pregătirea mesei sau lectura făcută în tihnă, fără grija că mai avem și altă treabă. Odată eliberați de obiectele materiale, nu mai trebuie să ne facem griji pentru ziua de mâine. O asemenea viață, prin simplitatea ei, ne trezește și ne eliberează de frivolitatea unei lumi care ia totul în râs. Apele tulburi ale spiritului se liniștesc și această întunecime, care era asemenea unui nor ascuns în adâncul nostru, iese la suprafață și, în sfârșit, se risipește. Suntem infuzați apoi de o stare de pace, pe care anterior ne era imposibil să o cunoaștem. În plus, să locuim într-o casă mică ne scapă de încă o grijă, și nu de cea mai mică dintre ele: povara datoriilor și a cheltuielilor.

MAI PUȚINE CHELTUIELI

COSTUL UNUI ÎMPRUMUT BANCAR CREȘTE ÎNTOTDEAUNA PREȚUL INIȚIAL

„La douăzeci de ani, se crezuse eliberat de rutina sau de prejudecățile care paralizează acțiunile și pun ochelari de cal intelectului, dar apoi și-a cheltuit viața dobândind, picătură cu picătură, libertatea pe care crezuse că o avea deplin."

XAVIER DE MAISTRE, *Călătorie de jur împrejurul camerei mele*

Pentru mulți dintre noi, munca nu generează decât iritare și stres. „Viața" unor astfel de persoane nu începe decât la sfârșitul zilei de lucru și în weekenduri; asta cu condiția să nu fie prea epuizate și să nu-și petreacă tot timpul liber doar recuperându-se. Oamenii aceștia, prizonieri ai unui ciclu economic căruia nu i se pot sustrage, s-au alăturat armatei celor care nu muncesc decât pentru un singur scop: ca să ramburseze creditul pentru locuință. Este evident că o casă mică generează cheltuieli mai reduse decât una mai mare. Din nefericire, sunt numeroși cei care nu își dau seama cât de mult îi va împovăra această achiziție, decenii la rând. O casă cumpărată cu ajutorul unui credit

ajunge să coste mult mai mult decât suma indicată în anunțul de vânzare. Nu calculăm întotdeauna cu luciditate ce va trebui să plătim în plus: dobânzile bancare, impozitele locale, taxele funciare, sumele pentru încălzire și întreținere (fără să mai pomenim de stresul de a găsi un electrician, un instalator sau pe cineva care să ne repare acoperișul), taxele (dacă este vorba despre un apartament în coproprietate), menajera, grădinarul etc. Înainte să achiziționăm un bun, ar trebui să calculăm cât ne va costa metrul pătrat în viitor. Așa ne calculează dările cei responsabili cu impozitele locale, taxele sau renovarea fațadelor.

ACEI METRI PĂTRAȚI CARE NU NE SUNT DE NICIUN FOLOS, DAR PE CARE ÎI PLĂTIM

Adeseori, în locuințele mari, există metri pătrați care nu sunt de mare folos, dar pentru care plătim taxe și impozite. Ați calculat deja cât vă costă camera de oaspeți, care stă neocupată în cea mai mare parte a timpului? Nu ar fi mai indicat, când aveți invitați, să le oferiți o cameră la hotel? Ce să mai spunem de debaraua ticsită cu vechituri inutile, de bucătăria prea mică să mâncăm în ea, dar exagerat de mare pentru gătit? De ce ținem morțiș să avem hol de intrare, când nu facem decât să trecem prin el? Uităm și că o locuință, cu cât e mai amplă, cu atât are nevoie de mai multe mobile și decorațiuni. În plus, cu cât o umplem cu mai multă mobilă, cu atât acumulăm mai multe obiecte care nu ne sunt cu adevărat utile. Pe scurt, ajungem să ne adaptăm nevoile la dimensiunea locuinței, și nu invers, cum ar fi logic. Sigur, să te declari proprietarul unei locuințe mari îți poate induce un sentiment de mândrie și satisfacție, dar oare ne dăm seama în ce măsură pretențiile acestea ne transformă în sclavi?

SĂ TRĂIEȘTI DINCOLO DE PROPRIILE MIJLOACE

„Nu trebuie să permitem mijloacelor noastre de trai să ne compromită rațiunea de a trăi."

HUBERT BEUVE-MÉRY

Mulți oameni din jurul nostru se plâng de costul vieții sau de dificultățile financiare pe care le întâmpină. Totuși mare parte dintre ei trăiesc pe mai mulți metri pătrați decât ar avea nevoie. Dragostea profundă pentru ceea ce este pozitiv și concret, stricta economie a mijloacelor... adevăratele noastre nevoi sunt mai limitate decât ne închipuim. E perfect posibil să ne bucurăm de nenumărate bogății fără să avem mulți bani sau un spațiu de viață prea mare. E suficient să știm să cheltuim puțin, dar cu stil și eleganță, și să nu deținem decât câteva obiecte frumoase, folosite însă cu gust și inteligență.

Traiul într-un număr restrâns de metri pătrați ne oferă ceva mai prețios decât spațiul fizic: spațiul mintal! Există mii de lucruri pe care le putem face și obține, pentru a trece de la „mai mult" la „destul"; mult mai multe decât putem cumpăra cu banii. Nu trebuie să vă petreceți serile în baruri ca să vă faceți prieteni. Învățând să trăiți bine într-o casă mică, veți redobândi un simț al economisirii extrem de plăcut. Vă veți da seama în ce măsură alegerea de a trăi mai modest decât vă permit mijloacele nu este doar expresia însăși a bunului simț, ci și încununarea luxului.

ACEI VEȘNIC ÎNDATORAȚI

„După ce am ales calea renunțării, m-am simțit eliberat de orice urmă de ură, precum și de teamă. (...) Pentru mine, plăcerea supremă este cea pe care o încerc așezându-mi capul pe pernă, în timpul unei sieste domoale, iar

ambiția vieții mele este să pot contempla, de la un anotimp la altul, un peisaj scăldat în frumusețe."

KAMO NO CHÔMEI, *Însemnări din coliba mea*

Oricine are un raport sănătos cu banii înțelege uneori mai greu (se miră adeseori) că alții nu urmează aceeași logică și aceleași raționamente. Îi trebuie câteodată ani întregi până să priceapă că până și apropiații (membri ai familiei, prieteni) suferă de o boală psihologică: se raportează la bani într-un mod irațional. Există un simptom care îi trădează: nu pot să discute despre banii lor fără să își piardă calmul și obiectivitatea. Unii chiar refuză categoric să abordeze subiectul sau, dacă sunt obligați, își ies pur și simplu din țâțâni la cea mai mică observație. Un alt indiciu al acestei situații: când vorbesc despre banii lor, folosesc mai ales termenul „fonduri" („Nu am fonduri să fac asta... "), dar când se referă la banii altora, utilizează cuvântul „parale". Acești oameni – să ținem seama – nu sunt zgârciți. Alta este problema lor. Să spunem că au tendința de a fi... cheltuitori și iraționali când vine vorba despre bani. Refuză să țină o evidență financiară și au în comun următorul principiu: banii nu trebuie să reprezinte o problemă în viață, dar nu trebuie nici economisiți. Rezultatul? Indiferent de venituri, ei sunt mereu îndatorați, chiar și la vârsta pensionării. Singurii bani care în chip misterios nu par să le lipsească niciodată sunt cei pentru vacanțe sau pentru traiul într-un spațiu de două ori mai mare decât ar avea nevoie. Uitați-vă în jur: veți descoperi cel puțin una dintre acele persoane pentru care banii sunt mereu o problemă și care totuși ocupă un spațiu locativ generos.

NELINIȘTEA ASOCIATĂ BANILOR

Liliane mi-a explicat că, după divorț, dată fiind situația materială bună, a închiriat pentru ea și pentru fetița ei un

apartament de 80 de metri pătrați. Șefa ei i-a sugerat că postul important pe care îl ocupa îi impunea această alegere. Dar Liliane a subestimat costurile care aveau să se adauge chiriei deja exorbitante: o menajeră, recepții... Liliane nu trăiește peste mijloacele ei. Să spunem că trăiește... chiar la nivelul lor. Rezultatul? Nu doar că nu face economii, dar e mereu neliniștită și frământată în privința viitorului. Ea a fost întotdeauna de părere că banii nu ar trebui să reprezinte o sursă de probleme. Acum, în schimb, a ajuns la concluzia că, mai mult decât o problemă, ei sunt o sursă de neliniște. Pentru probleme se găsesc adesea soluții. Pentru neliniști... e ceva mai complicat!

O SITUAȚIE MATERIALĂ BUNĂ, DAR NICIO PENSIE ASIGURATĂ

Chiar având o situație materială excelentă, o celibatară japoneză nu va obține probabil decât o pensie foarte mică. Să luăm un exemplu: ea trăiește singură, într-un apartament cochet, cumpărat cu vreo zece ani în urmă, dar mai are încă de rambursat băncii o sumă destul de mare. Ironia sorții este că, fiind atât de ocupată la serviciu, nu stă decât foarte puțin acasă. Una dintre camere e ocupată în întregime cu haine, care au încă eticheta atașată. Le-a cumpărat ca să compenseze stresul de la serviciu. De ce nu ar vinde acest apartament sau nu l-ar închiria câțiva ani, ea mutându-se într-un spațiu mai mic? Așa ar putea să facă economii și să-și pregătească mai bine anii de pensie. Ceea ce i-ar aduce și o mai mare liniște interioară. Douăzeci de metri pătrați, în cartierul pe care îl îndrăgește, ar face-o la fel de fericită ca și acei optzeci de metri pătrați, pe care îi ocupă în prezent.

UN ACCES MAI SIMPLU LA PROPRIETATE

IMPORTANȚA UNUI ACOPERIȘ DEASUPRA CAPULUI

„Măcar pentru o zi
Mi-aș dori o casă
A mea
Alături de prunii în floare."
KOBAYASHI ISSA, haïku

Doar cei care și-au petrecut cea mai mare parte a vieții meditând și practicând detașarea în locuri prielnice unor asemenea discipline, cum ar fi fluviul Gange, în zona Rishikesh, sau un templu zen, din Coreea de Sud ori Japonia, pot afirma că nu au nevoie de nimic în viață. Pentru restul muritorilor, ar fi incorect să afirmăm că fericirea există fără un minimum de siguranță. Dorința de a deveni proprietari, fie și ai unei garsoniere înghesuite, este așadar o aspirație firească și perfect legitimă. Să fii proprietarul casei în care locuiești are numeroase avantaje: înseamnă o siguranță pentru viitor, o forță și o stabilitate interioară inestimabilă. O ușă care se încuie cu cheia, încălzire în timpul iernii, nu asta este într-adevăr esențialul pe care și-l poate dori o ființă umană? Cum să fim fericiți dacă nu știm

ce se va întâmpla cu noi mâine? Conștientizarea faptului că avem pătrățelul nostru, în care să ne refugiem în caz de șomaj, de probleme financiare, familiale sau sentimentale, constituie unul dintre fundamentele existenței.

ACHIZIȚIONAREA UNUI ACOPERIȘ DEASUPRA CAPULUI, CEA MAI IMPORTANTĂ INVESTIȚIE DIN VIAȚA FIECĂRUIA

„Ce este esența, baza vieții? Un acoperiș deasupra capului, nu neapărat un cont în bancă... nu să fii cel mai bogat din cimitir, ci să poți să trăiești, să trăiești! Pur și simplu, să trăiești!"
SYLVIE QUESEMANE ZUCCA, *Strada murdară*

Cu excepția, probabil, a hotărârii de a aduce un copil pe lume, achiziția unui bun imobiliar este unul dintre cele mai importante angajamente ale vieții. Când te gândești ce să alegi între a te îndatora pe 20 sau pe 30 de ani (cu tot ceea ce decurge de aici), între relaxare și povara obligației față de o proprietate, descoperi că există și o formulă de compromis: să cumperi o locuință de dimensiuni reduse. Sminteala lumii prezente ne face să uităm de bunul-simț. Poate pentru că societatea transformă locuința, definită ca plăcere, într-un „drept", iar sacrificiul și răbdarea, în valori demodate. Guvernanții, pentru a avea mână de lucru, îi îndeamnă pe tineri ca mai degrabă să procreeze decât să fie independenți din punct de vedere financiar (deci să nu facă împrumuturi lungi și împovărătoare). Ei știu că, odată ce cuplul va avea copii, va trebui să muncească pentru a le asigura traiul și un adăpost. Să încurajeze cetățenii să aibă copii este prin urmare un demers calculat, căci așa e mai „rentabil" pentru stat. Reclamele care ne prezintă părinți extaziați care-și privesc copilașii fericiți nu sunt atât de inocente pe cât ar vrea să credem.

SĂ FII PREVĂZĂTOR ÎNCĂ DIN TINEREȚE, CA SĂ NU TE TREZEȘTI ÎN STRADĂ

„Nu poate să existe casă fără simțul permanenței și fără casă nu există civilizație. Oamenii s-au transformat în nomazi care trăiesc în apartamente."

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Realizarea visului de a fi proprietarul unei locuințe (adică de a încheia de plătit împrumutul) implică hotărâre și sacrificii. De pildă, să nu ieși în fiecare weekend, să renunți la plasma de ultimă generație sau la vacanța la munte din fiecare iarnă. Dar acesta este secretul pentru a pentru a deveni cât mai rapid posibil independent din punct de vedere financiar. Unii vor zâmbi probabil la auzul acestor idei demodate, dar a avea acces la proprietate, înainte de a deveni responsabil pentru viețile altora (copiii), stă în firea lucrurilor. Cum de unii ajung oameni ai străzii, după ce au avut o carieră de invidiat, o familie...? Nu cumva au făcut împrumuturi prea mari sau au fost deposedați de toate bunurile de către „fostul"/„fosta"? Evident că un tânăr de 25 de ani nu poate finanța integral și imediat un acoperiș deasupra capului, dar aceasta ar trebui să fie cea mai importantă dintre prioritățile lui. Dacă reușește să economisească 10% din prețul de achiziție al unui apartament mic, ratele pe care le va plăti ulterior vor fi doar puțin mai mari decât suma pe care ar achita-o închiriind același spațiu. Situația economică a lumii actuale este atât de nesigură și de neliniștitoare pentru tineri...! Kiki Kirin, o actriță japoneză foarte cunoscută, declara într-un interviu că nu le-a făcut niciun cadou copiilor și nepoților ei. Dar în ziua în care s-au mutat în casa lor le-a oferit un generos ajutor financiar. În timp ce Kirin povestea toate astea, arăta zâmbind către camere găurile făcute de molii în rochia ei demodată: „Găurile nu mă împiedică să o port", a explicat ea.

CHIRIE PENTRU CEI CARE AU MIJLOACELE SĂ FIE PROPRIETARI? BANI ARUNCAȚI PE APA SÂMBETEI

„Pentru mine, această mică bibliotecă își are frumusețea ei, mai ales pentru că aici sunt acasă."

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Fiecare are propriile motive, desigur, dar ce părere aveți despre cei care trăiesc singuri și care, din lipsă de decizie sau din teama de a se angaja într-o investiție imobiliară, plătesc chirii extravagante, pentru suprafețe mari (50 sau 60 de metri pătrați), în timp ce, din punct de vedere economic, ar putea să fie proprietari? Pentru ei, să trăiască bine în prezent este mai important decât sacrificiul vieții într-o casă mai mică, conjugată cu efortul de a face economii. Scuza lor? Nu sunt siguri unde vor trăi mai târziu, viitorul e incert... Tot așteptând, banii dați pe chiria lunară se duc pe apa sâmbetei. Își dau ei oare seama că, până și în cea mai gravă dintre situații, aceea de a nu-și mai putea rambursa împrumutul, tot vor putea să vândă casa și astfel să-și recupereze o parte din suma investită? Apoi, dacă serviciul le impune să se mute, vor putea să închirieze locuința. Din banii rezultați vor putea să-și plătească împrumutul, iar ulterior vor avea un mic capital imobiliar. Dar, în fond, problema este alta: pe acești oameni, statutul de proprietar îi sperie. Nu se simt capabili să-și asume această responsabilitate. Și ei suferă de una dintre acele temeri iraționale pe care banii le nasc în unii dintre noi.

IUBIREA ȚINE DE FOAME ȘI FRIG? FALS

„Pentru o femeie, căminul este cel puțin la fel de important ca și soțul."

O prietenă din India

Încă îmi amintesc de șocul stârnit în mine de aceste cuvinte, pe care le-am auzit când aveam doar treizeci de ani. Ele mi-au rămas întipărite în minte, ceea ce arată măsura în care le consider pertinente. Da, iubirea e frumoasă, e mare și rimează (în principiu) cu „nemurirea". Dar cine poate să bage mâna-n foc pentru ea? Dovada o reprezintă statisticile privind divorțurile din țările bogate: un cuplu din două sau din trei se desparte. Atâtea femei (în cea mai mare parte) rămân alături de un bărbat care le face să sufere, pur și simplu pentru că nu știu unde să se ducă dacă l-ar părăsi. Altele, confruntându-se cu cea mai groaznică dintre situații, se pomenesc în stradă, cu unul sau doi copii, pentru că au avut prea mare încredere în dragoste și au fost convinse că bărbatul pe care l-au iubit și cu care au făcut copii va avea grijă de ele și de pruncii lor din punct de vedere financiar.

Nu ar trebui niciodată să amestecăm sentimentele cu aspectele financiare. Rupturile amoroase ar putea fi, fără îndoială, mai puțin dureroase, dacă fiecare ar avea căsuța lui, în care să se refugieze sau să se izoleze pentru a reflecta în situația unui conflict, a unei crize sau, în cel mai rău caz, a unei despărțiri definitive. Mai mult, fiecare ar trebui să fie autonom din punct de vedere financiar și, înainte de toate, să nu reprezinte o „povară" pentru celălalt. Înainte de a accepta să alcătuim un cuplu cu cineva, întotdeauna ar trebui „să ne asigurăm spatele": să deținem propria locuință, fie ea chiar și minusculă, și să o păstrăm orice-ar fi (moartea partenerului, contractarea unui credit imobiliar ca familie...), pentru situația în care am dori să ne separăm sau să divorțăm. Oricine are o proprietate imobiliară, oricât de redusă ca dimensiuni (provenită dintr-o moștenire, în urma unei dispoziții testamentare...), ar trebui să încheie un contract de separare a bunurilor în timpul căsătoriei. În țări precum Japonia, separarea bunurilor, în timpul căsătoriei, este automată. Doar dacă dorim să donăm partenerului jumătate din bunuri, în momentul căsătoriei, ele îi revin acestuia în urma obținerii unei autorizații oficiale.

IMPORTANȚA DE A NE PĂSTRA TOATĂ VIAȚA PROPRIA LOCUINȚĂ, ORICÂT DE MICĂ AR FI EA

Prin educație, suntem îndemnați să considerăm iubirea ca fiind prioritară. În principiu, odată cu căsătoria, îndrăgostiții își consideră toate bunurile ca fiind comune – dacă ele există. Dar nu ar trebui ca fiecare partener, înainte să alcătuiască „un cuplu", să își asigure propria locuință? Odinioară, un bărbat nu se putea căsători cu o femeie decât atunci când era în măsură să-i garanteze un acoperiș deasupra capului. În zilele noastre, lucrurile ar trebui să stea la fel, cu diferența că nici femeia nu ar trebui să intre într-o relație înainte de a avea o locuință în proprietate. Cine știe ce-i rezervă viitorul? Casa ta, oricât de mică, are o valoare inestimabilă. Ea poate servi ca refugiu provizoriu pentru un prieten aflat în nevoie, pentru un fiu în dificultate sau, prin închiriere, poate aduce mai mulți bani „în pușculiță".

STANDARDE PREA ÎNALTE LA ACHIZIȚIA UNEI LOCUINȚE? VĂ PUTEȚI RĂZGÂNDI ORICÂND

„Cât noi așteptăm să trăim, viața trece pe lângă."

SENECA, *Epistole către Lucilius*

Dacă ați avut aspirații prea înalte la momentul primei investiții imobiliare, iar acum sunteți copleșiți de ratele prea mari, e inutil să faceți apel la mici economii zilnice pentru a vă reveni. Calitatea vieții v-ar fi grav afectată. E inutil și să încercați să vă schimbați radical stilul de viață. Vindeți proprietatea respectivă și cumpărați-vă una

mai mică. Astfel veți reduce semnificativ valoarea împrumutului și veți putea să respirați ușurați, profitând de bucuriile vieții. Liniștea sufletească e mai importantă decât suprafața locuinței. Cum să fim fericiți dacă trăim măcinați de neliniște, de teama zilei de mâine și de probleme financiare?

DIN CAUZA PROFESIEI SUNTEȚI NEVOIȚI SĂ VĂ MUTAȚI DES?

Nu voi uita niciodată inteligența acelui cuplu de englezi care, întrucât se mutau adesea dintr-o țară în alta din motive profesionale, cumpărau, imediat ce soseau undeva, o locuință mică, pe care o vindeau înainte să plece, deci aproximativ o dată la doi ani. De altfel, așa procedează și unii „expați", care sunt obligați să se mute frecvent. Ei știu că închirierea unei locuințe înseamnă bani irosiți și preferă să cumpere și să vândă de fiecare dată când se mută. Dintr-o casă în alta, își iau cu ei lucrurile personale, mobila și, uneori, chiar menajera. Astfel au sentimentul că sunt mereu... acasă!

CONFORT ȘI LUX

CONFORTUL UNEI LOCUINȚE ÎNSEAMNĂ, ÎNAINTE DE TOATE, SENTIMENTUL DE SIGURANȚĂ PE CARE ÎL INDUCE

> „Starea de bine pe care o încerc în fața focului, când vremea rea se dezlănțuie, este în întregime animalică. Șoarecele în borta lui, iepurele în vizuina lui, vitele din staul probabil că sunt la fel de fericite ca mine."
>
> MAURICE DE VLAMINCK, *Poliment*

Imaginea originară a locuinței este înainte de toate, pentru cei mai mulți dintre noi, un refugiu, o colibă modestă și bine încălzită din inima pădurii, care să ne țină la adăpost de foame și frig și să ne inducă o stare de bine, un loc în care să visăm liniștiți. Într-un mic *cottage* englezesc, iarna nu devine oare mai poetică? El pare atât de intim tocmai pentru că afară e atât de frig. Casa e un instrument cu care să înfrunți cosmosul. Omul, ca și restul animalelor, îndrăgește spațiile restrânse (observați pisicile!) pentru că iubește limitele. Împrejmuind un colț de viață care să fie doar al tău îți oferi sentimentul de siguranță și de confort. În casă, simțindu-ne protejați, ne putem

permite să dormim sau măcar să moțăim. Omul, nomad la origine, s-a apărat mereu astfel încât să nu fie luat prin surprindere în timp ce se odihnește. A avut întotdeauna nevoie de ziduri și de pereți despărțitori pentru a-și organiza viața. În lucrarea *Poetica spațiului*, Bachelard scria următoarele: „Cu cât mai condensat este repausul, cu cât mai închisă e crisalida, cu atât mai mult ființa care iese din ea este ființa unui altundeva și cu atât mai mare e expansiunea ei."

CONFORTUL CASEI VISATE

„Casa mea e perfectă. E mare atât cât trebuie pentru ca viața domestică să cunoască în ea grația care ține de ordine; e spațiul superfluu intra-muros, fără de care ne simțim mai puțin în largul nostru. Niciodată ea nu are un aer mai intim, nu este un refugiu sau un sanctuar mai mult decât în serile de iarnă... Ce bine e să-ți dorești puțin și să ai un pic mai mult decât ai nevoie! Îmi schimb pantofii cu papuci, haina de oraș cu jiletca largă, familiară și aspră, în care, adâncit în fotoliul cu brațe moi, aștept tava cu ceai. Probabil că doar când beau ceai îmi savurez cel mai bine timpul liber. (...) Cât de delicioasă e mireasma suavă și pătrunzătoare care se înfiripă în biroul meu la apariția ceainicului! Ce mângâiere e prima ceașcă, ce tihnă liniștită mă inundă la a doua! Ce senzație de căldură îmi induce licoarea aceasta după ce am mers prin ploaia înghețată!"

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Locuința visată ar fi probabil aceea în care te trezești în fiecare dimineață, cu o încredere absolută în viață. Punctul în care se concentrează tot ceea ce este comod, sănătos, solid. Ar putea fi o locuință micuță, exact... „pe mărimea noastră". Conran, marele arhitect britanic, spune că, înainte de toate, confortul înseamnă un spațiu inteligent conceput. Proporțiile „corecte" ale unei camere induc într-adevăr o stare de bine incontestabilă celor care o ocupă. La urma urmei, dincolo de decorațiuni, confortul înseamnă o amenajare gândită întru obținerea stării de bine: ferestre duble, perdele care maschează sută la sută și alunecă perfect pe șine, o temperatură plăcută, covoare care să înăbușe zgomotul... Confortul, în sensul clasic al termenului, înseamnă acest ideal al stării de bine, care dă satisfacție spiritului și o stare de bine trupului. E o chestiune care se referă la cald și la frig, la libertatea mișcărilor corpului, la odihnă. Confortul înseamnă un ceai pe care îl bem cu încântare acasă, tocmai pentru că reprezintă contrariul a ceea ce este „monden". Înseamnă un spațiu mic, care însă nu ne limitează, căci ne aflăm în chiar miezul liniștii și intimității, în vreme ce afară totul e lipsit de măsură.

FARMECUL UNEI CASE REZIDĂ ÎN INTIMITATEA ȘI ÎN ATMOSFERA EI CALDĂ

„O casă ticsită cu vechituri
(veselă, prosoape de bucătărie, cărți...)?
De-a lungul timpului tocmai aceste lucruri
o umplu cu iubire, cu prieteni, cu rude,
cu sinceritate, cu infirmiere și cu lacrimi.
Este, de fapt, un cămin bogat, deși contul din bancă e gol."

MITCH ALBOM, *Zilele de marți cu Morrie*

Un interior are rareori o atmosferă caldă dacă e prea mare, prea încărcat sau prea nou. Faptul că unii dintre noi preferă locuințele vechi nu are legătură doar cu urmele pe care timpul, intemperiile și uzura le-au zugrăvit pe ziduri,

permite să dormim sau măcar să moțăim. Omul, nomad la origine, s-a apărat mereu astfel încât să nu fie luat prin surprindere în timp ce se odihnește. A avut întotdeauna nevoie de ziduri și de pereți despărțitori pentru a-și organiza viața. În lucrarea *Poetica spațiului*, Bachelard scria următoarele: „Cu cât mai condensat este repausul, cu cât mai închisă e crisalida, cu atât mai mult ființa care iese din ea este ființa unui altundeva și cu atât mai mare e expansiunea ei."

CONFORTUL CASEI VISATE

„Casa mea e perfectă. E mare atât cât trebuie pentru ca viața domestică să cunoască în ea grația care ține de ordine; e spațiul superfluu intra-muros, fără de care ne simțim mai puțin în largul nostru. Niciodată ea nu are un aer mai intim, nu este un refugiu sau un sanctuar mai mult decât în serile de iarnă... Ce bine e să-ți dorești puțin și să ai un pic mai mult decât ai nevoie! Îmi schimb pantofii cu papuci, haina de oraș cu jiletca largă, familiară și aspră, în care, adâncit în fotoliul cu brațe moi, aștept tava cu ceai. Probabil că doar când beau ceai îmi savurez cel mai bine timpul liber. (...) Cât de delicioasă e mireasma suavă și pătrunzătoare care se înfiripă în biroul meu la apariția ceainicului! Ce mângâiere e prima ceașcă, ce tihnă liniștită mă inundă la a doua! Ce senzație de căldură îmi induce licoarea aceasta după ce am mers prin ploaia înghețată!"

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Locuința visată ar fi probabil aceea în care te trezești în fiecare dimineață, cu o încredere absolută în viață. Punctul în care se concentrează tot ceea ce este comod, sănătos, solid. Ar putea fi o locuință micuță, exact... „pe mărimea

noastră". Conran, marele arhitect britanic, spune că, înainte de toate, confortul înseamnă un spațiu inteligent conceput. Proporțiile „corecte" ale unei camere induc într-adevăr o stare de bine incontestabilă celor care o ocupă. La urma urmei, dincolo de decorațiuni, confortul înseamnă o amenajare gândită întru obținerea stării de bine: ferestre duble, perdele care maschează sută la sută și alunecă perfect pe șine, o temperatură plăcută, covoare care să înăbușe zgomotul... Confortul, în sensul clasic al termenului, înseamnă acest ideal al stării de bine, care dă satisfacție spiritului și o stare de bine trupului. E o chestiune care se referă la cald și la frig, la libertatea mișcărilor corpului, la odihnă. Confortul înseamnă un ceai pe care îl bem cu încântare acasă, tocmai pentru că reprezintă contrariul a ceea ce este „monden". Înseamnă un spațiu mic, care însă nu ne limitează, căci ne aflăm în chiar miezul liniștii și intimității, în vreme ce afară totul e lipsit de măsură.

FARMECUL UNEI CASE REZIDĂ ÎN INTIMITATEA ȘI ÎN ATMOSFERA EI CALDĂ

„O casă ticsită cu vechituri
(veselă, prosoape de bucătărie, cărți...)?
De-a lungul timpului tocmai aceste lucruri
o umplu cu iubire, cu prieteni, cu rude,
cu sinceritate, cu infirmiere și cu lacrimi.
Este, de fapt, un cămin bogat, deși contul din bancă e gol."

MITCH ALBOM, *Zilele de marți cu Morrie*

Un interior are rareori o atmosferă caldă dacă e prea mare, prea încărcat sau prea nou. Faptul că unii dintre noi preferă locuințele vechi nu are legătură doar cu urmele pe care timpul, intemperiile și uzura le-au zugrăvit pe ziduri,

ci și cu senzația de confort la care contribuie și acea patină. Confortul înseamnă, de fapt, farmecul, starea de bine resimțită, dorința de a petrece ore și zile întregi într-un loc anume. Confortul poate să însemne și o anumită penumbră care ascute simțurile, prezența liniștitoare a mobilelor care au rezistat tendințelor și modelor, patina mai ales, inclusiv cea de pe pervazul ferestrelor, de pe tavanele un pic îngălbenite... pe scurt, întreagă această dovadă a anilor în care locuința a fost ocupată și a bucuriilor de odinioară. Din nefericire, cei care trăiesc în case noi nu au șansa să aprecieze asemenea emoții, chiar dacă locuințele lor sunt ultramoderne și perfect echipate din punct de vedere tehnologic. Un șemineu sau o sobă cu motorină, pe care susură un ceainic, aroma de curat și de tihnă a obiectelor și a zidurilor tocite de vreme... iată ce creează atmosfera confortabilă a unei locuințe mici și vechi. Li Yu, cunoscut poet chinez, a subliniat cu insistență importanța intimității în ceea ce privește caracterul unei locuințe. Pentru el, intimitatea înseamnă o cameră de dimeniuni modeste, familiară și fără pretenții, în care să ne fie cald iarna, ca și cum am purta o haină groasă, de blană. Înseamnă o încăpere vie în care să ne simțim în largul nostru. Cu alte cuvinte, un spațiu mic devine, în mod paradoxal, imens, căci, datorită stării de bine, lumea din afara lui nu mai are nicio importanță.

LIPSA DE MĂSURĂ ANULEAZĂ INTIMITATEA

„Spațiile mari îndepărtează ființele. Nu trăim o intimitate completă decât în cercul restrâns al unui loc îndrăgit."

FRANÇOIS HERTEL, *Șase femei, un bărbat*

În Japonia există un soi de cafenele minuscule. Una dintre preferatele mele abia dacă măsoară 17 metri pătrați. Nu e mobilată: pe tatami-uri nu sunt decât trei mese joase

și două canapele, în colț. Prin urmare, clienții intră firesc în vorbă cu vecinii lor, chiar dacă nu-i cunosc. În timp ce pregătește cafele în spatele tejghelei, „Stăpânul", un bărbat cultivat, face prezentările și însuflețește conversațiile. Ce loc superb, numai bun ca să întâlnești tot felul de oameni și să faci schimb de idei! Dimensiunile reduse ale acestei cafenele demonstrează că spațiile mici încurajează intimitatea și convivialitatea. O încăpere foarte mică, plină de poezie și căldură, ne ajută să împărtășim cu semenii noștri clipe din cele mai plăcute. Intimitatea se instalează imediat, ne auzim mult mai bine între noi, distanțele sunt abolite în mod firesc. Dacă, bineînțeles, niciunul dintre cei prezenți nu e prea... invaziv!

LUXUL NU SE CALCULEAZĂ ÎN METRI PĂTRAȚI

„Cafeaua... zgomotul plăcut al cafetierei îmi răsuna în minte și făcea să vibreze toate coardele mele sensibile, asemenea tremurului unei harfe care dă glas octavelor. Ah, ce mireasmă! Cafea, frișcă! O piramidă de pâine prăjită!... Ce comori pline de desfătări a dăruit natura, în bunătatea ei, oamenilor care știu să se bucure! Și câtă varietate e în toate aceste desfătări!"

XAVIER DE MAISTRE, *Călătorie de jur împrejurul camerei mele*

Un fir de lumină printre perdele în zori, parfumul pătrunzător al unui bujor roz, o masă simplă la lumina lumânărilor, pe fundalul unei muzici în surdină... ființa umană este parțial responsabilă pentru propria fericire. Dacă nu cerem prea mult de la viață, dacă dorințele noastre corespund realității, atunci se produce această alchimie magică, pe care o numim mulțumire. Luxul nu înseamnă, contrar a ceea ce se spune în credințele populare, o casă înstărită, o mașină cu scaune din piele cusută manual și

vacanțe în Saint-Barth. Toate astea nu sunt decât aparențe și nu garantează fericirea. Luxul înseamnă, înainte de toate, să trăiești senin și relaxat. Înseamnă să ai capacitatea să experimentezi fiecare clipă cu intensitate, pe îndelete, fără griji, fără dorințe imposibile. Înseamnă să împarți, din când în când, o sticlă de șampanie cu un prieten vechi, să discuți cu el despre lucruri interesante, să trăiești adevărate momente de emoție, de sensibilitate și de profunzime. Luxul nu are legătură cu stereotipurile, nu se închide în coduri, ci, dimpotrivă, se dezvăluie în raritatea momentelor. Nu se calculează în metri pătrați, ci ține mai degrabă de senzația de lejeritate a ființei, ca și de puterea de a te minuna fără încetare de tot ceea ce are legătură cu viața.

CU CÂT SPAȚIUL ESTE MAI LIMITAT, CU ATÂT SPIRITUL ESTE MAI NELIMITAT

„Dacă ușile percepției ar fi deschise,
Totul ar apărea așa cum este: infinit."
WILLIAM BLAKE

Ce bine ne simțim când am alungat dezordinea din minte și ne-am rânduit ideile! Atunci ne simțim ca și cum ne-am fi con-centrat, re-centrat! O locuință mică ne poate oferi, la rândul ei, aceeași senzație. Într-un astfel de spațiu totul pare important, ales, condensat din tot ceea ce e mai bun. O casă redusă ca dimensiuni ne induce sentimentele de detașare și de calm, căci ne eliberează de tot felul de considerații materiale care ne diluează existența. Astfel ni se deschide un nou spațiu: spațiul interior, care duce la o evadare din cotidian și la clipe memorabile, de fugă în imaginar. Traiul într-o locuință compactă ne permite să ne concentrăm, să nu ne risipim, să nu ne împrăștiem, să nu ne înecăm. Într-o anume măsură, noi înșine devenim

„compacți", iar din această stare se nasc o forță și o vitalitate incredibile, moment în care nu mai contează decât ceea ce e esențial și imediat. Viața ne pare mai „mare".

O LOCUINȚĂ MICĂ NE PERMITE SĂ RĂMÂNEM STĂPÂNI PE VIAȚA NOASTRĂ

„Ești liber să fii chiar acum tu însuți, cu adevărat tu însuți, și nimic nu va putea să te împiedice. Libertatea este în chiar natura ființei noastre... tot ceea ce împiedică această libertate trebuie să fie respins, fie că e vorba de un ritual, de o superstiție sau de ceva interzis."
RICHARD BACH, *Pescărușul Jonathan Livingstone*

Unul dintre cele mai mari avantaje pe care le oferă o locuință mică este libertatea: e atât de ușor să pleci sau să te întorci pe nepusă masă, fără piedici, fără bătăi de cap (mutări, formalități lungi și complicate...)! Ce senzație de lipsă de griji și de autonomie! Regăsim astfel euforia anilor de tinerețe, când ni se deschidea un întreg orizont, necunoscut și plin de posibilități. Bénédicte Régimont, în cartea lui *Spuneți-mi cum e casa voastră și eu vă spun cine sunteți*, evocă exemplul unei doamne care locuia pe bulevardul Foch, nu departe de Arcul de Triumf, într-o cămăruță de nouă metri pătrați. Trecută de 60 de ani, femeia trăia dintr-o pensie confortabilă. Când se referea la situația ei, pe care mulți ar fi considerat-o precară, îi plăcea să-i spună oricui voia să o asculte că „doar ce e provizoriu durează". Locuia acolo de 22 de ani, după ce soțul ei, cu care călătorise prin toată lumea, murise. Confortul era mai mult decât modest: toaleta se afla pe palier, iar dușul, în curte. Ar fi putut să se mute, să cumpere un apartament mic, dar traiul în acel spațiu îi dădea impresia că era stăpână pe viața ei și că putea să plece când voia, chiar dacă ziua

aceea nu venise încă și, fără îndoială, nici nu avea să vină vreodată. Deși nu era proprietară, iată genul de libertate pe care îl oferă spațiile restrânse. Jeanne Moreau povestea că, într-o zi, se hotărâse să vândă totul – marele ei apartament, mobilierul – și se mutase într-o locuință minusculă, ca să trăiască, în sfârșit, liberă.

2

PRIVIRILE CELORLALȚI ȘI CE VA SPUNE LUMEA

TIPUL DE FERICIRE PENTRU CARE NE MODELEAZĂ SOCIETATEA

BANII ȘI SĂRĂCIA

IMAGINEA PE CARE CĂUTĂM SĂ O TRANSMITEM CELORLALȚI

SEIHIN, INVERSAREA SENSULUI VALORILOR CONTEMPORANE

ACEȘTI REBELI TĂCUȚI

TIPUL DE FERICIRE PENTRU CARE NE MODELEAZĂ SOCIETATEA

REUȘITA SOCIALĂ, VALOARE-CHEIE A LUMII MODERNE

„Cine se laudă pe sine este lipsit de strălucire."

LAO ZI, *Tao Te King*

Societatea de consum folosește o sumedenie de mijloace ca să ne convingă că singura competență valoroasă este aceea de a ști să câștigi bani sau de a trăi asemenea personalităților din showbiz, oamenilor politici intens mediatizați sau altor norocoși ai sorții. Să fii mulțumit cu propriul destin și lipsit de ambiții constituie pentru ei o slăbiciune inadmisibilă și de neînțeles: în epoca noastră se pare că nu există decât ceea ce se arată, se vede și se desfășoară sub ochii lumii. Secretul adevăratei fericiri se găsește însă în cu totul în altă parte. De ce să-ți fie rușine să preferi să trăiești ca Mimi Pinson[1] sau ca Unchiul Meu

---

[1] Titlul unui film din 1958, regizat de Robin Darène și inspirat de poemul omonim de Alfred de Musset. (n. tr.)

(Jacques Tati)[1]? De ce să nu ne întoarcem puțin în trecut, la căsuțele muncitorești (cel mai bine construite și cele mai confortabile locuințe din câte au existat) sau, dacă suntem singuri, la o garsonieră amenajată inteligent și confortabil?

CAPCANELE SOCIETĂȚII

„Cine? Maxime? Da, îi merge bine pe toate planurile, a reușit în viață: are o casă mare, patru copii frumoși... "

Din înțelepciunea populară

De la părinții noștri primim educație, cultură, doctrine și teorii care nu pot fi adevărate din punct de vedere obiectiv, dar pe care le adoptăm ca atare, pentru că „așa stau lucrurile". Puțini sunt aceia care se hotărăsc să nu trăiască la fel ca toată lumea. Și mai puțini sunt indivizii capabili să se sustragă culturii din care provin, credințelor și regulilor pe care le-au moștenit. Mai mult, abia dacă ne dăm seama că sistemele politice și economice desfășoară campanii enorme ca să ne împiedice să ne descurcăm singuri și ca să ne convingă că e mult mai important să ne câștigăm existența, nu să ne trăim viața, să contăm pe serviciile altora (o menajeră, un consultant bancar, o soție care „gătește" bine și căreia „îi place" să deretice, să meargă la cumpărături și să spele rufe...), în loc să facem cât mai multe lucruri noi înșine și că siguranța locului de muncă și ulterior a pensiei dau un sens suficient existenței umane. Simbolul fericirii constă în dobândirea sacralizată a unei „case frumoase". Oare creditele nu pentru asta sunt făcute? Care bancher vă va sfătui să cumpărați un apartament mai mic decât cel la care visați, ca să vă înjumătățiți perioada de creditare (și să plătiți o dobândă de două ori mai mică...)?

[1] Aluzie la filmul *Mon oncle* (1958), în regia lui Jacques Tati, care interpretează și rolul principal. Filmul este o satiră la adresa automatizării societății moderne și a robotizării personalității umane. (n. tr.)

Dar probabil că există situații și mai grave: cei mai mulți dintre noi nici măcar nu realizează că sunt privați de libertate.

SOCIETATEA ESTE CEA CARE NE IMPUNE FERICIREA

„Nu am nimic de-a face cu acest sistem, nici măcar atât cât să mă împotrivesc lui."

WALT WHITMAN, *Fire de iarbă*

Lumea economică are interesul să ne facă dependenți. Cu cât o persoană trăiește pe o suprafață mai mare, cu atât nevoile ei sunt mai mari: muncești mai mult ca să întreții locuința, s-o amenajezi… Noțiunea de nevoie se confundă cu aceea de plăcere. Mass-media și publicitatea joacă un rol capital în transmiterea acestor valori standard, indicându-ne calea de urmat, o imagine a fericirii „de masă": să atingem un ideal sau altul de frumusețe fizică, să găsim iubirea prin toate mijloacele, să deținem anumite obiecte – un smartphone, un cuptor cu microunde, un aspirator-robot – ca să nu trecem drept „înapoiați" sau „demodați"... Dar nu ne dăm seama că, bazându-ne pe un asemenea sistem, aderând la el, pierdem din vedere particularitățile noastre în favoarea modelelor impuse. Trăim asemenea unor copii cărora li se spune ce trebuie să facă și care sunt mereu călăuziți în alegerile lor. Deși suntem perfect capabili să ne organizăm și singuri, fără tot felul de servicii exterioare. Pentru asta e suficient să pornim pe drumul care duce spre autonomie.

(Jacques Tati)[1]? De ce să nu ne întoarcem puțin în trecut, la căsuțele muncitorești (cel mai bine construite și cele mai confortabile locuințe din câte au existat) sau, dacă suntem singuri, la o garsonieră amenajată inteligent și confortabil?

CAPCANELE SOCIETĂȚII

„Cine? Maxime? Da, îi merge bine pe toate planurile, a reușit în viață: are o casă mare, patru copii frumoși... "

Din înțelepciunea populară

De la părinții noștri primim educație, cultură, doctrine și teorii care nu pot fi adevărate din punct de vedere obiectiv, dar pe care le adoptăm ca atare, pentru că „așa stau lucrurile". Puțini sunt aceia care se hotărăsc să nu trăiască la fel ca toată lumea. Și mai puțini sunt indivizii capabili să se sustragă culturii din care provin, credințelor și regulilor pe care le-au moștenit. Mai mult, abia dacă ne dăm seama că sistemele politice și economice desfășoară campanii enorme ca să ne împiedice să ne descurcăm singuri și ca să ne convingă că e mult mai important să ne câștigăm existența, nu să ne trăim viața, să contăm pe serviciile altora (o menajeră, un consultant bancar, o soție care „gătește" bine și căreia „îi place" să deretice, să meargă la cumpărături și să spele rufe...), în loc să facem cât mai multe lucruri noi înșine și că siguranța locului de muncă și ulterior a pensiei dau un sens suficient existenței umane. Simbolul fericirii constă în dobândirea sacralizată a unei „case frumoase". Oare creditele nu pentru asta sunt făcute? Care bancher vă va sfătui să cumpărați un apartament mai mic decât cel la care visați, ca să vă înjumătățiți perioada de creditare (și să plătiți o dobândă de două ori mai mică...)?

Dar probabil că există situații și mai grave: cei mai mulți dintre noi nici măcar nu realizează că sunt privați de libertate.

SOCIETATEA ESTE CEA CARE NE IMPUNE FERICIREA

„Nu am nimic de-a face cu acest sistem, nici măcar atât cât să mă împotrivesc lui."

WALT WHITMAN, *Fire de iarbă*

Lumea economică are interesul să ne facă dependenți. Cu cât o persoană trăiește pe o suprafață mai mare, cu atât nevoile ei sunt mai mari: muncești mai mult ca să întreții locuința, s-o amenajezi… Noțiunea de nevoie se confundă cu aceea de plăcere. Mass-media și publicitatea joacă un rol capital în transmiterea acestor valori standard, indicându-ne calea de urmat, o imagine a fericirii „de masă": să atingem un ideal sau altul de frumusețe fizică, să găsim iubirea prin toate mijloacele, să deținem anumite obiecte – un smartphone, un cuptor cu microunde, un aspirator-robot – ca să nu trecem drept „înapoiați" sau „demodați"... Dar nu ne dăm seama că, bazându-ne pe un asemenea sistem, aderând la el, pierdem din vedere particularitățile noastre în favoarea modelelor impuse. Trăim asemenea unor copii cărora li se spune ce trebuie să facă și care sunt mereu călăuziți în alegerile lor. Deși suntem perfect capabili să ne organizăm și singuri, fără tot felul de servicii exterioare. Pentru asta e suficient să pornim pe drumul care duce spre autonomie.

---

[1] Aluzie la filmul *Mon oncle* (1958), în regia lui Jacques Tati, care interpretează și rolul principal. Filmul este o satiră la adresa automatizării societății moderne și a robotizării personalității umane. (n. tr.)

SĂ ABANDONĂM CĂRĂRILE BĂTUTE DE SOCIETATEA DE MASĂ

„Bucuria mea, ușoară ca un balon, a străpuns norii."
PARAMAHANSA YOGANANDA, *Autobiografia unui yoghin*

Chiar dacă lipsa de măsură a bogăției și materialismul ei plin de pretenții ne fascinează pentru o clipă, situația devine insuportabilă pe termen lung. Azi putem să ne îmbrăcăm decent și să ne hrănim corect cu o sumă rezonabilă. Putem să trăim confortabil fără mașină (sau fără o mașină mare). Putem să locuim într-un apartament mai mic. Doar schimbându-ne atitudinea față de viață, în general, și modificând sensul valorilor, în special, vom putea evolua și nu va mai trebui să ne îngrijorăm din pricina privirilor celorlalți. Ca să ne sustragem autorității guvernului, unica soluție este să abandonăm cărările bătute de societatea de masă. Achiziționarea unei locuințe proprii, chiar dacă ea nu are decât puțini metri pătrați, este una dintre puținele modalități de a dobândi independența.

CONSECINȚELE ECONOMIEI ASUPRA LOCUINȚEI

„Care este cel mai bun guvern? Cel care ne învață să ne guvernăm singuri."
GOETHE

În cartea lui, *Religia Tokugawa*, publicată în anii '50, Robert Bellah descria deja ravagiile civilizației moderne și impactul acesteia asupra vieții noastre. Odinioară, în Japonia, ca în numeroase alte țări, explica el, locuința tradițională, deși minusculă, nu era nici mai mult, nici mai puțin decât o operă de artă, care includea o grădină (doi metri pătrați erau de-ajuns), ce îi îngăduia fiecăruia să participe la ritmurile naturii. Distrugerea acestor căsuțe și construirea marilor imobile moderne au dus la dispariția grădinii, înlocuită de parcări cu plată. Cei mai norocoși dispun probabil de un balcon cu flori. Acum, când copiii au camera lor, propriul televizor și propriul calculator, ei învață că acumularea de bunuri este ceea ce dă sens vieții. În camera de zi, altarul strămoșilor, din ce în ce mai puțin prezent, a făcut loc televizorului. Fiecare locuitor devine un străin în raport cu vecinii lui. Prețurile de pe piața imobiliară din Tokyo – la fel ca în cea mai mare parte a orașelor lumii – nu mai permit unei familii din clasa de mijloc să își păstreze valorile tradiționale. Concluzia? Acumularea neîncetată de bogății nu duce la o societate dreaptă. Dimpotrivă, o subminează și o face din ce în ce mai insuportabilă. Cu trecerea anilor, lucrarea vizionară a lui Robert Bellah se dovedește a fi din nefericire tot mai actuală...

BANII ȘI SĂRĂCIA

CE ESTE SĂRĂCIA?

„Asceți prin excelență, beduinii își află mulțumirea în chiar austeritatea existenței lor și disprețuiesc înlesnirile pe care alții le-ar considera esențiale... În deșert, ei trăiau în cort, iar în sate locuiau în încăperi goale, fără niciun fel de mobilă. Nu aveau nicio înclinare către lux și rafinamente. Cei mai mulți dintre ei se mulțumeau cu strictul necesar; le era de ajuns să aibă ce mânca și ce bea, unde să se adăpostească de soare și de vânt, să aibă haine, arme, câteva oale, covoare, burdufuri și, bineînțeles, șei și tolbe. Duceau o viață plină de noblețe, fără urmă de gingășie."

WILFRED THESIGER, *Nisipurile arabe*

Bogăția și sărăcia sunt concepte relative. Ar putea fi inventariate mai multe tipuri de sărăcie. Bineînțeles, există sărăcia materială (foame, boli, lipsa unui adăpost...), dar mai există și alte forme, care avansează rapid. Să cităm, printre altele, sărăcia intelectuală (analfabetism, educația aproape inexistentă, lipsa activităților intelectuale...) și sărăcia spirituală (lipsa conștientizării misterului, lipsa elevării spirituale...). De asemenea, săraci sunt și cei care

rămân insensibili la frumusețe (la artă, în general), la natură, la anumite situri urbane, la anumite ceremonii, la splendoarea inimii, precum și cei care nu au prieteni sau vreo relație esențială în existența lor. Din punct de vedere material, unele țări din Africa sunt sărace; le lipsește apa potabilă sau hrana, dar locuitorii lor duc o viață comunitară și religioasă foarte bogată. Își păstrează părinții în vârstă în casele lor și nu au „azile de bătrâni". În Statele Unite, săraci sunt cei care muncesc cu brațele pe câmp, vânzătorii ambulanți proveniți adesea din zona drogurilor, bandelor și prostituției sau oamenii singuri, fără rude, fără nimeni pe lume pe care să se bazeze. Să trăiești într-o locuință mică nu este prin urmare un semn de sărăcie. Nici vorbă!

ADEVĂRATA BOGĂȚIE

„Nimeni nu poate să te facă să te simți inferior fără consimțământul tău."

ELEANOR ROOSEVELT

Adevărata bogăție înseamnă să știi să-ți trăiești viața într-un mod armonios și echilibrat, să te mulțumești cu venituri modeste ca să muncești mai puțin. Înseamnă să-ți creezi o existență bogată atât pe plan estetic, intelectual și spiritual, cât și social. Înseamnă să apreciezi un trai lipsit de grandilocvență, de zorzoane, de idei de prisos, de atitudinea arogantă care-ți impune „să reușești în viață", fluturându-ți peste tot cartea de vizită cu titluri pompoase. Înseamnă un mod de a trăi cu eleganță și firesc, cu înțelepciune și măsură, fără griji, fără poveri excesive, fără ostentație, aroganță sau autosuficiență. Înseamnă să existi asemenea unui taoist desăvârșit: oare Zhuangzi nu îl critica aspru pe cel care considera că reușita socială este un semn de inteligență, iar eșecul social un semn de stupiditate?

Care susținea că succesul este o onoare, iar insuccesul, o rușine? E mult mai ușor să trăiești „transparent", „neutru" și „banal", să porți blugi și să locuiești într-o căsuță simpatică, fără să dovedești ceva cuiva, fără să încerci să fii altcineva decât ești cu adevărat! Fericirea se găsește aici și acum, nu în plăcerile lumești, în banii cheltuiți ca să faci impresie, nu în celebritate, într-o casă imensă sau... în privirile celorlalți!

ȘI DACĂ FERICIREA NU AR FI DECÂT O CHESTIUNE GENETICĂ?

„Trăiesc în largul meu, fără să invidiez palatele...
Cu perdelele trase, cu podeaua măturată,
ziua ard tămâie.
Asta e bogăția mea..."

LU YU, *Extazul ceaiului, Poeme*

În 1974, economistul american Richard Easterlin a publicat un articol devenit celebru, în care sublinia că, deși venitul brut pe cap de locuitor crescuse, între 1945 și 1970, cu 60% în Statele Unite, proporția persoanelor care se considerau fericite (40%) nu se schimbase deloc. Altfel spus, nici creșterea veniturilor, nici confortul material nu avuseseră un impact semnificativ asupra satisfacției și bucuriei de a trăi a oamenilor. Mii de studii despre fericire au dezvăluit că există o predispoziție genetică pentru a fi fericit (sau nefericit) și că, de fapt, condițiile exterioare (cadru geografic, mediu social, statut marital, bogăție sau sărăcie) exercită o influență redusă în această privință.

IMAGINEA PE CARE CĂUTĂM SĂ O TRANSMITEM CELORLALȚI

NU CUNOAȘTEM BINE PE CINEVA DECÂT ATUNCI CÂND I-AM VIZITAT CASA

„În timpul primelor șase luni, nu am spus nimănui, nici chiar părinților mei, că trăiam într-o casă minusculă. Mi-era teamă de reacția lor."

Proprietara unei case foarte mici din America

Mai mult decât felul de a vorbi, modul de a ne îmbrăca sau situația socială, locul în care trăim exprimă cel mai bine cine suntem. Căci tot ce se găsește în casă e întru cinstea noastră sau ne „trădează": tipul de mobilier și obiectele cu care ne înconjurăm, haosul sau ordinea care domnește în adăpostul nostru, ușurința sau firescul și spontaneitatea cu care ne primim oaspeții sau, dimpotrivă, nervozitatea, manierele rigide, uneori burgheze... Ansamblul acestor elemente ne reflectă valorile, gusturile, conformismul sau non-conformismul, generozitatea sau... preocuparea pentru aparențe. Cunoaștem mult mai bine un om petrecând o oră acasă la el decât dacă l-am fi frecventat zece ani, dar în afara casei!

CÂND ȘTIM CINE SUNTEM, NU MAI AVEM NIMIC DE DOVEDIT

„O gâscă albă nu trebuie să se scalde ca să fie albă; iar noi nu trebuie să facem nimic ca să fim noi înșine."

LAO ZI, *Tao Te King*

Viața voastră e imperfectă, apartamentul vostru prea mic și lejer, delabrat? Ei bine, aflați că nu e nevoie să trăiți într-un palat ca să vă redobândiți demnitatea. Demnitatea umană nu depinde de contul din bancă. Cei bogați pot să cheltuiască sume enorme ca să dea căminului lor o aparență somptuoasă, dar acest lux este, cel mai adesea, artificial. Adevăratul lux, pe de altă parte, nu e nici „palpabil", nici material. Luxul autentic înseamnă să trăiești liber. Liber de ce spune lumea. Liber de convențiile sociale. Liber să fii tu însuți. Liber să aderi la propriile valori și să le respecți. Și apoi, oricât de modestă ar fi o locuință, întotdeauna poți să-i imprimi o tușă de eleganță și bun-gust, două calități care au prea puțin de-a face cu banii. Interioarele decorate impersonal de profesioniști sunt lipsite de „adevăr", de autenticitate, de caracter și de pitoresc. Ele nu reflectă nici personalitatea, nici originalitatea celor care le ocupă.

LA NAIBA CU „CE-O SĂ ZICĂ LUMEA"

„Privește-ți propriile picioare."

Învățătură zen

Să fii fericit înseamnă să nu depinzi de nimeni și de nimic: nici de un patron arogant și indiferent, nici de un partener nesuferit, nici de o imagine de sine care nu e în consonanță cu imaginea cercului social pe care îl frecventezi...

Dimpotrivă, să fii fericit înseamnă să trăiești liber. Liber să fii stăpânul locșorului tău, liber să îți alegi prietenii și relațiile (nu în scopul de a crea o rețea socială sau un carnețel de adrese mondene, ci pentru a te îmbogăți din punct de vedere uman, afectiv). De-a lungul vieții îmbrăcăm tot soiul de veșminte: hainele somptuoase ale unei regine, zdrențele unui cerșetor, tunica unui călugăr, costumul unui director... Dar cine suntem fără aceste veșminte? Abia când lepădăm aceste deghizări putem să descoperim cine suntem și care sunt modul de viață și locuința care ni se potrivesc cu adevărat.

CA SĂ FIM FERICIȚI TREBUIE SĂ NE SCHIMBĂM PERCEPȚIA ASUPRA VIEȚII

„Când cotidianul ți se pare prea sărac, nu-l blama pe el; blamează-te pe tine însuți, spune-ți că nu ești destul de poet ca să-i deștepți bogățiile."

RAINER MARIA RILKE, *Scrisori către un tânăr poet*

Privire aruncată asupra lumii, credințe, gânduri... viața este un zigzag uriaș care ne invită să considerăm orice lucru ca fiind relativ. Totuși societatea se străduiește să respingă această non-liniaritate. Rezultatul? Perspectiva tristă a statutului de pensionar fericit, într-o casă înstărită de la periferie. Dacă dorim însă, putem să anulăm acest termen-limită. Reușita profesională, „un apartament superb" sau o casă bogată de la periferie nu trebuie să reprezinte scopul vieții, nici imaginea fericirii. Confortul unui spațiu imens nu se poate compara cu o existență plină de prieteni, de călătorii, de experiențe, de lecturi, de curiozitate în legătură cu orice, de lejeritate și fantezie, existență trăită într-o locuință cu dimensiuni modeste. Banii nu sunt făcuți doar pentru a cumpăra bunuri materiale. Întrebându-vă

serios de ce spațiu aveți nevoie, veți descoperi probabil că un stil de viață mai simplu vă va permite să dați curs unor noi pasiuni.

FERICIREA NU DEPINDE NICI DE VENITURILE NOASTRE, NICI DE METRII PĂTRAȚI PE CARE ÎI OCUPĂM

„O ușă care se închide cu cheia, un foc iarna, o pipă bine îndesată, iată esențialul... Toate astea se găseau în Islington, nu departe de City Road; fereastra mea dădea spre Regent's Canal. De fiecare dată când mă gândesc la acel loc, revăd ceea ce a fost poate cea mai îngrozitoare ceață pe care am cunoscut-o în Londra. Vreme de cel puțin trei zile la rând a trebuit să stau cu lampa aprinsă... Eram nefericit? Sub nicio formă. Vălul tenebrelor părea să preschimbe focul din vatră într-un colț și mai intim. Aveam cărbuni, ulei și tutun în cantități îndestulătoare; aveam o carte de citit; de asemenea, lucram la ceva care mă interesa... Cât de mare mi-ar fi fost suprinderea și indignarea dacă aș fi știut că eram căinat!"

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Când ne dezbărăm de dorința de a face impresie, când avem suficientă luciditate și personalitate ca să nu ne mai conformăm imaginilor unei fericiri asociate cu consumul în masă, ajungem la următorul adevăr: dincolo de tot felul de dorințe fracționate, în fiecare din noi se găsește nevoia fundamentală de a trăi într-o lume transparentă și firească. O lume în care energia nu se risipește niciodată în conflicte lipsite de importanță, nici în calcule meschine. Vom descoperi că, prin desprinderea de tot ceea ce am dobândit doar ca să ne demonstrăm statutul social, devenim infinit de bogați: putem să trăim în armonie cu noi înșine și să rămânem stăpâni pe propriile opinii sau alegeri, fără să ne

îngrijorăm de privirile semenilor. Poate că acesta este secretul fericirii. În cursul unui interviu, Angelina Jolie a declarat că viața „obișnuită" o făcea să viseze. Dacă aceste cuvinte m-au frapat înseamnă că nu puteau, fiind rostite de o actriță celebră, să fie decât eminamente sincere.

UN FILM JAPONEZ CU TITLUL UITAT, DAR CU UN MESAJ DE NEUITAT

„Cei care gustă din bucuria de a trăi nu sunt săraci. Cei care cultivă un trup înfloritor nu se încarcă de bogății."

LIE ZI, *Calea vidului desăvârșit*

Îmi revine adesea în minte un film japonez al cărui titlu îmi scapă. E vorba despre povestea contemporană a unei tinere japoneze, nici frumoasă, nici urâtă, care ocupă unul dintre acele apartamente modeste, construite cu vreo 50 de ani în urmă și compuse doar dintr-o cămăruță, un spațiu pentru gătit și o toaletă. Nu are nici lift, nici pază, nici supraveghere video, așa cum găsim în cea mai mare parte a imobilelor construite recent. Această tânără duce o viață foarte așezată, foarte obișnuită: dimineața își face toaleta, ia micul dejun, își pregătește *o bento*-ul și pleacă la birou. Într-o zi, un furnizor bogat vine la firma unde lucrează eroina noastră și se îndrăgostește de ea, adresându-i invitații pe care ea se încăpățânează să le refuze, mai ales că nu îl place în mod deosebit. În plus, el face parte dintr-un mediu diferit. Totuși, într-o bună zi, fata acceptă să iasă într-o seară cu el. Slăbiciune? Curiozitate? Milă? Bărbatul vine să o ia în jaguarul lui de culoarea caviarului, dar, înainte să ajungă la restaurant, se oprește în fața unui magazin de haine ca să-i ofere, în chip de cadou, o rochie lungă. După cum probabil ați ghicit deja, tânăra nu simte în largul ei toată seara, în ciuda rochiei noi și a ambianței

luxoase a restaurantului. Relația lor durează totuși câteva săptămâni. În cele din urmă, tânăra îl părăsește însă pe curtezan. În scena următoare o vedem cum iese din casă pentru o plimbare cu bicicletă, însoțită de noul ei vecin, un vânzător de ziare de care s-a îndrăgostit.

Prin urmare, pentru această fată, fericirea înseamnă, pur și simplu, o viață liniștită. Luxul, ascensiunea pe scara socială, pasiunile amoroase – nimic din toate astea nu o interesează.

Mi-a plăcut la nebunie acest film pentru seninătatea lui, pentru discreția și sfiala sentimentelor. Într-adevăr, de ce să vrei să-ți schimbi viața, oricât de modestă ar fi ea, dacă tu ești fericit? De ce să vrei întotdeauna mai mult? Ce este mai prețios decât bucuria unor gesturi simple: să pui rufele la uscat, să pregătești masa sau să mergi la serviciu? Și ce este mai prețios decât o viață lipsită de griji și excese? *Seihin*-ul, în versiunea lui modernă, nu înseamnă câte puțin din toate astea?

SEIHIN, INVERSAREA SENSULUI VALORILOR CONTEMPORANE

DEFINIȚIA SEIHIN-ULUI

„Într-un săculeț nu poate să încapă un obiect mare.
O frânghie prea scurtă nu ajunge la fundul fântânii.
Fiecare lucru își propria valoare."
LAO ZI, Tao Te King

În japoneză, *hin* înseamnă „sărăcie", iar *sei*, „onorabil", „drept", „cinstit". Așa cum din austeritate a făcut o estetică (prin conceptul de *wabi*), Japonia a ridicat sărăcia la rangul unui stil de viață, a unei forme de etică. Secolul al XIX-lea a transformat-o chiar într-un cult care urmărea atingerea perfecțiunii în privința măsurii, autenticității, sobrietății și rezervei. Guvernul epocii a apelat atunci la toate mijloacele pe care le avea la dispoziție ca să convingă poporul că dușmanii săi cei mai mari erau artificialitatea, excesul, prolixitatea, aroganța, bogăția și ostentația. Să te hrănești, să te îmbraci, să locuiești simplu și economicos era considerat, la vremea aceea, o virtute pură și estetică. Guvernul interzicea, printre altele, purtarea de chimonouri luxoase (iată de ce astăzi găsim în târgurile de vechituri

chimonouri a căror căptușeală este pictată cu magnifice motive extravagante) sau orice indiciu de opulență exhibat pe fațadele caselor. Proprietarii bogați riscau chiar o amendă dacă lăsau să se întrevadă cel mai mic semn al averii lor: valorile economice ale epocii se refereau tocmai la a nu căuta să te îmbogățești sau să dobândești tot felul de bunuri, ci să faci performanță în profesia aleasă și în stilul de viață cu un minimum de cheltuieli. Să te mulțumești cu cât mai puțin era, pe atunci, un ideal.

Azi ne întrebăm ce anume a transformat Japonia într-un asemenea model de civism și într-o putere economică atât de mare. Eu cred că secretul îl reprezintă gustul pentru *seihin,* care stăruie în străfundul inimii fiecărui japonez. Din nefericire, nebunia lumii finanțelor și patima pentru lux care o caracterizează au transformat această mișcare într-o comoară uitată. Ar fi totuși atât de ușor să-i regăsim măreția, rezumându-ne dorințele la ceea ce ne este neapărat necesar! *Seihin* nu are nimic de-a face cu politica. E o chestiune de conștiință morală, o economie etică.

CONCRET, CE ESTE SEIHIN-UL?

„Respectă trecutul. Trecutul este întotdeauna sursa misterioasă din care se naște viitorul. Este lumina ce se revarsă pe calea nesigură a viitorului."

KAFÛ NAGAI

E suficient să-i observăm pe oamenii în vârstă din Japonia, dar și pe cei din generațiile vechi ale aproape tuturor țărilor ca să regăsim urme ale *seihin*-ului: ei se dovedesc cât mai discreți în atitudine, în ținută și în prezență, îi transmit întotdeauna celuilalt, indiferent de poziția socială, că este mai important decât ei, nu își umplu stomacul decât pe trei sferturi, nu fac paradă cu bunurile, cu bogăția sau cu titlurile lor, nu risipesc nimic și nu-i deranjează niciodată pe alții printr-o personalitate prea intruzivă sau prea zgomotoasă, fac cât mai multe lucruri fără să recurgă la bani...Multe dintre persoanele în vârstă din Japonia, când iau masa la restaurant, cer ca bolul lor de orez (servit gratuit, ca pâinea în Franța) să nu fie umplut decât pe jumătate. Acasă ele folosesc orice obiect până când acesta se uzează complet. Apa, electricitatea sunt economisite cu grijă, iar asta se întâmplă mai puțin din economie și mai mult din „conștiință morală". Când rămân văduve, femeile se fac „mici de tot", ca să ocupe o cămăruță în casa unuia dintre copii sau, dacă nu au copii, se mută într-un apartament minuscul. Să trăiască într-un spațiu mai mare nu ar însemna, după părerea lor, decât o adevărată risipă.

CARE SUNT COMPENSAȚIILE SEIHIN-ULUI?

„Afară, zăpada
Înăuntru, neagra funingine
Iată coliba mea."

KOBAYASHI ISSA, haïku

Unul dintre aspectele cele mai fascinante ale culturii japoneze este această aptitudine pe care o au japonezii de a-și controla viața disociind perfect cotidianul și rigoarea acestuia (lipsite la modul absolut de stări sufletești și sentimente) de momentele privilegiate, aparte, închise între anumite limite și consacrate emoțiilor estetice. Expresia acestor emoții, deși este inacceptabilă în viața de zi cu zi, izbucnește cu forță în ocazii speciale, precum ceremonia ceaiului, o piesă de teatru (când oamenii râd și plâng), o masă rafinată la un restaurant bun și chiar în anumite momente împărtășite cu pasiune (iubire, prietenie). Deși aceste clipe sunt necesare, ele trebuie totuși să fie

„cuprinse" între limitele autorizate în timp și spațiu. Potrivit *seihin*-ului, hedonismul este esența egoismului și, prin extensie, sursa viciului. Odinioară, *seihin*-ul era atât de ancorat în societate, încât i-a schimbat valorile. Obiceiul de a locui într-o casă luxoasă și spațioasă a aparținut, într-o anumită epocă, în Japonia, celor vrednici de dispreț (deoarece nu aveau nicio reținere), în timp ce cutuma de a fi mulțumit cu un spațiu modest era o marcă de distincție și noblețe. Să faci paradă de bogăția ta ca să-i „strivești" pe ceilalți era considerat un lucru imoral, de prost gust și vulgar.

DORINȚA DE A TRĂI MODEST ESTE O ESTETICĂ

„Când locuitorii sunt modești, casa e cu mult mai mare."

Proverb sârb

Japonezii au stăpânit arta de a exalta o formă de estetică pornind de la viața trăită în sărăcie. O frumusețe care a transmutat în bogăție sărăcia existenței trăite într-un spațiu redus și umil. *Seihin* a dovedit că putem să transformăm ceea ce e mic, sărac și modest în ceva măreț, abundent și frumos. Important e să știm că lucrul sărac și mic nu e în realitate nici sărac, nici mic. Să ai unde dormi și ce să mănânci, să ai una sau două valize cu obiecte personale și să te mulțumești cu o locuință foarte mică, iată care ar putea fi calea către un viitor mai bun, dacă toată lumea ar accepta să trăiască astfel. Să te eliberezi din lanțurile consumismului și ale privirilor semenilor, să fii pasionat de gustul vieții obișnuite, iată ceea ce reprezintă, de fapt, însumarea unei estetici a existenței: lipsa de griji și nevoile reduse. Cât de bine și-ar folosi guvernele veniturile dacă ar reuși să convingă măcar o cincime din populație că un stil de viață frugal nu e nici pe departe o dezonoare, ci, dimpotrivă, reprezintă soluția pentru a dobândi o existență liniștită și frumoasă! Oare câți bani s-ar putea economisi, de pildă, din energie, sub formă de încălzire, dacă am trăi în spații mai mici? Și ce mare câștig am înregistra dacă am utiliza aceste sume ca să îmbunătățim educația sau să angajăm personal suplimentar în spitale...!

ACEȘTI REBELI TĂCUȚI

ADEVĂRAȚII MARGINALI

„Cât de extraordinar e vagabondul care nu are nevoie de nimic fiindcă, după cum singur mărturisește cu sinceritate, poate să doarmă sub cerul liber, fără să se teamă de rouă sau de îngheț, poate să ajuneze mai multe zile la rând, ori să apeleze la adăpostul închipuit de un zid vechi sau de un arbore uscat și, după ce a dat foc câtorva resturi, folosindu-se de un pic de grăsime, să-și treacă penelul pe hârtie pentru câteva însemnări."

XU XIAKE, *Călătorii în locuri minunate*

Adevărații marginali sperie societatea. Traiul într-un spațiu de 12 metri pătrați discreditează: „E sărac, și-a ratat viața..." Deși, în fond, sunt invidiați, acești indivizi inspiră adesea o imensă ostilitate, tocmai pentru că nu au nevoie de nimic. Mai ales, nu simt nevoia să aparțină vreunei colectivități. Intuim că sunt mult mai puternici decât noi: iau lucrurile așa cum vin, nu își cheltuiesc energia decât atunci când e nevoie, sunt senini și nu au nevoie de nimeni și de nimic. Ajung să afle compensații în ceea ce, în general, pare să fie cea mai mare dintre nenorociri. Nu sunt oameni obișnuiți și le purtăm pică pentru asta: au reușit să își reducă nevoile și să-și cultive liniștea, să își domolească spiritul ca să trăiască oriunde, chiar într-un oraș zgomotos, chiar într-un spațiu minuscul, fără să alerge după glorie sau avere.

PERSPECTIVA EXCENTRICILOR ASUPRA LUMII

„Prima zi din a doua lună
În ploaie și frig
Ferestrele sunt bine închise,
ușile zăvorâte
Cu o ceașcă de ceai în cămăruță,
la gura sobei
Mă încălzesc.
Să nu mături nimeni băltoacele din curte
Îmi place să privesc cum picăturile
De ploaie desenează cerculețe în cădere."

YANG WANG-LI

Cu siguranță, epoca noastră nu este singura alcătuită, în parte, din indivizi care au ales să trăiască la marginea societății, refuzându-i conformismul. Perioada japoneză Edo a avut, de asemenea, valul său de poeți și de eremiți, la care s-au adăugat și alte personaje excentrice și extravagante. După cum ne explică François Lachaud în lucrarea lui *Bătrânul care vindea ceai*, marginalii aveau să influențeze profund cultura vremii sale, îndepărtându-se de norme și respingând valorile comune, ca să devină noii eroi ai non-conformismului. Numeroși călugări, poeți și artiști s-au retras în acea perioadă din lume, ca să se consacre unor divertismente rafinate, precum tămâia, ceaiul sau caligrafia. Unele dintre scrierile pe care le publicau explicau chiar în detaliu modul în care trebuia organizat un

„studiolo"[1] (ce locuri erau propice pentru casă, ce hârtie să utilizeze pentru scrierile lor, ce ustensile să folosească pentru ceai...). Dar acești excentrici erau departe de a fi diletanți. Ei voiau, mai întâi, să se redefinească în calitate de indivizi unici, și nu să se piardă în mulțime, iar asta chiar și cu prețul desprinderii de lume și al retragerii în izolare, în disconfortul și rigorile sărăciei. Voiau să dobândească o perspectivă corectă asupra contemporanilor, ca să nu cadă pradă iluziei unei false fericiri și a unei vieți lipsite de sens. Acest stil de viață nu a dispărut. Și azi, în Japonia, individualismul este considerat o formă de excentricitate.

SECRETUL EXCENTRICILOR? SĂ SE PRETINDĂ NEBUNI

„Ce lucru minunat va fi adevărata personalitate a omului – când se va afla la îndemâna noastră! Ea va evolua natural și simplu, ca o floare... va ști totul, dar nu-și va bate capul cu știința. Va fi plină de înțelepciune, iar valoarea ei nu va fi măsurată în funcție de bunurile materiale. Nu va avea nimic, dar va avea totul, inclusiv ceea ce îi va fi răpit – într-atât va fi de bogată."

OSCAR WILDE

Pentru excentrici, secretul era să mimeze nebunia, ca să trăiască astfel după bunul plac. Într-adevăr, societatea nu acordă nebunilor nici valoare, nici legitimitate, ci îi lasă deoparte. Prin urmare, cei mai înstăriți nu ezitau să-și cheltuiască averea ca să se dedice unei pasiuni, unei arte sau unui anumit stil de viață, dar apoi aveau grijă să se consacre pe deplin acestei pasiuni, singura și veritabila sursă de savoare și de transcendență a lumii, capabilă să deschidă porțile unui spațiu imens și profund: sinele. Idioțenia pe care o afișau era, de fapt, sinonimă cu libertatea și, prin urmare, cu individualismul și inteligența. Ei știau, de exemplu, cum să rămână treji în mijlocul unei adunări de bețivi și aveau mare grijă să iasă din normalitate tocmai prin atitudinea lor „normală". Mai abitir decât masa oamenilor obișnuiți, ei se consacrau bunăvoinței, loialității și pietății filiale. Și, desigur, acești anahoreți au idealizat, prin intermediul scrierilor lor, modestia spațiilor pe care le ocupau. Au reușit să răstoarne complet valorile societății și să își transforme sărăcia... în bogăție.

CÂND PASIUNEA PENTRU CEAI DEVINE O ETICĂ...

„Dacă ar trebui să port haina monastică și să primesc astfel darurile celor care mă consideră demn de laudă, aș fi pe de-a-ntregul copleșit de rușine. Iată de ce am ales să iau înfățișarea unui laic... Am fost dintotdeauna sărac și, după ce am traversat anii din urmă mulțumindu-mă să vând ceai ca să trăiesc, nu am resimțit niciodată dorința de a mă însoți cu o femeie sau de a mânca pește. Inima mea nu s-a legat niciodată de ceea ce ține de lumea aceasta plutitoare, am hoinărit și am rătăcit fără să mă stabilesc în niciun loc anume. Dar, în capitală, numeroase au fost locurile în care forma munților și cursul râurilor mi-au cucerit inima și de aceea pașii mei s-au oprit aici."

FRANÇOIS LACHAUD, *Bătrânul care vindea ceai*

Baisao, așa cum îl descrie François Lachaud, a fost unul dintre acești „excentrici". Bonz zen din secolul al XVIII-lea, el reprezintă această clasă de profeți excentrici, care și-au transformat pasiunea într-un stil de viață și o etică. Deși

[1] Aluzie la *studiolo* sau acel cabinet de curiozități apărut în Italia Renașterii – un exemplu grăitor în acest sens fiind cel al lui Francisc I de Medici, din Palazzo Vecchio. (n. tr.)

dobândise un renume în rândul maeştrilor zen, el nu suporta afectarea bonzilor puternici ai vremii sale, pentru care etalarea frivolă a bunurilor ţinea loc de virtute şi de cale de înaintare pe drumul învăţăturii. S-a lepădat prin urmare de robă şi a început să trăiască pe marginea drumurilor, în apropiere de Kyoto. Oferindu-le trecătorilor o ceaşcă de ceai, câteodată în schimbul unui bănuţ, el le vorbea oamenilor despre calea ceaiului, o practică zen prin excelenţă. Departe de a fi o simplă băutură, în viziunea lui ceaiul era o modalitate de acces spre cunoaşterea de sine şi oglinda unui bâlci al deşertăciunilor omeneşti, care împiedică interioritatea şi detaşarea. Îi chema pe toţi la această „viaţă fericită", atât de dragă lui Seneca. Prin stilul său de viaţă, Baisao dorea să reînvie spiritul spartan al samurailor, recomandând economia şi frugalitatea. Evita politica şi propăvăduia meditaţia cotidiană pentru eliberarea inimii de orice formă de egoism şi pentru întărirea voinţei şi a concentrării. În sfârşit, îi sfătuia pe oameni să-şi mute interesul de la propria persoană către semenii lor şi să mănânce şi să bea foarte puţin. Spre deosebire de religiile instaurate, el nu le cerea oamenilor să ajungă la transcendenţă, ci să rămână, pur şi simplu, oameni. Cât rafinament şi eleganţă în acest stil de viaţă care îi încurajează pe ceilalţi să depăşească rigorile sărăciei şi ale deziluziilor sociale, să îşi păstreze un spirit drept şi o atitudine „corectă"! Asemenea excentrici sunt, dincolo de înfăţişarea sărăcăcioasă şi aparenţa de nebunie, maeştri nu doar în ceea ce priveşte înţelepciunea, ci şi bunătatea!

3

SPAŢIILE MICI ŞI SINGURĂTATEA

NEVOIA DE SINGURĂTATE

ÎNDRĂGOSTIŢII DE SINGURĂTATE

DIFERITE LOCUINŢE MICI PENTRU SOLITARII ÎMPĂTIMIŢI

CE SIMBOLIZEAZĂ PENTRU SOLITARI DIMENSIUNILE REDUSE ALE LOCUINŢEI

CUPLURI, FAMILII ŞI SINGURĂTATE

NEVOIA DE SINGURĂTATE

SINGURĂTATEA: FATALITATE, NEVOIE SAU ALEGERE

„Dacă praful ne intră în ochi, lumea multiplă e prea mică.
Cu spiritul eliberat, o pernă e îndeajuns de mare."

MUSO SOSEKI

Căutarea singurătății datează din epocile străvechi ale istoriei omului. Începând cu Lao Zi, cu Buddha, cu Părinții deșertului, cu primii eremiți celți, trecând prin Rousseau sau Henry David Thoreau și ajungând, mai aproape de noi, la Thomas Merton, mereu au existat bărbați și femei gata să renunțe la civilizația materialistă, ca să pornească în căutarea simplității și a înțelepciunii spirituale. Ei au purces astfel pe drumul căutării singurătății. Firește, uneori singurătatea nu e aleasă, ci reprezintă doar o fatalitate. Dar, chiar și în acest caz, ne poate fi de folos un spațiu mic, chiar minuscul, dar care să ne aparțină. Într-un astfel de loc ne simțim mai puțin singuri. Pentru alții, singurătatea este, pur și simplu, o nevoie: aceea de a scăpa de o aglomerare sufocantă. Prin urmare, câțiva metri pătrați le sunt suficienți.

Oricum ar sta lucrurile, singurătatea este o temă universală și fundamentală în ceea ce privește dezvoltarea personală. Dar azi, cu excepția celor care n-au ales-o, ea a devenit un lux. Unde să o găsești? Fie că e vorba despre un mic refugiu în oraș (multă vreme, bărbații au avut garsoniere, de ce femeile nu ar avea și ele dreptul la așa ceva?...), despre „camera ta" (Virginia Woolf ne-a convins de asta), aflată în afara locuinței familiale, sau despre o colibă, fiecare ar trebui să aibă colțișorul lui, unde să poată să fie singur și să nu dea socoteală nimănui. Chiar și copiii ar trebui să aibă colțișorul lor, în care să fie singuri, să citească, să se joace și să „asimileze" numeroasele emoții de peste zi. Din nefericire, societatea nu face nimic pentru a încuraja singurătatea. Dimpotrivă, o transformă într-un blestem, într-un rău care trebuie îndreptat, dacă vrem să fim fericiți. Dar, fără singurătate, fără un spațiu propriu în care să o trăim, e imposibil să ajungem în străfundurile sinelui.

UN SPAȚIU PROPRIU ÎN CARE SĂ NE DOMOLIM NEVOIA DE SINGURĂTATE

„În realitate, existența unei societăți depinde de singurătatea personală și inviolabilă a membrilor săi. Orice societate, pentru a fi demnă de acest nume, nu trebuie să fie alcătuită din nume sau din unități mecanice, ci din indivizi. Or, un individ se definește prin capacitatea lui de a fi liber și responsabil, noțiuni care, la rândul lor, presupun menținerea unei anumite solitudini interioare, a unui simț al integrității personale și a conștientizării propriei realități și a aptitudinii personale de a se dărui comunității sau de a refuza acest dar. Când oamenii nu mai sunt decât o masă informă de ființe umane, puse în mișcare de forțe automate, ei își pierd umanitatea, integritatea, capacitatea de a iubi și de a-și hotărî singuri soarta. Iar când o societate este alcătuită din oameni lipsiți de solitudine interioară, ea nu mai poate să revină la iubire, ca să-și asigure coeziunea: în acest caz, cea care are rolul de liant între oameni este autoritatea violentă și abuzivă."

THOMAS MERTON, *Un loc pentru spirit*

Albinele zboară în roi, pisicile duc o viață solitară. Oamenii au câte puțin din ambele specii: simt nevoia de companie, dar și de momente de singurătate. Pentru unii, singurătatea reprezintă o nevoie vitală. Indiferent dacă e permanentă sau temporară, ea devine, prin urmare, un colac de salvare, deoarece societatea acaparează atât de mult individul, încât unii ajung să piardă complet contactul cu ei înșiși. Să ai un spațiu propriu sau să te refugiezi din când în când în solitudine, departe de toți și de toate, poate fi soluția pentru multe suferințe și necazuri, indiferent dacă ele sunt de natură emoțională, socială sau intimă. Doar în singurătate ne încărcăm „bateriile" cu adevărat, adică atunci când nu mai există „pierderi" de energie pricinuite de discuții inutile sau de preocupări lipsite de sens. Mintalul poate, în sfârșit, să se liniștească. Accesul la liniște și la singurătate, într-un spațiu privat, este rar azi și va fi din ce în ce mai rar în viitor. Poate că, în zilele care vor veni, va deveni chiar una dintre extravaganțele supreme, asemenea aerului nepoluat, lipsei de zgomot sau alimentației naturale.

NEVOIA DE A DEVENI „ÎNTREGI"

„În fața spiritului liniștit, întregul univers se pleacă."

LAO ZI, *Tao Te King*

Trebuie să căutăm fără încetare ceea ce este nelimitat și intens, trebuie să devenim „întregi": nici terapiile de grup,

nici tehnicile pentru îmbunătățirea stimei de sine, nici înscrierea la o sală de sport, nici studierea relațiilor interpersonale nu ne pot oferi asta. Singura soluție ca să ne „regăsim" este să avem un loc al nostru, în care să fim singuri, ca să purcedem la un soi de punere la punct personală și ca să ne lămurim cum putem să facem față greutăților și diferitelor alegeri pe care ni le oferă existența. Așa putem să redevenim noi înșine, adică întregi, compleți, să nu mai fim „jumătatea" cuiva sau o parte dintr-un grup. Să devenim întregi ar trebui să fie cel mai important scop al existenței noastre. Dar nu toată lumea e conștientă de asta; rari sunt cei care își acordă timpul și spațiul pentru asemenea introspecții. Omul care nu își pavează drumul vieții cu singurătate nu va descoperi niciodată adevăratele capacități ale propriului său intelect, scria Thomas de Quincey.

UN MIC SPAȚIU PROPRIU PENTRU REGĂSIREA LINIȘTII

„Eram împăcat cu lumea viselor și a visătorilor, căzusem la pace cu visul însuși."

JACK KEROUAC, *Vagabonzii Dharma*

Pentru Carl Jung, tăcerea înseamnă contopirea cu Universul. Dar există mii de alte motive pentru care ar trebui să iubim tăcerea: ea deschide calea spre un refugiu de pace și spre profunzimile interioare; ea inspiră, inițiază în timpul prezent, protejează de mii de excese, precum epuizarea sau hiperactivitatea. Tocmai din liniște ne extragem resursele ca să ne putem consacra nouă și celorlalți. Doar liniștea ne poate ajuta să vedem clar în noi înșine, să ne hrănim imaginația, viziunile sau reflecțiile filosofice, să renaștem în raport cu noi înșine. Binefacerile sale, ca și ale solitudinii, nu aparțin doar anahoreților, artiștilor sau

filosofilor, ci de ele are parte orice om care se caută pe sine. Dar liniștea a dispărut aproape complet din cotidian, fiind parcă incompatibilă cu viața modernă! Epoca noastră îi este potrivnică. Astăzi, cei mai mulți caută zgomotul, agitația, aglomerația. Nu se pot lipsi de ele. Deși toate acestea nu reprezintă decât un vid. De aceea tăcerea ne este mai necesară ca niciodată. Nu putem să ajungem la conștiința senină a prezentului decât atunci când suntem singuri, departe de semeni și de zgomot.

ARTIȘTII ȘI NEVOIA DE SINGURĂTATE

„Pe oglinda ceaiului
în chip de capac
Un mare evantai."

KOBAYASHI ISSA

„Femeile au avut mai puțină libertate intelectuală decât fiii sclavilor atenieni. Prin urmare, femeile nu au avut nici cea mai mică șansă să scrie poeme. Iată de ce am insistat atât de mult să am bani și o cameră separată."

VIRGINIA WOOLF, *O cameră separată*

Numeroase persoane extrem de creative nu au nicio relație intimă sau amoroasă și totuși duc o viață foarte fericită: au pasiunea preocupării lor sau un scop mult mai important decât orice altceva. Nu e o întâmplare că literatura, cinematograful sau benzile desenate au adus adesea în prim-plan eroi solitari care, prin independența lor, îi puteau ajuta pe cei aflați în pericol și puteau să „salveze" omenirea! Toți artiștii au năzuit să-și cucerească libertatea, să se descopere, să devină ei înșiși. Toți au trăit retrași, concentrați, solitari, foarte atenți să descopere ce se petrece în ei. În general, creatorii au nevoie de singurătate, deoarece

caută în interiorul lor materia pentru viitoarele opere. Cei mai mulți filozofi, gânditori, scriitori sau mistici și-au căutat inspirația într-o viață de singurătate. Ca să concepă *Discurs asupra metodei*, Descartes a simțit nevoia să se închidă într-o cămăruță bine încălzită de o sobă. Montaigne nu ieșea din faimoasa lui bibliotecă decât în rare ocazii. Michaux spunea că se îndeletnicea cu „știința retragerii vrăjite". Schopenhauer își petrecea vacanța la gura unei sobe cu lemne, într-o căsuță care măsura patru metri pe trei. Yeats, la rândul lui, scria că doar singuri ne putem bucura de liniște și că, în asemenea clipe, era în stare să audă cum „cade fiecare picătură". În sfârșit, scriitorul turc Orhan Pamuk a insistat asupra necesității de „a mă regăsi într-o cameră, ca să fiu atins de mulțimea visurilor mele".

ÎNDRĂGOSTIȚII DE SINGURĂTATE

SINGURĂTATEA, UN DAR DE PREȚ PE CARE NI-L PUTEM FACE NOI ÎNȘINE

„...societatea liberală avansată promovează competiția, pe care a transformat-o într-un «ideal moral», într-un principiu de funcționare. Ea vede în rivalitatea socială cheia unei eficiențe sporite, o imagine a selecției naturale în care, să spunem așa, doar cei mai bine adaptați ar putea să supraviețuiască."

ERIK SABLÉ, *Înțelepciune nihilistă taoistă*

Școlile, instituțiile sociale, profesiile din domeniul asistenței sociale și orice alt sistem de sprijin al formării, ca și instituțiile religioase, au foarte puțină empatie pentru singurătate. Copiii sunt îndemnați să facă parte din cluburi, din tot felul de grupuri. Companiile își instruiesc angajații să mănânce împreună, să comunice, să fie cât mai interactivi posibil. Nimic, în societate, nu ne încurajează sau nu ne îndeamnă să fim singuri. Viața în solitudine ne permite să ne sustragem sistemului, să nu mai servim societatea și interesele sale asemenea unei turme de oi. În plus, existența celui solitar este de două ori mai lipsită de griji decât a

celorlalți. Poate că din acest motiv cei care nu pot să trăiască singuri îi invidiază, în sinea lor, pe solitari și le taxează atitudinea ca fiind anticonvențională și marginală.

CÂND SINGURĂTATEA E O ALEGERE DE VIAȚĂ

„Coliba e terenul perfect pe care să clădești o viață pornind de la temelia unei luxoase sobrietăți. Sobrietatea pustnicului înseamnă să nu se lase acaparat de obiecte și nici de semeni. Să se dezobișnuiască de vechile lui nevoi. Luxul pustnicului este frumusețea."

SYLVAIN TESSON, *În pădurile Siberiei*

Motivele sunt numeroase și uneori complicate, dar un lucru e sigur: în lume au existat și vor exista mereu oameni pentru care singurătatea este o alegere și o evidență. În cazul unora poate fi o nevoie primordială de a transcende societatea și problemele pe care le presupune orice relație umană, în cazul altora poate fi unicul mijloc prin care să se sustragă cotidianului, să profite de măretele clipe de evadare în imaginar. Toți solitarii afirmă că doar viața în solitudine ne permite nu doar să trăim departe de grijile lumii, ci și să ne bucurăm de o liniște perfectă pentru meditație, reflecție și autodepășire. O altă trăsătură comună acestor indivizi este că au ales un stil de viață în relație cu spațiile reduse în care trăiesc. Atâția oameni de seamă au locuit în garsoniere micuțe, în camere de serviciu sau în colibe! Pentru ei, spațiile reduse nu sunt doar o comoditate, ci o formă de detașare, o inversare a valorilor și, prin urmare, un simbol. Ah, cât de încărcate de magie ni se par acum aceste locuințe mici ale oamenilor de seamă! Unele dintre ele ne fac să visăm în continuare, după secole întregi. Au existat, există și vor exista întotdeauna, cunoscute sau... necunoscute! Iată câteva dintre ele...

DIFERITE LOCUINȚE MICI PENTRU SOLITARII ÎMPĂTIMIȚI

SĂLAȘUL EREMITULUI KAMO NO CHÔMEI (1153 – 1216)

„Trupul meu este ca un nor purtat de vânt. Nu cer nimic, nu vreau nimic. Bucuria mea cea mai mare e o siestă liniștită; singura mea dorință de la viață este să contemplu frumusețea anotimpurilor."

KAMO NO CHÔMEI

Călugăr budist japonez și eremit din perioada Kamakura, Kamo No Chômei s-a retras la vârsta de 60 de ani pe un munte numit Toyama, unde și-a construit cu mâinile lui o colibă micuță „pentru ultimele file ale vieții". Acolo, în singurătate, medita la numeroasele calamități, naturale și politice, ale epocii sale. Coliba lui măsura doar patru metri lungime și trei metri lățime. O măsuță de scris în partea de sud, un pridvor spre vest, pe un raft de deasupra ușii, trei sau patru coșuri din piele, cărți de poezii și texte sacre, un koto pliabil, o lăută, o saltea de paie în loc de pat... obiectele acestea îi erau suficiente ca să-și ducă traiul.

celorlalți. Poate că din acest motiv cei care nu pot să trăiască singuri îi invidiază, în sinea lor, pe solitari și le taxează atitudinea ca fiind anticonvențională și marginală.

CÂND SINGURĂTATEA E O ALEGERE DE VIAȚĂ

„Coliba e terenul perfect pe care să clădești o viață pornind de la temelia unei luxoase sobrietăți. Sobrietatea pustnicului înseamnă să nu se lase acaparat de obiecte și nici de semeni. Să se dezobișnuiască de vechile lui nevoi. Luxul pustnicului este frumusețea."

SYLVAIN TESSON, *În pădurile Siberiei*

Motivele sunt numeroase și uneori complicate, dar un lucru e sigur: în lume au existat și vor exista mereu oameni pentru care singurătatea este o alegere și o evidență. În cazul unora poate fi o nevoie primordială de a transcende societatea și problemele pe care le presupune orice relație umană, în cazul altora poate fi unicul mijloc prin care să se sustragă cotidianului, să profite de mărețele clipe de evadare în imaginar. Toți solitarii afirmă că doar viața în solitudine ne permite nu doar să trăim departe de grijile lumii, ci și să ne bucurăm de o liniște perfectă pentru meditație, reflecție și autodepășire. O altă trăsătură comună acestor indivizi este că au ales un stil de viață în relație cu spațiile reduse în care trăiesc. Atâția oameni de seamă au locuit în garsoniere micuțe, în camere de serviciu sau în colibe! Pentru ei, spațiile reduse nu sunt doar o comoditate, ci o formă de detașare, o inversare a valorilor și, prin urmare, un simbol. Ah, cât de încărcate de magie ni se par acum aceste locuințe mici ale oamenilor de seamă! Unele dintre ele ne fac să visăm în continuare, după secole întregi. Au existat, există și vor exista întotdeauna, cunoscute sau... necunoscute! Iată câteva dintre ele...

DIFERITE LOCUINȚE MICI PENTRU SOLITARII ÎMPĂTIMIȚI

SĂLAȘUL EREMITULUI KAMO NO CHÔMEI (1153 – 1216)

„Trupul meu este ca un nor purtat de vânt. Nu cer nimic, nu vreau nimic. Bucuria mea cea mai mare e o siestă liniștită; singura mea dorință de la viață este să contemplu frumusețea anotimpurilor."

KAMO NO CHÔMEI

Călugăr budist japonez și eremit din perioada Kamakura, Kamo No Chômei s-a retras la vârsta de 60 de ani pe un munte numit Toyama, unde și-a construit cu mâinile lui o colibă micuță „pentru ultimele file ale vieții". Acolo, în singurătate, medita la numeroasele calamități, naturale și politice, ale epocii sale. Coliba lui măsura doar patru metri lungime și trei metri lățime. O măsuță de scris în partea de sud, un pridvor spre vest, pe un raft de deasupra ușii, trei sau patru coșuri din piele, cărți de poezii și texte sacre, un koto pliabil, o lăută, o saltea de paie în loc de pat... obiectele acestea îi erau suficiente ca să-și ducă traiul.

APARTAMENTUL SCRIITORULUI ERIC HOFFER

„Erau cărți de care aveam mare nevoie, cărți care îmi erau mai indispensabile decât hrana. Cumpăram cartea, iar apoi, luând o cină alcătuită din pâine cu unt, devoram din priviri paginile."

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

Eric Hoffer (1902 – 1983), fiul unor emigranți americani, a fost fermier, căutător de aur, spălător de vase, marinar „filosof al docurilor" și autodidact. Este cunoscut pentru cartea *The True Believer (Cel care crede cu adevărat)*. După ce a orbit în chip misterios, la vârsta de șapte ani, și-a recăpătat tot pe neașteptate vederea la cincisprezece ani. De teamă să nu orbească din nou, a devenit un cititor avid, dorind să recupereze anii de școală pe care îi pierduse. Ca muncitor migrant ajuns Californiei, poseda permise de acces la toate bibliotecile de pe cuprinsul statului, permise pe care le numea „cardurile mele de credit". Iată ce se găsea în micul lui studio, aparent nelocuit, aflat la etajul al doilea al unei clădiri de pe strada Clay, din San Francisco: o etajeră pe un perete, pe care era așezat un amestec eclectic de cărți (istorie, filozofie, romane, scrierile lui Montaigne, dicționarul *Webster's Unabridged*), într-un colț, o masă acoperită cu teancuri de caiete cu însemnări, două cutii cu permise de bibliotecă, o masă ceva mai mare, o veioză pentru studiu, două scaune de lemn. Niciun covor, niciun fotoliu, nici urmă de telefon, niciun spațiu de pregătit mâncare (spunea că detesta astfel de mirosuri), doar apă fiartă pentru ceai, un pat într-o nișă, un afiș, primit cadou, întins pe toată lungimea unuia dintre pereți și prins cu piuneze, înfățișând o femeie în tunică antică (o pictură de pe zidurile Pompeiului).

COLIBA LUI HENRY DAVID THOREAU DE LA CONCORD

„Am luat calea pădurii fiindcă voiam să trăiesc după o reflecție matură, să nu mă confrunt decât cu actele esențiale ale vieții și să descopăr ce anume avea ea să mă învețe, ca nu cumva să-mi dau seama, în ceasul morții mele, că nu am trăit..."

HENRY DAVID THOREAU, *Walden*

Să te afli în compania celorlalți, chiar și a celor mai buni, susținea Thoreau, ajunge repede să te deranjeze și să îți distragă atenția. Scriitorul și-a construit în pădure o căsuță de 3 metri lungime pe 4,60 metri lățime, prevăzută, pe lângă spațiul de locuit, cu un hambar și o magazie cu cartofi. Povestea cu mândrie că oglinda lui nu era mai mare decât o carte de joc. Liber și senin, a petrecut acolo doi ani în solitudine, scriind: „Viața mea este poemul pe care l-aș fi scris dacă aș fi putut să-l trăiesc și să-l scriu." Ceea ce Thoreau voia să afle era dacă viața e minunată. Însă dovada nu dorea să o obțină prin intermediul scrierilor, ci al experienței. Iată de ce și-a restrâns viața la un colț din pădure, reducând-o la cea mai simplă expresie a ei. Thoreau a scris că, în general, „suntem mai izolați când ieșim ca să ne amestecăm printre oameni, decât atunci când rămânem închiși în casă". A mai mărturisit și că, în pădure, nu se simțea mai singur decât pasărea de pe marginea iazului, decât păpădia în prerie sau chiar decât pârâul, păianjenul sau Steaua Polară.

COLIBA LUI LE CORBUSIER

„Casa nu e făcută pentru decor, ci pentru fericirea omului."

LE CORBUSIER

În Franța, cabana lui Le Corbusier – un cadou pentru soția lui –, care măsoară 3,60 metri în lungime și 3,60 metri în lățime și a fost construită cu vedere la mare, reprezintă unul dintre simbolurile arhitecturii modulare. Dacă vestitul arhitect petrecea acolo câte o lună de vacanță în fiecare an, înseamnă că găsea în acest spațiu ceea ce locuințele mari nu-i puteau oferi. Această cabană minusculă îi permitea probabil să reflecteze îndelung și să își pună acele întrebări pe care azi din ce în ce mai mulți oameni și le pun la rândul lor: care este originea noastră? Cum să trăim la polul opus față de ceea ce ne propune societatea? Probabil că nevoia revenirii la un mediu de viață simplu, în care să nu domnească decât esențialul, este ceea ce suscită interesul din ce în ce mai mare pentru astfel de construcții liliput.

ÎNDRĂGOSTITĂ DE CAMERA DE LA MANSARDĂ

„Camerele de la mansardă: «Pentru nimic în lume nu mi-aș părăsi micul meu colț de Paradis.» Prin lucarna ei, are o priveliște altminteri inaccesibilă asupra Bisericii Saint-Sulpice, în inima celui de-al patrulea arondisment din Paris. Clopotele îi ritmează viața, asemenea stolurilor de porumbei care își iau zborul. Perspectiva pe care o are asupra cerului e neprețuită în ochii ei, iar concesiile nu mai par insurmontabile. (...) Peticul de cer albastru pe care îl zărește conferă valoare acestor locuințe înguste, rezervate odinioară servitorilor. Aici se simte în afara tumultului lumii și a codurilor sale; la începutul secolului se vorbea despre membrii burgheziei ca aflându-se în opoziție cu oamenii din popor. Camerele de la mansardă sunt asociate de asemenea cu imaginea artiștilor chinuiți și necunoscuți care, spre deosebire de artiștii consacrați, continuă să scrie sau să compună așteptând o recunoaștere ipotetică. Toate aceste clișee conferă o savoare aparte acestor locuințe precare și le sporesc valoarea simbolică. Într-un apartament imens ne simțim singuri, pierduți, nu mai avem chef de nimic, ne simțim ca și cum am fi pustiiți. Cum să ne regăsim identitatea într-un spațiu atât de vast și disponibil? Când totul e posibil, finalmente nimic nu mai este fezabil. Atunci redobândim controlul asupra situației și compartimentăm spațiul respectiv. Când vrem să dormim sau doar să moțăim, ne simțim mai bine într-un loc de mici dimensiuni. Omul, nomad la origine, s-a apărat mereu astfel încât să nu fie luat prin surprindere în timp ce se odihnește."

BÉNÉDICTE RÉGIMONT,
Spuneți-mi cum e casa voastră și eu vă spun cine sunteți

Să te simți despovărat, să regăsești extrema voluptate a spațiilor aflate la înălțime... poeții ne ajută să sporim uneori într-un mod atât de uimitor spațiul nostru intim! Acest caracter cosmic în care ne inițiază ne reînnoiește ființa interioară și o eliberează de tot felul de idei, precum aceea legată de locuința ideală, care ar trebui să fie mare și somptuoasă. O casă cu duș și toaletă proprie, un spațiu de gătit și, dacă e posibil, un lift, iată ce ne trebuie ca să trăim liniștiți până la adânci bătrâneți.

LIBERTATEA ÎNSEAMNĂ SĂ ÎȚI ALEGI CONSTRÂNGERILE

Să te abandonezi conștient, fără niciun calcul și fără să te prefaci, și să accepți totul cu deschidere și generozitate, în ciuda temerilor și a rezistenței, iată dovada că această căutare a abandonului de sine este universală. Ce bine ar fi să trăim fără responsabilități! Adânc, în sinea noastră, noi știm că o asemenea ușurare este posibilă și ne-o dorim cu disperare. O căutăm însă acolo unde ea nu poate să existe:

în distracții amețitoare, în seri îmbibate în alcool și cotropite de zgomot, în viteză sau în acumularea de informații. Toate astea ne smintesc spiritul. În fond, ne e teamă să ne regăsim față în față cu noi înșine și goi pe dinăuntru, în lipsa acestei efervescențe. Fiindcă niciodată nu am simțit ce înseamnă libertatea interioară.

LIBERTATEA INTERIOARĂ

„Cu câțiva ani în urmă am întâlnit un bătrân călugăr taoist la Liu-Kuan-Tai. Numele lui era Yang și nu mânca decât o dată pe zi. În afară de masa de dimineață, nu avea niciun program. Dormea când avea chef, iar când nu dormea lucra. Avea mai mult suflet și mai multă energie decât toți ceilalți."

BILL PORTER, *Calea celestă, întâlnirea mea cu eremiții chinezi de astăzi*

Odată ce am simțit ce înseamnă libertatea interioară, adică să nu mai vrei nimic și să iubești totul, înțelegem că ea există în noi dintotdeauna și că este cel mai prețios lucru la care putem visa: o existență lipsită de greutăți materiale, fără grija zilei de mâine, fără întrebări legate de unde stăm și ce mâncăm. O viață fără, fără, fără... Toate acestea ne sunt la îndemână într-un spațiu care să ne aparțină exclusiv. Cei care au reușit să se desprindă de toate și să trăiască într-un colț de lume au realizat performanța extraordinară de a deveni mai ușori. Ei sunt complet eliberați, își pot părăsi locuința mai multe luni pe an ca să călătorească și să se descentreze cultural. Știu să pună libertatea mai presus de confortul vieții standardizate. Alegând stabilitatea unui loc, dar acceptându-i lipsa de spațiu, au decis să trăiască într-un mod complementar, iar nu conflictual. Au optat pentru nomadism ȘI un reper.

CE SIMBOLIZEAZĂ PENTRU SOLITARI DIMENSIUNILE REDUSE ALE LOCUINȚEI

MAI MULT DECÂT SPAȚIUL-SUPRAFAȚĂ, SPAȚIUL MINTAL

„Cel pe care îl vedem ca pe o curiozitate, cel care nu se gustă deloc compania semenilor, cel care nu se plânge de nenorocirea care îl lovește, cel care se emoționează și e profund mișcat de florile care se desfac și apoi își pierd petalele, cel care își păstrează inima curată privind minunat la luna care răsare și apune de pe firmamentul cerului, cel care își ia drept țel să nu se lase pângărit de murdăria lumii, omului acestuia îi e limpede principiul care face mereu ca lucrurile să apară și să dispară, pentru omul acesta dorințele și atașamentele care țin de gloria personală se risipesc. Iată care este cu-adevărat punctul de plecare pe drumul care duce la eliberare și mântuire."

KAMO NO CHÔMEI, *Istorii ale convertirii*

Mai mult decât spațiul-suprafață, spațiul mintal al solitarilor este un lux. Toți cei aflați în căutarea absolutului știu că spiritul este cu atât mai nelimitat cu cât spațiul este mai limitat. Metafora colibei de ceai despre care vorbesc maeștrii eremiți ai ceaiului din Japonia antică este

aceea a unui spațiu pe care „colbul" lumii (greutatea, ipocrizia, defectele și, mai ales, ego-ul) nu îl poate întina. Coliba ne ajută să trecem peste pragul identității și să dobândim liniștea, departe de agitația lumii. Să locuiești în acest spațiu metaforic înseamnă să restaurezi în propria ființă viața și bucuria omenească. Putem spune că azi mulți oameni caută să fie eremiți, dorind să se bucure de viață în locuri cât mai retrase posibil. Însă retragerea eremitului, la rândul ei, nu e doar liniștită: ea e metafora stării de eliberare despre care vorbește budismul, stare aflată dincolo de patimile lumii profane. Micimea spațiului pe care îl ocupă simbolizează dificultatea de a dobândi eliberarea absolută.

O CASĂ MINUSCULĂ

„Dacă ți-e frig, ceaiul te va încălzi. Dacă ți-e cald, ceaiul te va relaxa. Dacă ești trist, ceaiul te va consola. Dacă ești tulburat, ceaiul te va liniști."

WILLIAM GLADSTONE

Din punct de vedere geografic, adevărații solitari preferă să trăiască departe de tot și de toate. Ei știu să „scoată la lumină" sălașuri minuscule. Un acoperiș, un foc de lemne, o sursă de apă... ce poți cere mai mult ca să te bucuri de o libertate absolută? Oare, în ochii celor care le locuiesc, asemenea spații nu devin mici castele care plutesc deasupra lumii, a problemelor și necazurilor lor? Să te plimbi prin împrejurimi, să citești, să întâlnești uneori în cale pe cineva cu care să schimbi câteva cuvinte... iată forța acestei tăceri și a acestei recluziuni impuse, care le permite solitarilor să se îmbogățească interior, departe de distragerile și de zgomotul aglomerărilor umane.

SĂ TRĂIEȘTI CA UN EREMIT ÎN INIMA ORAȘULUI? DA, E POSIBIL!

„Taoismul ne învață să ne restrângem dorințele și să ducem o viață liniștită. Trăim într-o epocă modernă și există foarte puțini oameni care vor să-și reducă dorințele și să cultive liniștea. Ne aflăm în Epoca Dezideratelor... Dar esențialul e să înveți să-ți liniștești spiritul. Odată ce vei fi capabil să realizezi asta, vei putea să trăiești oriunde, chiar și într-un oraș zgomotos. Valorile unei astfel de existențe? Bunăvoința, compasiunea, bucuria și detașarea. Și traiul centrat pe un spirit puternic și limpede."

BILL PORTER, *Calea celestă, întâlnirea mea cu eremiții chinezi de astăzi*

Cu ani în urmă, Bill Porter, sinolog și specialist în culturile budistă și taoistă, a mers să le studieze în China, în munții Chong-na, în zona orașului Xi'an și chiar mai departe. S-a întâlnit cu o parte dintre ultimii 500 de călugări și călugărițe taoiste, cu toții calificați pentru a fi maeștri și care trăiau retrași în locuri inaccesibile, în colibe pe culmile munților, adunând apa de ploaie într-un butoi, cultivând o mică grădină și coborând din când în când în vale, ca să se aprovizioneze cu produse de bază, ca sarea, uleiul sau făina. Desigur, viața acestor sihaștri ne poate face să visăm. Dar ce ne împiedică să trăim ca ei, chiar în inima unei metropole? Totul e o chestiune de atitudine mintală, de perspectivă asupra lumii, totul depinde de relația pe care vrem sau nu să o avem cu ceilalți.

ÎNCÂNTĂTOAREA ARTĂ TAOISTĂ DE A TRĂI

„Un împătimit de caligrafie... trăia din nimic în spațiul său minuscul. La picioare nu avea decât un termos, o gamelă, un prosop găurit de atâta folosire. (...) Un domn în vârstă, cu haina cam lustruită de trecerea anilor. Pe

chip avea o noblețe extraordinară, o detașare supremă, o inteligență subtilă, înțelepciune. Printre obiectele familiare găseai colivii cu păsări, cărți, ceainicul Yixing, piatra pe care își mărunțea cerneala, borcanul cu miere de sub pat... Descoperisem o artă de a trăi care mă încânta."

FABIENNE VERDIER, *Pasagera liniștii*

Tradiția taoistă chineză a insistat întotdeauna pe nimic, pe non-acțiune și pe lipsa completă de artificiu. Desigur, nu se pune problema că taoiștii nu fac „absolut nimic": muncesc pământul și își asigură traiul, dar nu acționează decât pentru satisfacerea acestor nevoi materiale. În rest, practică o inversare a valorilor societății, începând cu banii. Pentru ei, „sărăcia pură" este o bucurie, o eliberare. Aceeași sărăcie care a fost ținută la mare cinste și de Părinții deșertului, indivizi despre care se spune că erau atât de umili, încât nu îndrăzneau nici măcar să răspundă când erau strigați pe nume. Ce ne împiedică atunci să facem și noi această alegere? De ce să nu trăim, chiar în inima unui mare oraș, într-o garsonieră minusculă, fără poveri materiale, financiare sau domestice? Ar fi atât de ușor să ne dedicăm pe deplin pasiunilor din afara serviciului, să ne odihnim în zilele de concediu, să bem cele mai îmbătătoare ceaiuri chinezești (chiar și în Paris, New York sau Tokyo se găsesc ceaiuri excelente) și să visăm, să reflectăm, să citim, să ne menținem forma fizică prin plimbări și exerciții făcute în parcuri, dimineața devreme, și astfel să ne îmbogățim, până la sfârșitul zilelor, devenind taoiști desăvârșiți.

INVERSUL URBANITĂȚII

„Singură, am accese de fericire, accese de tinerețe, mă simt de o disponibilitate infinită. Totul e posibil."

O cunoștință

Există, într-adevăr, asemenea persoane în preajma noastră, dar pentru că au devenit atât de umile și discrete noi nici nu le mai vedem. De fapt, ceea ce trăiesc ele, asemenea eremiților din China, este un invers al urbanității lumii, pe care o deplâng, preferând în loc propriile conveniențe. Alegând să trăiască în locuințe minuscule, ele pot, în felul lor, să scruteze de la depărtare mediul social și să acceadă la lejeritate – o stare pe care am putea-o descrie ca nefiind nici împovărătoare, nici superficială, care acaparează, ușurează, înalță. Coliba lui Thoreau, de la Walden, ca și studiourile din mansarde ale multor artiști sau gânditori, simbolizează libertatea și autarhia, al căror ideal a traversat timpul și continentele din momentul în care omul a știut cum să își construiască sălașul și nu a mai fost nevoit să trăiască în grupuri, în jurul unui foc, pentru a se proteja de pericolele naturii.

CONCEPTUALIZAREA DIMENSIUNII SPAȚIILOR MICI

„Omul cu spiritul cuprinzător ajunge să se simtă în largul lui într-un spațiu mic."

Proverb chinez

Așa cum, pentru a contempla natura cu ochiul unui artist, al unui gânditor sau poet, trebuie să învățăm să o privim altfel, tot așa, pentru a transforma sărăcia în bogăție, e nevoie să o conceptualizăm. Omul care trăiește în comun cu alți semeni nu vede în locuința minusculă a înțeleptului decât efectul unei lipse de spațiu. Pentru anahoreții care au idealizat în operele lor modestia colibei e vorba însă despre o veritabilă estetică, indisociabilă de principiile morale care o susțin. Tocmai spațiul restrâns al locuinței și forma ei materială sunt cele care traduc în realitate acest ideal de detașare și bogăție la care aspiră. Locuința lor modestă simbolizează ceea ce nu poate fi măsurat – cu alte cuvinte capacitatea de a se

sustrage standardelor umane. Ea indică, de asemenea, caracterul incomplet, definindu-se prin distanțarea sa de moravurile lumii. Pentru înțelepți, nu înlesnirile materiale sau spațiul fizic sunt cele care permit o viață mai bună, și nici măcar știința, ci înțelepciunea și capacitatea de a profita de propriile experiențe pentru a trăi într-un mod mai nobil, mai drept și mai bun. Aspirând la scopurile cele mai înalte, înțelepții au descoperit că, ducând o viață săracă din punct de vedere material, devenim în toate celelalte domenii infinit de bogați.

SINGURĂTATEA, UN MOD DE VIAȚĂ ADMIRABIL

Cu toții suntem însuflețiți, mai mult sau mai puțin, de căutarea absolutului, a adevărului, a unei înțelegeri supreme a lucrurilor. Cei care au ales să trăiască singuri, ca să găsească răspunsuri la aceste întrebări, ne învață, după o viață întreagă de singurătate și de căutare că, la urma urmei, nu avem nimic de găsit, dar că „trezirea" e o experiență eliberatoare, întrucât este extraordinar de simplă și de evidentă. Însă ce drum lung avem de parcurs înainte să acceptăm această realitate! De câtă răbdare avem nevoie ca să descoperim că acest adevăr, acest sens ascuns al vieții e aici, exact în locul în care îl căutăm, într-o deplină și tacită evidență! Tocmai grație acestei revelații putem în sfârșit „să renunțăm" și să acceptăm cursul lucrurilor. Taoismul, viața solitară, trăită ca un eremit sau în recluziune, nu oferă niciun răspuns precis la problemele de masă care se abat asupra marilor orașe: pentru probleme de masă se impun soluții de masă. Unica îmbunătățire posibilă, pe care ar putea să o aducă fiecare dintre noi stării de mizerie din marile orașe, ar fi ca omul să-și înfrâneze lăcomia, setea de îmbogățire, dorința de a face impresie și de a avea putere și nevoia constantă de a se amesteca, oricât de puțin, în viața celuilalt. În plus, desigur, ar trebui să locuiască într-o casă care să corespundă nevoilor lui.

CUPLURI, FAMILII ȘI SINGURĂTATE

SINGURĂTATEA NU ÎNSEAMNĂ EGOCENTRISM

De ce ar trebui neapărat să facem parte dintr-o colectivitate? Fiecare reprezintă o unitate politică individuală. Și fiecare are nevoie uneori să se închidă în raport cu lumea, ca să redevină el însuși. Să iubești singurătatea nu înseamnă să respingi iubirea, prietenia sau convivialitatea. Solitarul nu e un om care nu-și iubește semenii. Dimpotrivă, solitudinea îi permite să-i aprecieze mai bine pe ceilalți, când intră în contact cu ei. Nici să trăiești singur nu e un semn de egocentrism. Spre deosebire de ceea ce propovăduiesc anumite sisteme morale, omul nu trebuie să-și asume responsabilitatea pentru ceilalți. Și nici nu trebuie să depindem de ceilalți.

INDIGESTIA EMOȚIONALĂ

„Era o seară de iarnă, cu o zăpadă care, hotărât lucru, ar fi putut să sufoce lumea."

ARTHUR RIMBAUD, *Pustiurile dragostei*

Dacă unii au nevoie de singurătate ca să se „regăsească", alții suferă de indigestie emoțională, după ce au devenit incapabili să mai accepte ceea ce li se oferă. Un mic spațiu personal poate fi soluția pentru numeroase probleme relaționale. Când cineva își părăsește familia nativă ca să trăiască în cuplu, la care ulterior se adaugă și copiii, sau când omul și-a petrecut toată ziua de lucru la birou și restul timpului împreună cu familia, înseamnă că el nu are niciodată ocazia să fie singur. Trebuie să se plieze constant pe dorințele sau pe nevoile celorlalți. Fără să-și dea seama, din această cauză, stresul se va acumula. Fiecare ar trebui să aibă un spațiu personal în care să se poată regăsi singur. Cei doi oameni dintr-un cuplu nu își și aparțin unul altuia. Fiecare are dreptul la partea lui de intimitate și libertate. Din nefericire, suntem atât de convinși că fericirea noastră depinde de succesul vieții în doi, încât abandonăm virtuțile creatoare ale singurătății.

TAOIȘTII, OAMENII CARE ÎȘI PĂRĂSEAU FAMILIILE CA SĂ TRĂIASCĂ SINGURI

Azi, singurătatea e aproape un tabu. Deși unele culturi și filozofii o transformaseră odinioară într-un cult. Taoismul, de exemplu. Cea mai mare parte a taoiștilor nu trăiau singuri în timpul vieții lor active. Ca să devii taoist trebuia să duci viața exemplară a confucianismului: să ai o familie, copii, poziție socială. Abia odată cu retragerea din activitate, când simțeau că își făcuseră datoria de cetățeni, de părinți și de soți, taoiștii își acordau în sfârșit dreptul de a părăsi totul, ca să se consacre lor înșile. Plecau atunci ca să viețuiască singuri, în cotloane ferite din munți, pregătindu-și sfârșitul vieții cu cât mai multă luciditate, dedicându-se caligrafiei și picturii, artelor marțiale (de pildă, kung-fu), exercițiilor de respirație,

meditației, poeziei sau desfătărilor ceaiului. Scopul lor era acela de a-și întreține cât mai bine cu putință trupul și spiritul, nu ca să trăiască o veșnicie, ci ca să-și ascută conștiința și să se desăvârșească spiritual, până în acel punct de detașare din care, părăsindu-și trupul, nu aveau să mai regrete nimic. Longevitatea în sine nu are nimic dezirabil dacă nu este însoțită de o sănătate radiantă și de o liniște plină de bucurie.

STANDARDELE DE FERICIRE ALE TAOIȘTILOR

> „Să bei, singur sau împreună cu cineva drag, un ceai chinezesc în cești minuscule, acompaniat de o muzică de fond cu armonii tradiționale, îți trezește nostalgia după zilele mai simple, de odinioară. În asemenea clipe uităm de problemele vieții urbane."
>
> Expoziția *Ceaiul, istoriile unei băuturi milenare*, Muzeul Guimet, 2012

Toți cei care i-au frecventat pe taoiști au spus că era suficient să stea câteva zile în preajma lor ca să regăsească valoarea vieții și să descopere noi motive de fericire. Ultimii taoiști întâlniți de etnologi renunțaseră, povestesc aceștia din urmă, la toate atașamentele materiale și trăiau risipiți în sate de munte, în locuințe foarte mici, amenajate sobru, dar foarte vesele. De altfel, taoiștii nu sunt singurii care au ajuns la această înțelepciune: numeroase persoane care viețuiesc în solitudine, chiar în inima marilor orașe, au aceeași energie incredibilă, aceeași liniște senină și veselă. Pe măsură ce îmblânzim singurătatea, standardele normale ale fericirii în doi se retrag și o nouă lume prinde contur. La început, ea poate să fie dureroasă, dar, după o vreme, după ce ne-am obișnuit cu ea, ne oferă o lejeritate și o libertate necunoscute până atunci.

Ele sunt destul de rare, dar cuplurile în care partenerii își văd de treabă au, în general, șanse mari să „dureze". Înainte de toate, oamenii aceștia au suficientă încredere unul în celălalt ca să accepte să nu-și petreacă toate nopțile împreună și conștientizează la fel de bine propriile exigențe, ca și pe cele ale celuilalt. Refuzând de comun acord compromisurile, relația lor e sănătoasă și, prin urmare, echilibrată. Se spune că rutina vieții în doi este cea care ucide dragostea. Traiul separat ar fi prin urmare soluția ideală. La drept vorbind, ce e mai constrângător decât să fii nevoit să te pliezi toată viața pe nevoile fiziologice ale celuilalt? Să mănânci când celuilalt îi e foame, să mergi la culcare în același timp cu partenerul, de teamă să nu-l trezești dacă rămâi să te uiți la televizor, dacă sporovăiești la telefon sau dacă ai ieșit cu prietenii? Să împarți totul cu celălalt, inclusiv amicii, și să i-i impui și partenerului nu e nici firesc, nici plăcut. Sau ce poate fi mai normal decât ca fiecare să se ocupe spălatul propriilor rufe, de propriile cumpărături, de curățenia în propria casă? Căsătoriți la bine? Da. La rău? Nu! (Desigur, cu excepția situației în care unul dintre parteneri are probleme de sănătate și trebuie să apeleze la celălalt.) De ce, de exemplu, părinții doresc cu atâta ardoare ca fiica lor să se mărite? De ce nu țin, mai degrabă, dacă îi vor fericirea, ca ea să aibă, înainte de soț, un serviciu, banii ei, casa ei? Să nu devină niciodată ceea ce înaintașele, chiar dacă s-au căsătorit cu cei mai bogați și mai puternici bărbați, nu au avut cum să evite să nu fie: adică simple servitoare?

ȘI DACĂ VIITORUL VIEȚII ÎN DOI NU AR MAI FI COABITAREA, CI ÎNVECINAREA?

Uneori trebuie să avem visuri ca ele să se materializeze. Mai întâi, să ne cumpărăm propria căsuță. Dacă ne îndrăgostim, o putem vinde ca să achiziționăm o alta, în proximitatea persoanei iubite (pe același palier, la etajul superior sau inferior). În acest fel, fiecare își va păstra independența, văzându-l pe celălalt când doresc amândoi și profitând astfel și de plăcerile dragostei, și de cele ale independenței. Copiii, dacă există, pot să locuiască o perioadă la un părinte, o perioadă la celălalt. Fiecare poate să viețuiască în ordine sau în dezordine, după cum îi e firea, să se certe și să se împace ulterior cu celălalt, fără a trebui să caute unde să se adăpostească peste noapte. Dacă opusul se explică (menaj, bucătăreală, rufe spălate, cumpărături făcute de altcineva), care mai sunt avantajele pentru o femeie care deja își câștigă singură pâinea, dacă trăiește sub același acoperiș cu soțul? Dacă în familie există și copii, ar trebui dată o lege prin care să se impună ca bărbatul sau femeia care renunță la carieră ca să crească pruncii să primească un salariu din partea partenerului, salariu al cărui cuantum să fie calculat în funcție de venituri, la fel ca impozitele. După ce copiii au crescut, persoana care a încetat să mai lucreze pentru îngrijirea copiilor și-ar putea recăpăta serviciul, ca și independența. Putem foarte bine să ne trăim dragostea fără să împărțim aceeași casă. Singurul scop al căsătoriei este acela de a proteja copiii. De ce să ne căsătorim dacă nu avem urmași? Ar fi la fel de logic să instituim o lege asemănătoare cu căsătoria, dar care să nu fie decât pe durată determinată, adică timpul necesar pentru a crește copiii! Un fel de contract care încetează să mai aibă efect, de exemplu, când și cel mai mic dintre copii a ajuns la vârsta de 18 ani. Dacă două persoane doresc să își celebreze uniunea, de ce să nu poată să o facă fără să treacă pe la primărie și să se mulțumească doar cu o petrecere și, dacă doresc, cu o ceremonie religioasă?

VĂ VEDEȚI TRĂIND CEI DIN URMĂ ANI AI VIEȚII ÎNTR-O GARSONIERĂ?

„Acum, după ce soțul meu a murit, m-am hotărât să trăiesc într-un apartament mai mic, cu o dimensiune de șase tatami-uri (mai puțin de 10 metri pătrați). Am chemat în apartamentul nostru oameni care se ocupă de mutări și o firmă de debarasare: au ars tot ceea ce nu-mi mai trebuia. Dulapuri mari de bucătărie, comode, chimonouri care nu mai erau potrivite cu vârsta mea... totul a fost ars perfect și cu eleganță. Ce ușurare!"

YOSHIKO, proprietara unei cafenele minuscule din Kyoto

În Japonia, țară în care șintoismul este încă foarte viu, incinerarea (a trupurilor sau a obiectelor) reprezintă un act de purificare. Desigur, fiecare țară are obiceiuri și credințe care pot șoca alte popoare, dar japonezii, în general, detestă obiectele care au fost folosite de alții, deoarece nu vor să primească de la ele *ki*-ul (energia vitală) proprietarilor anteriori. Iată ce mi-a povestit despre recenta ei mutare o doamnă delicată și mică de statură, în vârstă de 80 de ani, o cunoștință de-a mea, patroana unei mici cafenele din Kyoto:

„Soțul meu a murit acum șase ani. Nu avem copii. Prin urmare, tocmai am solicitat o firmă specializată să vină să ia toată mobila și lucrurile noastre ca să le ardă, pentru că am vândut casa. Am închiriat un apartament micuț, de 16 metri pătrați, în care mă simt foarte bine. Am chiar și un pat adevărat."

Câtă înțelepciune în această alegere de a-și simplifica viața și de a o adapta la nevoile și la vârsta ei! Așa își va duce viața de-acum încolo, mi-a spus ea, după care a adăugat:

„Vântul va bate încotro va vrea." (proverb japonez)

LUAȚI HOTĂRÂRI ATÂT CÂT MAI PUTEȚI...

„Când casele noastre ne cer să le iubim și să le recunoaștem valoarea e pentru că ele ne cer, de fapt, să ne iubim pe noi înșine și să ne recunoaștem valoarea."

FRANÇOIS VIGOUROUX, *Sufletul caselor*

Să fii „acasă" înseamnă, înainte de toate, să ai acces liber la „micile tale tabieturi": cafeaua preparată într-un anume mod, ceașca preferată, patul, fotoliul, programele tale de televiziune. Toate acestea nu sunt întotdeauna la îndemână într-un cămin pentru bătrâni, unde sunt impuse anumite reguli ale vieții în comun, după un orar fix. Atunci de ce să ținem la niște pereți care, chiar zugrăviți din nou, tot nu ar fi fost acel „acasă" al nostru? Înainte de a fi duși cu forța într-o astfel de instituție, atât timp cât sunteți încă lucizi, cât mai aveți un cuvânt de spus (față de copii) și suficientă energie, alegeți viața pe care doriți să o duceți la bătrânețe. Mutați-vă acel „acasă" între alți pereți. Spuneți-le oamenilor care vă ajută la mutare sau copiilor: „Vreau să păstrez această comodă și acest tablou." Amintiți-vă: va veni poate o zi în care nu veți mai avea puterea să hotărâți. După ce vă veți vinde locuința de mari dimensiuni și vă veți cumpăra una mai mică, cu banii rămași veți putea să o amenajați pe aceasta din urmă cu tot confortul necesar vârstei înaintate: bare de sprijin de-a lungul pereților, o cadă în care se poate intra ușor, un duș cu scaun, o chiuvetă accesibilă chiar și din scaunul cu rotile...

CA SĂ TRĂIM MAI BINE, TREBUIE SĂ NE GÂNDIM LA MOARTE

„În timp ce, de la an la altul, viața îmi cobora spre asfințit, sălașul meu se micșora încetul cu încetul. Ultima

mea locuință nu semăna deloc cu cele anterioare. Abia dacă avea zece picioare în lățime și mai puțin de șapte picioare în înălțime."

KAMO NO CHÔMEI, *Însemnări din coliba mea*

Numai trăind cu luciditate, deci conștientizând că toți murim într-o zi, vom putea să ne bucurăm cu adevărat de viață. Cei care se tem de moarte nu o iau în considerare decât ca pe o posibilitate îndepărtată și vagă, iar orizontul tenebros se îndepărtează odată cu înaintarea în vârstă. Să ai luciditatea să reflectezi la propria bătrânețe și să privești moartea în față nu e ceva morbid. Este (sau ar trebui să fie) ceva firesc. Confruntarea morții ne îngăduie să insuflăm zilelor care ne-au mai rămas de trăit mai multă fermitate, interes și densitate. Paradoxal, situația aceasta evocă „disperarea de a trăi" fără să irosim timp prețios bătându-ne capul cu lucruri neesențiale. Inclusiv cu prea multe bunuri și prea mulți metri pătrați!

CHIAR ȘI ÎNTR-O CASĂ FOARTE MICĂ, FIECARE AR TREBUI SĂ AIBĂ COLȚIȘORUL LUI

„Jumătate de tatami ca să stai jos, un tatami ca să dormi."

Proverb zen, care arată cât de mare trebuie să-ți fie adăpostul

Într-o casă, fiecare ar trebui să aibă colțișorul lui, în care să poată să se retragă ca să fie singur. Una dintre prietenele mele japoneze îmi descria camera pe care a avut-o până la vârsta de 20 de ani, în casa părinților ei. Când am rugat-o să-mi vorbească despre asta, chipul i s-a luminat pe dată: „Camera mea nu măsura decât trei tatami-uri.[1] O amenajasem în stil occidental și aveam un pat, un mic șifonier, un *kotatsu* (măsuță joasă, acoperită cu un pled, între două plăci suprapuse și prevăzută cu un încălzitor electric). Aveam chiar și un televizor micuț, instalat pe o etajeră fixată într-un colț și o minicombină stereo. Adoram acest colțișor intim și nu m-am simțit niciodată ca și cum ar fi fost prea strâmt." Prin urmare, fiecare ființă umană nu are nevoie de spațiu, ci de un loc numai al ei, în care să se simtă liniștită. O casă de 50 de metri pătrați ar putea, dacă ar fi amenajată astfel, să fie alcătuită dintr-un număr de încăperi suficient pentru un cuplu și doi copii. Iar camera de zi, în anumite ocazii, ar putea să-i găzduiască pe prieteni.

[1] Un tatami măsoară 1,80 metri pe 90 de centimetri. Așadar, camera respectivă avea o suprafață de mai puțin de 5 metri pătrați. (n. a.)

O CAMERĂ PENTRU UN PĂRINTE ÎN VÂRSTĂ

Fiecare cultură e, desigur, diferită, dar nimic nu ne împiedică să ne inspirăm din ceea ce ne pare interesant dincolo de propriile granițe. Deoarece japonezii au avut întotdeauna obiceiul să locuiască pe suprafețe restrânse, pentru ei viața este mult mai simplă în anumite împrejurări. De exemplu, atunci când un părinte în vârstă nu mai e capabil să trăiască singur. Pentru ca acesta să nu plece la căminul de bătrâni, copiii lui, dacă pot, îi amenajează o cămăruță în casa lor. Puțin pretențios, părintele în vârstă va ști atunci cum să nu fie o povară pentru membrii familiei. În ceea ce-i privește pe copii, ei se bucură că îl au aproape și îi aduc puțină alinare în cursul anilor din urmă. Dar, în acest scop, părintele a avut înțelepciunea să renunțe la casă, la bunuri, la obiceiurile și la dorințele lui personale. Doar cei care știu să accepte asemenea schimbări pot să trăiască în spații mici. Ei înșiși știu să se facă mici.

E MAI UȘOR SĂ ÎMBLÂNZEȘTI SINGURĂTATEA ÎNTR-UN SPAȚIU MIC

„Coliba măsoară trei metri pe trei. Căldura vine de la o sobă din fontă, care va deveni prietena mea."

SYLVAIN TESSON, *În pădurile Siberiei*

Mulți oameni se tem de singurătate pentru că au impresia că, din cauza ei, pierd recunoașterea semenilor, de care au nevoie ca să existe. Într-adevăr, în singurătate trebuie să ne confruntăm cu noi înșine, departe de privirile celorlalți, și să învățăm să ne asumăm. Să te muți într-un apartament mai mic, într-un apartament de celibatar, reprezintă primul pas către întoarcerea spre sine. Viața de zi cu zi pare atunci mai puțin pustie și se formează noi obiceiuri. Ne simțim mai puțin „singuri", când suntem înconjurați mai îndeaproape de obiectele personale. În plus, un astfel de aranjament liniștește. Când mănânci la o măsuță, poți să uiți de prezența partenerului care stătea cândva în fața ta, la o masă normală. Așa ne dăm seama că unicul tovarăș care ne va fi cu certitudine alături pe parcursul întregii existențe e nimeni altcineva decât propriul sine. E recomandabil, prin urmare, să îl cunoaștem bine pe acest camarad, să-i purtăm de grijă, să nu-l neglijăm și să nu-l abandonăm. Mutarea într-o altă locuință, când ne-am pierdut partenerul de viață, e esențială ca să ne putem vedea de viață, fără să ne raportăm prea mult la trecut.

CE NE ÎNVAȚĂ SINGURĂTATEA?

„Solitarul, departe de a se închide în sine, se deschide față de lumea întreagă."

THOMAS MERTON

Singurătatea ne învață, mai întâi, să nu mai fugim, pe urmă, să știm să ne locuim propria viață. Să știm să ne ducem existența în solitudine e una dintre condițiile esențiale pentru a ne realiza în afara situațiilor relaționale, care mult prea adesea ne-au închis sau ne-au împrăștiat. Întoarcerea către sine, în singurătate, e o călătorie pe care împrejurările vieții ne-o impun frecvent, dar pe care trebuie să știm să o primim: nu ca pe o dramă, ci ca pe o nouă viață. Nu e vorba decât despre un fel de trecere către propria viață, o cale către propria realizare ca individ liber. Singurătatea este, mai mult decât credem, o școală a vieții care ne învață desăvârșirea de sine: cum să rămâi cu tine însuți, cum să existi prin tine însuți, și nu prin procură sau în osmoză cu o altă ființă. Solitudinea e ceva pozitiv, căci ne arată nu doar cum să devenim responsabili față de noi înșine, ci și față de alții. Singurătatea poate deveni, într-adevăr, o experiență a deschiderii față de lume, nu o închidere.

SINGURĂTATEA ÎMBOGĂȚEȘTE FIINȚA UMANĂ

„M-am urcat până în mica mansardă și am îmbrățișat-o cu o privire plină de afecțiune, ca și cum ar fi fost un foarte vechi prieten. – Tu ai fost martora meditațiilor mele, a lacrimilor, a furtunilor apărute când practicam sadhana!"

PARAMAHANSA YOGANANDA, *Autobiografia unui yoghin*

Viața noastră se bazează azi pe extinderea fără sfârșit a contactelor umane și a relațiilor sociale. În schimb, singurătatea se află într-o strânsă relație cu maturitatea afectivă. Ea contribuie la lărgirea conștiinței de a fi, ajutându-ne să devenim un tovarăș pentru noi înșine și să ne descoperim bogățiile interioare. Ea cere de la noi să nu

fim dependenți: dependența nu îmbogățește, ci sărăcește. Să devii adult înseamnă să te separi, să te detașezi pentru a te putea centra din ce în ce mai mult nu pe sine, ci în sine. Această evoluție, prin învățarea detașării, se continuă toată viața. Iată de ce persoanele care au ales să trăiască singure ocupă adesea locuințe mici: ele au dobândit forța de a nu se mai atașa de un loc și de anumite obiceiuri. Dacă au un acoperiș deasupra capului, restul le interesează foarte puțin.

SĂ TRĂIEȘTI SINGUR POATE FI UN PRIVILEGIU

„Înțelepciunea nu va încolți în voi în câteva clipe. Mai întâi, va trebui să ajungeți la acel nivel al conștiinței superioare ascunse în voi, ca să găsiți pacea și mulțumirea."

Învățătură zen

Dincolo de fericire și nefericire există pacea. Societatea face totul ca să devalorizeze și să denigreze singurătatea, pe care o consideră o pacoste. Asta întrucât cei mai mulți oameni trăiesc în cuplu și, prin urmare, reprezintă majoritatea? Întrucât dețin monopolul asupra definiției libertății? Când vom înceta să ne mai fie milă de cei care trăiesc singuri? Când vom renunța să ne străduim să-i salvăm din această pretinsă nefericire? Când vom înceta să asimilăm imaginea fericirii cu viața de cuplu? Ființa umană s-a născut doar pentru a deveni o „jumătate" la vârsta adultă? Câți oameni de pe glob nu trăiesc singuri ȘI fericiți? IUBIRE rimează iremediabil cu NEMURIRE? Nicio cultură și niciun tip de societate nu a încurajat vreodată celibatul. Hercule Poirot, așezat la o masă splendidă – față de masă albă, tacâmuri de argint, un trandafir într-o vază și un șervet la gât – și pregătindu-se să-și savureze porția de melci, are aerul că suferă de singurătate?

4

ȘI DACĂ SOLUȚIA E MUTAREA ÎNTR-UN SPAȚIU MAI MIC?

RĂMÂNEM SAU NE MUTĂM?

CÂND CASA SE GOLEȘTE...

CÂND VIAȚA ÎN CUPLU DEVINE INSUPORTABILĂ

VIAȚA ȘI-A PIERDUT SENSUL?

CÂND NE LIPSESC TIMPUL ȘI BANII

MUTAREA ÎNSEAMNĂ SĂ ÎNAINTEZI ÎN VIAȚĂ

ÎN AȘTEPTAREA VÂRSTEI A TREIA

RĂMÂNEM SAU SĂ NE MUTĂM?

„Pot să trăiesc oriunde, nu contează. Casa mea e frumoasă fiindcă mă simt bine în ea."

MARIE-PAULE DOUSSET

Oare locuința ideală există? Da și nu. Ea nu există, pentru că nu-i poate conveni locatarului o viață întreagă. Dar ea există, în clipa în care persoana respectivă o alege. Locuința ideală e aceea care corespunde unor nevoi specifice, fie că e vorba de suprafață, de mediu, dar și de emoții. Când o casă nu mai corespunde acelor nevoi precise, mutarea poate să devină uneori o dramă. Mulți oameni refuză să părăsească spațiul în care au trăit decenii de-a rândul, în ciuda plecării copiilor, a doliului provocat de moartea partenerului, a incapacității de a întreține singuri respectiva locuință, a cheltuielilor financiare prea împovărătoare pentru mica lor pensie sau a distanței prea mari față de centrele comerciale, de vecini și spitale. Acești indivizi găsesc o mie de motive ca să nu plece, până în ziua în care sunt constrânși să facă pasul. Și atunci intervine drama: scoși din mediul lor, se îmbolnăvesc, își pierd orice reper, își pierd identitatea, nu mai știu cine sunt și ce vor face.

„Everything must change." („Totul trebuie să se schimbe.")
Melodie încântătoare compusă de BERNARD IGHNER

Înțelepciunea ar vrea să nu uităm niciodată că nimic nu e permanent, ci totul se schimbă. Să fii capabil să te adaptezi schimbărilor reprezintă cheia unui trai armonios. Cu cât dăm mai mult dovadă de suplețe, cu atât suferim mai puțin. Iată de ce ar trebui să avem curajul să acționăm asupra cursului vieții, înainte ca ea să acționeze asupra noastră. Nu trebuie niciodată să coborâm brațele, să ne temem de schimbare sau să predăm comanda asupra propriei vieți și a propriilor alegeri. Cel mai important e să avem întotdeauna suficientă luciditate ca să examinăm fiecare detaliu, din diversele etape ale existenței, privindu-l din unghiul noilor perspective. Dar să „vezi" lucrurile cu alți ochi nu e suficient: mai mult decât atât, trebuie să acționăm.

TEAMA DE SCHIMBARE

„– Care e Calea? întreabă discipolul.
– Percepția ascuțită a evidenței lucrurilor, îi răspunde maestrul."

Învățătură zen

Omul care se teme de schimbare e acela care nu se poate controla și trăiește ca un infirm, deși trupul lui funcționează normal. Cu cât îi e mai frică, cu atât blocajul e mai profund. Omului acesta îi e imposibil să-și exprime nevoile, să-și dea seama ce vrea. De aici și anxietatea și incapacitatea lui de a identifica răspunsurile importante din viață. Să-ți fie teamă de schimbare e periculos, căci asta duce adesea la o formă de rigiditate care se transformă, de-a lungul timpului, într-o apatie care împiedică orice formă de acțiune. Nimeni nu trebuie să rămână „legat" de lumea materială în care trăiește. Fiecare poate să își recreeze un „acasă" acolo unde dorește, chiar și în cea mai mică dintre locuințe. Putem să ne facem prieteni la orice vârstă, cu condiția să fim veseli și curioși. Un proverb australian spune că doar persoanele plicticoase... se plictisesc.

SĂ NU MAI AVEM NICIO POSESIUNE ȘI SĂ TRĂIM ÎNTR-UN SPAȚIU MINUSCUL

„-Există acest loc pe care îl numim Paradis?
– Nu, nu există așa ceva. Paradisul nu e un spațiu și nici o perioadă temporală. Paradisul înseamnă, pur și simplu, să fii tu însuți desăvârșit."

RICHARD BACH, *Pescărușul Jonathan Livingstone*

Doar schimbându-ți mediul și reducând numărul bunurilor va fi posibil să te schimbi pe tine însuți. Desigur, asta ne sperie pe cei mai mulți dintre noi, dar, în general, ne obișnuim. Să treci prin experiențe noi și să-ți schimbi casa te ajută să devii altcineva. Mintalul nostru nu mai repetă aceleași lucruri, viața de zi cu zi capătă altă culoare, bunurile materiale au mai puțină importanță. Modalitățile de a-ți ocupa timpul nu mai sunt aceleași și se deschid noi orizonturi, până atunci imposibil de conceput (călătorii, hobby-uri noi, întâlniri noi). Fiecare detaliu capătă o valoare pe care nu ar fi avut-o într-un spațiu mai amplu. Traiul „compact" ne învață să vedem mai clar, să apreciem fiecare clipă a vieții mai intens, fără vreo restricție sau vreun calcul de orice fel. Contrar a ceea ce cred unii, e mult mai ușor să duci o viață simplă într-o locuință mică decât într-una mare. Tocmai această nouă conștientizare a

lucrurilor mărunte din cotidian ne poate ajuta să ne eliberăm de grabă, de haos, de nevroze și de obstacolele care ne îndepărtează de clipa prezentă. Cenușiul și plictiseala zilnică fac loc atunci unei bune dispoziții cu totul noi. Traiul „compact" ne permite să devenim mai prezenți în raport cu ceilalți, cu noi înșine și cu clipa prezentă. Cu alte cuvinte, ne ajută să ducem o viață mai intensă.

CÂND CASA SE GOLEȘTE...

COPIII PĂRĂSESC CUIBUL

Iată o realitate evidentă: fiecare locuință corespunde unor perioade și etape diferite ale vieții. Logica unei case rezidă în viața pe care vrem să o ducem. Nu are niciun sens să ocupi un spațiu de patru persoane când familia nu mai are decât doi membri. Atunci e momentul să-ți contempli retragerea, să te muți într-un apartament de două persoane, păstrând totuși o cameră pentru prietenii sau pentru copiii care vin în vizită, și să le cedezi urmașilor ceea ce ție nu-ți mai e de folos, ajutându-i astfel să-și amenajeze propriul cămin (mobilă, veselă, chiar și bani, de ce nu...?!). E momentul să scapi de o treime (dacă ați fi fost trei persoane) sau de jumătate (dacă ați fi fost patru) din bunuri și să te instalezi într-un spațiu de două sau de trei ori mai mic. Desigur, se întâmplă ca tocmai copiii să fie cei care ridică piedici în calea schimbării, dacă vor să păstreze casa părintească. Însă, în general, aceasta e la fel de puțin adaptată la nevoile lor, ca și la acelea ale părinților.

„Nimic nu mă mai leagă de această lume, tot ce mă mai înduioșează e splendoarea fugară a anotimpurilor cerului."
URABE KENKÔ, *Orele leneșe*

Aceasta e probabil una dintre cele mai grele încercări pentru orice cuplu de oameni în vârstă. Cel care supraviețuiește vrea – și e de înțeles – să trăiască în continuare ca și cum partenerul lui ar fi încă prezent. Dar oare dorința lui e rezonabilă? Faptul că tu rămâi în casa în care sălășluiesc amintirile nu-l va duce înapoi pe cel dispărut. Cu cât separarea e mai dificilă, cu atât schimbarea ar trebui să fie mai radicală. Această schimbare ne poate ajuta să continuăm să trăim. Doar că acum trăim doar pentru noi înșine. Să te muți într-un apartament mai mic, să îți schimbi obiceiurile, decorul... toate astea te pot ajuta să suporți absența ființei dispărute, în loc să rămâi pustiit și să aștepți să i te alături. Și apoi... singurătatea e întotdeauna mai puțin apăsătoare într-un spațiu mic.

UNELE VĂDUVE APROAPE... VESELE!

Dacă trăiți în cuplu, asta se întâmplă, sper eu, datorită unei alegeri, și nu în urma unei capitulări. Dar un fapt rămâne: foarte mulți oameni care alcătuiesc cupluri rămân împreună fiindcă nu pot altfel (din teama de a-l abandona pe celălalt, din teama de singurătate, din teama că nu se vor putea descurca financiar). Observați-i pe cei din jurul vostru: câte femei nu se simt, în sfârșit, eliberate după decesul soțului? Ele supraviețuiesc morții lui cu mai multă forță și inteligență decât am putea crede. Multe (mai ales cele din generațiile mai vechi) au trăit toată viața în umbra unui bărbat care se credea mai inteligent decât ele, care le înjosea, le umilea. Erau convinse că, fără el, nu însemnau nimic. Dar, odată ajunse văduve, au preluat frâiele existenței cu mână de maestru: vânzarea casei, mutarea într-un apartament liliput sau într-o căsuță... femeile acestea îi surprind pe cei din jur și revin la viață!

CÂND VIAȚA ÎN CUPLU DEVINE INSUPORTABILĂ

PARTENERUL VĂ FACE VIAȚA UN CALVAR?

„Nu ne putem schimba trecutul, dar ne putem schimba viitorul."

KEISUKE HONDA, fotbalist japonez
(interviu difuzat de NHK, la 12 aprilie 2014)

Numărul celor care șovăie în privința deciziei de a-l părăsi pe omul care le aduce nefericirea e impresionant. Dar mai ales teama de viitor și de privirile celorlalți este cea care îi împiedică să părăsească domiciliul conjugal. Despărțirea de cineva implică mult prea adesea despărțirea de o locuință. Totuși, odată pasul făcut, renunțările acestea duc la atâtea alte bogății! Dacă sunteți nefericiți în viața de cuplu, ce rost mai are să amânați decizia? Dacă nu încheiați povestea acum, atunci când? Aveți curajul celor care au renunțat la tot pentru a-și lua viața în propriile mâini. Oricât de mică și de modestă ar fi noua locuință, tulburările interioare vi se vor domoli. Într-o bună zi vă veți trezi cu impresia unui viitor proaspăt și plin de fericire. Dependența de o casă mare aduce cu sine ceva la fel de împovărător: dependența afectivă toxică. Odată însă

făcut acest pas, adică mutarea în afara spațiului conjugal, veți căpăta o privire de ansamblu și vă veți întreba: „Ce-am făcut cu viața mea? Cum va arăta ea începând din clipa asta?" Nu aveți nevoie de mult spațiu ca să începeți o viață nouă. Oricât de mică ar fi noua voastră locuință, ea vă va plăcea mai mult decât aceea în care ați cunoscut nefericirea. Vă va permite să vă regăsiți limpezimea gândurilor și libertatea și să stabiliți o altă relație cu voi înșivă.

SĂ TE DESPARȚI ȘI SĂ TRĂIEȘTI ÎN ALTĂ PARTE ÎNSEAMNĂ SĂ-ȚI CREEZI O ALTĂ IDENTITATE

Nu este niciodată prea târziu ca să preiei controlul asupra propriei existențe. Despărțirea de partener și mutarea în căsuța ta te vor ajuta să anulezi iluziile și temerile care s-ar fi agravat inevitabil odată cu constatarea unei anumite fragilități datorate înaintării în vârstă. Deși noul adăpost nu mai e acel „acasă" familiar, el reprezintă totuși o pânză pe care puteți să pictați orice peisaj doriți, permițându-vă să vă imaginați un viitor cu mai multă viață în el – să vi-l imaginați, căci el vă e încă necunoscut. Această nouă locuință vă va ajuta să vă percepeți mai clar trecutul, să îl acceptați ca atare, ca să trăiți în prezent și să vă proiectați în viitor. O casă nouă înseamnă o viață nouă, înseamnă un spațin personal, identitar și confortabil. Creându-vă un nou cuib, vă veți crea o nouă identitate.

MUTAREA E UN GEST MAGIC CÂND VREM SĂ NE JELIM TRECUTUL

„Trecutul ne tulbură, iar viitorul ne sperie, iată de ce prezentul ne scapă."

FLAUBERT

Blocajul în trecut ne împiedică uneori să ne trăim prezentul. Poate că e o idee radicală, dar ștergând trecutul cu buretele poți să-ți trăiești mai bine prezentul. Așa cum spunea Carlos Castañeda în *Tales of Power* (*Povești despre putere*), noi suntem un produs al trecutului nostru, deși nu avem nevoie de el. Să-ți ștergi trecutul înseamnă să te eliberezi de diverse idei împovărătoare și de diverse persoane „toxice". Da, ceilalți se așteaptă să fii ceea ce ai fost dintotdeauna și ceea ce ți s-a spus să fi. Dar oamenii „luminați" par să aibă ceva în comun: lipsa atașamentului de trecut. Ei sunt liberi pentru că nu se sprijină pe lucrurile care le-au definit existența cândva. Ei recunosc că persoanele și evenimentele din trecutul lor au reprezentat o realitate, dar că azi există o altă realitate. Prin acest raționament, își păstrează spiritul deschis către viitor. Deschideți-vă către viitor, închipuiți-vi-l fericit. Ceea ce vedeți în globul de cristal ar putea să devină realitate...

VIAȚA ȘI-A PIERDUT SENSUL?

VIEȚI ȘI ALEGERI PREA FRAGMENTATE DUC LA PUSTIIRE ȘI PLICTIS

„Cu cât avea mai puține scopuri, cu atât viața ei căpăta mai mult sens."

PIERRE DRIEU DE LA ROCHELLE, *Gilles*

Singura soluție ca să ieșim din starea de criză e să recăpătăm controlul asupra propriei existențe și să utilizăm toate resursele disponibile ca să ne facem viața mai plăcută. Oamenii care trăiesc într-un fel de vid (existențial) sunt cei care, adesea, au în paralel prea multe opțiuni. Viața le este parcă fragmentată. Nu mai cred în nimic și trăiesc mereu cu un obsedant sentiment de pustiire. Mutarea într-o locuință mai mică și debarasarea de cât mai multe obiecte îi ajută să se „adune". Existența lor va căpăta astfel o altă dimensiune. Timpul se va dilata. Lumea le va apărea diferită.

Desprinderea de materialism ne ajută să trăim realmente fiecare clipă, indiferent că ne facem siesta, dăm cu aspiratorul, privim cerul, vorbim la telefon sau citim. Într-un spațiu mic, preocupările materiale se împuținează.

Treptat, ne dăm seama cu uimire că puținul de care suntem responsabili ne e de-ajuns. Această viață nouă ni se pare perfectă: nu mai avem nimic de schimbat, nimic de îmbunătățit, nimic de dorit din punct de vedere material. Ne recăpătăm pofta de acțiune. Viața nu mai stă pe loc.

O CASĂ NOUĂ, O FORȚĂ VITALĂ NOUĂ

Ca să ne păstrăm sau să ne refacem rezervele de vitalitate trebuie mai întâi să economisim energia care ne rămâne. Cea mai bună modalitate în acest sens este să nu ne risipim în mii de întrebări, ci să „micșorăm" totul în jurul nostru. Traiul într-o locuință mică, în care practic nu avem altceva de făcut decât să ne abandonăm bucuriei de a trăi, ne ajută incredibil de mult să depășim orice obstacol. Paradoxal, echilibrul vital și pofta de viață renasc într-un cuib confortabil și perfect armonizat cu noi. Când trupul și mintea nu se mai obosesc gândind sau făcând mii de lucruri, pur și simplu se odihnesc și se regenerează.

TRAIUL „COMPACT" TE AJUTĂ SĂ IEI VIAȚA MAI PUȚIN ÎN SERIOS

„Oriunde aș merge, sandalele mele de paie
mângâie mușchiul gros.
M-am lepădat de toate cele ale vieții,
Și nu mai port asupră-mi decât pensulele și
ustensilele pentru ceai."

LU YU, *Extazul ceaiului (poeme)*

Doar omul care, într-un fel sau altul, își trăiește viața cu atenție poate să fie fericit. În mod paradoxal, el își permite să nu ia lucrurile prea în serios și să rătăcească prin timp și visuri urmându-și fantezia. De pildă, anticipează cu precizie și rigoare fiecare plăcere măruntă din viitor. Când ne simțim bine acasă, când mica noastră locuință ne adăpostește și ne protejează fără să ne creeze greutăți (credite prea împovărătoare, întreținere...), când ne bucurăm trup și suflet, abia atunci putem să savurăm fiecare clipă. Viața de zi cu zi pare că se infuzează cu magie și mister, căci nu mai este apăsată de materialitate.

CÂND TIMPUL ȘI BANII NE LIPSESC

CHELTUIELILE SUNT PREA ÎMPOVĂRĂTOARE?

„Cei puternici sunt avizi după câștig, umilii izolați sunt disprețuiți. Cei care posedă mult trebuie să se teamă mult. Cei oropsiți trebuie să sufere mult. Dacă trebuie să apelăm la ceilalți, devenim sclavii lor; dacă trebuie să ne ocupăm de ceilalți, suntem victimele iubirii pe care le-o purtăm; dacă ne conformăm cutumelor lumii, nu putem decât să suferim; dacă nu ținem seama de ele, avem aerul unor smintiți. Unde ar trebui să ne așezăm, ce ar trebui să facem ca să dobândim puțină liniște și să gustăm, fie și pentru o clipă, din mulțumirea inimii?"

KAMO NO CHÔMEI, *Însemnări din coliba mea*

Persoanele inteligente și lucide acceptă schimbarea, chiar dacă asta înseamnă o scădere din punctul de vedere al statutului social. La ce bun să continui să te lupți ca să achiți sume împovărătoare după pierderea serviciului sau o diminuare a veniturilor? Nu e mai bine să iei în considerare posibilitatea de a vinde casa pentru care te-ai îndatorat prea mult și să redescoperi bucuriile unui apartament mic, cochet și confortabil? Să te plângi de costul vieții și să faci nopți albe nu ajută la nimic. Trebuie doar să acționezi și să trăiești pe măsura mijloacelor tale. Pur și simplu.

O SLUJBĂ CARE NU VĂ LASĂ TIMP SĂ TRĂIȚI?

„Cu cât e împinsă mai departe și cu cât e mai curată, cu atât viața devine mai personală și mai unică."

RILKE, *Scrisori către un tânăr poet*

Din ce în ce mai mulți oameni se hotărăsc să-și „reducă" ritmul existenței, să-și schimbe viața, chiar dacă asta înseamnă să câștige mai puțini bani, să aibă un trai mai puțin luxos și mai puțini metri pătrați la dispoziție. În schimb, câștigă mai mult timp pentru ei. Într-adevăr, ce rost are să muncești ca să achiți ratele pentru o locuință de care nu poți să te bucuri pe îndelete, în care nu poți să respiri, să lenevești sau să trăiești molcom? Suprafața casei e mai importantă decât timpul care-ți mai rămâne de trăit pe acest pământ? Niciodată nu e prea târziu ca să vinzi o casă pe care nu ai plătit-o integral și să-ți cumperi una mai mică. Aproape toți cei care au făcut această alegere nu o regretă. Astfel vor înțelege și mai bine că banii nu au doar rolul de a asigura bunuri materiale, ci au mult mai mare valoare când sunt investiți în educație (singurul lucru pe care nimeni nu-l poate fura), în siguranță, în cunoaștere, în pace și în sănătate și, mai presus de toate, în experiențe. Luați-vă un an sabatic și plecați prin America Latină sau prin Mongolia, cu rulota. Acolo veți întâlni mulți oameni care au făcut la fel. Și ei vor deveni normalitatea în ochii voștri.

MUTAREA ÎNSEAMNĂ SĂ ÎNAINTEZI ÎN VIAȚĂ

DE CE MUTATUL DINTR-O CASĂ NE DĂ ATÂTEA BĂTĂI DE CAP?

„În 1889, la vârsta de 17 ani, bunicul meu și-a părăsit familia și prietenii din Suedia și a pornit spre Statele Unite. Și-a împachetat toate lucrurile într-un cufăr mic, din lemn. Mai am și azi cufărul acesta, lângă biroul meu. Scândurile s-au deformat pe cadrul rectangular și s-au umflat. Lemnul în sine, acum deteriorat pe alocuri, s-a înnegrit. Eu n-am călătorit mult, dar am în pod două valize, trei saci de dormit, unul sau două corturi de camping... Toate astea nu ar încăpea, desigur, în cufărașul bunicului. Nu aș putea să îndes în el nici măcar toate cele necesare pentru un picnic. (...) De ce oare? Îmi lipsește lejeritatea? Sau poate o anume Lumină?"

PHILIP HARDERN, *Voiajele simplității, cum să călătorești frugal alături de Thomas Merton, Bashô, Edward Abbey, Annie Dillard & alții*

Orice s-ar spune, nicio mutare nu e neînsemnată. Să te muți înseamnă – mai mult decât să ieși dintre patru pereți – să abandonezi un mediu familiar, obiceiuri, vecini și comercianți care s-au transformat, de-a lungul anilor, în prieteni. Uităm totuși că adevăratul sentiment de „acasă" înseamnă și următorul lucru: o atmosferă, o stare de confort, de bucurie și de intimitate. Înseamnă și un anume parfum, un stil personal de a așeza cuțitele și furculițele, o mie de mici tabieturi personale. Indiferent în ce locuință vă mutați, vă veți simți acasă datorită celor câteva mobile și obiecte preferate, vechiului fotoliu confortabil și cărților, vizitelor familiei și prietenilor. Perdelele și așternuturile noi, un buchet de trandafiri, o muzică bună și mireasma unei prăjituri care se coace în cuptor pot să dea inclusiv unei garsoniere liliput mai multă căldură decât ați regăsi într-o casă imensă, invadată de amintiri nefericite și de o atmosferă glacială! Mutarea într-un spațiu nou poate să fie un elixir al tinereții, să ofere siguranța unei vieți mai confortabile și posibilitatea de a ne debarasa de suvenirele unor evenimente negative din trecut. Astfel putem să operăm o selecție în viața noastră, să eliminăm diverse poveri materiale, psihologice, emoționale și afective și să regăsim esențialul. Un esențial proaspăt, pozitiv și puternic.

CE CONTEAZĂ CEL MAI MULT CÂND HOTĂRĂȘTI SĂ TE MUȚI? UN MEDIU PLĂCUT

„Să nu dorești bogăție
Să nu dorești o masă îmbelșugată
Să nu dorești ranguri înalte
Să nu dorești o casă somptuoasă
O călătorie minunată în preajma casei, iată
ce trebuie să dorești.
Și să trăiești în apropierea unui curs de apă."

HUA SHAN: „O mare de nori" (Învățături culese de Bill Porter și publicate în *Calea celestă, întâlnirea mea cu eremiții chinezi de astăzi*)

Nu de durata vieții trebuie să ne temem, ci de plictiseală și de nemulțumire. Când hotărâți în ce loc vreți să trăiți,

mutarea nu se va referi la suprafața, ci la energia și bucuria pe care vi-o va da spațiul respectiv: când alegeți o casă, inclusiv ceea ce o înconjoară ajunge să facă parte din noua voastră viață. Indiferent că e vorba despre o căsuță fără grădină, dar cu o priveliște minunată, sau despre un apartament cu două camere, cu o perspectivă excepțională, amplasat în inima unui mare oraș, calitatea și frumusețea mediului vor fi cele care, dincolo de dimensiunile locuinței, vă vor face să nu vă plictisiți niciodată. Mai mult, traiul într-un mediu plăcut pune capăt dorinței frenetice de a consuma totul și orice. Când viețuim într-un spațiu încântător avem nevoie de foarte puțin. Fie doar și obiceiul de a ne plimba în jurul casei e de ajuns ca să ne inducă un sentiment de bucurie. O grădină publică, o stradă elegantă, un țărm de mare sau imaginea munților: toate acestea ne aparțin când ne alegem locul în care să trăim.

ÎN AȘTEPTAREA VÂRSTEI A TREIA

NICIODATĂ NU E PREA TÂRZIU CA SĂ-ȚI IEI MĂSURI DE SIGURANȚĂ

Dacă unii au norocul să rămână sănătoși până în ultima zi, cine ne poate asigura totuși că mâine nu vom avea probleme de sănătate sau financiare? Tinerii de azi vor avea aceleași pensii ca și noi? Ar fi o atitudine arogantă și o infatuare din partea noastră să afirmăm că, întrucât mâncăm sănătos, facem sport și astăzi suntem sănătoși, vom fi veșnic feriți de orice boală. Din nefericire, asta nu depinde întotdeauna de o igienă de viață impecabilă sau de o stare de spirit care să poată face față oricăror încercări. De pildă, veți ajunge probabil la o vârstă când nu o să mai puteți conduce mașina (Spania retrage permisul de conducere persoanelor cu vârsta peste 70 de ani, iar Japonia îi îndeamnă pe cetățeni să renunțe la el de bunăvoie), când vederea o să vă slăbească, când nu o să mai puteți să vă faceți singuri cumpărăturile, când o să urcați scările cu mare efort. Să evităm aceste subiecte și să ne punem speranța în providență sau în copii, care să aibă grijă de noi mai târziu, nu înseamnă decât egoism, imaturitate și lașitate.

NU LA ȘAPTEZECI DE ANI TREBUIE SĂ NE GÂNDIM UNDE NE VOM PETRECE BĂTRÂNEȚEA

„Cât noi așteptăm să trăim, viața trece pe lângă."
SENECA, *Epistole către Lucilius*

În Japonia, una dintre țările cu cei mai mulți cetățeni trecuți de suta de ani, s-a constatat că tocmai persoanele care au contat toată viața pe alții sunt cele care își pierd capul și suferă de această boală foarte frecventă, numită aici „demență senilă". Oamenii care, dimpotrivă, și-au asumat responsabilitățile și au făcut totul ca să nu fie o povară sau să nu depindă de alții sunt cruțați. Asta ar putea explica de ce bărbații, care au fost serviți în cea mai mare parte a timpului, sunt atinși în număr mult mai mare de această afecțiune decât femeile (cele afectate au fost adesea servite de nora la care locuiau, așa cum e tradiția în Japonia, sau de copii). Aceste persoane nu s-au gândit niciodată ce vor face după pensionare și au lăsat în seama familiei povara hotărârilor care trebuie luate și a responsabilităților ce trebuie asumate. Nu contați așadar pe altcineva care să se ocupe de voi mai târziu. Această slăbiciune riscă să vă coste mai mult decât vă imaginați.

O LOCUINȚĂ MICĂ LE DĂ OAMENILOR ÎN VÂRSTĂ UN SENTIMENT MAI PROFUND DE SECURITATE

Riscul de a cădea pe scări, numărul prea mare de pași care trebuie parcurși pentru a ajunge din sufragerie în cameră sau din cameră în baie... Cu cât o locuință e mai mică, cu atât e mai bine adaptată persoanelor în vârstă. Într-un spațiu prea mare, ele nu mai au repere (mai ales când au vederea slăbită), își caută adesea lucrurile (din cauza memoriei deficitare) și cred că, negăsindu-le, le-au fost furate. Se simt vulnerabile și se tem, pe bună dreptate, să nu fie vizitate de hoți – riscul de agresiune e mult mai ridicat când o persoană în vârstă trăiește singură, izolată, decât atunci când locuiește într-un apartament mic din oraș, alături de vecini care o cunosc. În Japonia, multe persoane în vârstă și singure au obiceiul să ia în fiecare dimineață micul dejun (*mô-ning*) într-o cafenea din apropierea casei. Dacă într-o zi lipsesc, cunoscuții intervin imediat, încercând să afle dacă nu au vreo problemă. Tot în Japonia, o țară în care un sfert din populație a depășit azi vârsta de 60 de ani, în rândul pensionarilor a apărut o nouă modă: *home downsizing*-ul (reducerea suprafeței locuinței). De pildă, unii pensionari pur și simplu demolează partea superioară a casei și-i refac acoperișul. Ei își explică alegerea prin nevoia de a-și simplifica și de a-și „aranja" viața (eliberându-se de tot felul de lucruri devenite inutile), prin dorința de a elimina treptele de urcat și grijile legate de întreținere, prin necesitatea de a-și reduce impozitul pe casă și cheltuielile cu energia.

UN MIC APARTAMENT PENTRU SINE ȘI O GARSONIERĂ ÎN APROPIERE

Din ce în ce mai mult, pensionarii din țările „bogate" (SUA, Canada, Japonia, Franța...) încep să apeleze la serviciile unui asistent la domiciliu cu normă întreagă, o persoană care să se ocupe de ei în cazul în care se confruntă cu o incapacitate fizică. Posibilitatea găzduirii asistentului îi scutește de mutarea într-un azil de bătrâni. Din acest motiv, una dintre cunoștințele mele și-a vândut casa imensă de la țară și și-a cumpărat un apartament mic în oraș, împreună cu o garsonieră, aflată în același imobil, pe care o închiriază. În ziua în care va avea nevoie de îngrijire, ea va angaja un asistent la domiciliu, iar salariul pe

care i-l va plăti nu va fi mai mare decât prețul pensiunii complete dintr-un azil. Între timp însă, datorită garsonierei închiriate, obține un mic venit, cu care își completează pensia, astfel că are suficienți bani ca să rămână în casa ei. Chiar dacă într-o zi va deveni invalidă, va putea să trăiască în continuare înconjurată de obiectele familiare și de apropiații ei, păstrându-și obiceiurile. La vârsta a treia, aceasta este desigur o situație preferabilă instituțiilor de îngrijire costisitoare, care rămân impersonale, în ciuda eforturilor personalului angajat și a confortului pe care le oferă.

UN APARTAMENT MIC CU LIFT

Un apartament mic cu lift e o necesitate pentru persoanele în vârstă. Mama uneia dintre prietenele mele, care a refuzat în mod constant să-și părăsească locuința imensă, chiar și după plecarea copiilor și decesul soțului, a avut, asemenea multor persoane de vârsta ei, probleme cu genunchii și cu șoldurile. Accesul în casă se făcea pe o scară, așa că, într-o zi, când n-a mai fost capabilă să facă față treptelor, s-a trezit că nu mai putea să intre sau să iasă singură din casă. Atunci copiii ei au decretat tranșant: „Azilul de bătrâni!" Dacă nu s-ar fi încăpățânat să păstreze casa aceea prea mare și s-ar fi mutat în centrul orașului, într-un apartament mic și cochet, de două camere, poate că bătrâna ar fi locuit și azi liniștită în „casa" ei.

Când începeți să urcați sau să coborâți scările cu dificultate înseamnă că a venit vremea să acționați, nu așteptați să ajungeți în punctul în care alții vor lua hotărâri în locul vostru. Sau veți trece prin experiența unei căzături serioase.

PĂREREA UNUI PRIETEN NORVEGIAN DESPRE LOCUINȚA DE CARE AVEM NEVOIE LA VÂRSTA A TREIA

„În ceea ce privește fericirea, în cursul ultimelor secole au intervenit puține schimbări. Înțelegerea noastră în legătură cu acest subiect nu a înaintat prea mult. Nu am învățat nimic cu privire la modalitățile de a accede la această preafericită condiție."

MIHALY CSIKSZENTMIHALYI, *Flux. Psihologia fericirii*

Am fost extrem de surprinsă când, la treizeci de ani, am auzit răspunsul unui prieten norvegian, care, ca și mine la acel moment, locuia în New York și pe care îl întrebasem dacă nu-i era dor de ruralitatea norvegiană și de zăpadă și dacă nu cumva se gândea ca, mai târziu, să se întoarcă în satul natal, deși soția era din America: „Când ești tânăr, e bine să locuiești la țară, dar, când ajungi la o anumită vârstă, e mai bine să locuiești în centrul unui oraș, ca să ai totul în apropiere și să profiți de însuflețirea urbană." Până atunci, nu considerasem viața din acest punct de vedere. Una dintre vecinele mele din Paris trăiește singură, într-o mică garsonieră. Fiica ei o imploră să meargă să locuiască la ea, într-un sat de provincie, dar vecina mea refuză, în ciuda celor 87 de ani ai săi. Îi place la nebunie să se plimbe și ia la pas străzile capitalei în fiecare zi, timp de două ore. Ce să facă ea, mi-a spus zâmbind, izolată într-un sat, câtă vreme a locuit toată viața la oraș și cele mai mari dintre bucuriile ei sunt străzile orașului și mica garsonieră, cu pereții tapetați în roz?

UN CUPLU DE PENSIONARI INTELIGENȚI

Pensionarii la care mă refer locuiesc, încă de la începutul căsniciei, într-o casă imensă, pe care o îndrăgesc mult.

Dar, înaintând în vârstă, și-au dat seama că probabil nu vor putea să mai rămână aici prea multă vreme. Ca atare, și-au cumpărat din economii un apartament mic, confortabil și cochet în centrul orașului, în apropiere de reședința actuală. Am crezut că vor să-l închirieze. Ei bine, nu! Se duc acolo în mod regulat și îl amenajează ducând, la fiecare vizită, alte lucruri care le plac, din casa cea mare. Se pregătesc senini pentru bătrânețe, știind că, în principiu, când vor fi obligați să-și părăsească vasta locuință actuală, nu se vor îndrepta spre un azil, ci spre această mică reședință, care le aparține deja și care, cu fiecare săptămână, devine din ce în ce mai mult „acasă".

5

CUM SĂ TRANSFORMI O SUPRAFAȚĂ MICĂ ÎNTR-UN PARADIS

ORGANIZAREA SPAȚIULUI

UN SPAȚIU ÎNCĂPĂTOR DIN PUNCT DE VEDERE VIZUAL ÎN CIUDA SPAȚIULUI REDUS

TRUCURI PENTRU UN PLUS DE SPAȚIU

ORGANIZAREA SPAȚIULUI

O LOCUINȚĂ NU TREBUIE SĂ FIE MARE CA SĂ FIE FRUMOASĂ

„Confortul înseamnă 98% bun-simț și 2% estetică."

CONRAN, designer

Este întru totul posibil să trăiești cu gust într-o garsonieră foarte mică. Paradoxal, ea să devină imensă, fără ca amenajarea să fie voit compactă. Totul depinde de modul în care va fi aleasă (de exemplu, cu o vedere încântătoare la fluviu, la mare sau parc) și locuită. Indiferent dacă trăiți într-o garsonieră sau într-un mic apartament de două sau trei camere, vă puteți transforma locuința într-o bijuterie confortabilă, intimă și inundată de fericire. O cameră la mansardă, de 12 metri pătrați, poate să fie la fel de plăcută ca o cabină de pe un iaht sau ca o cameră dintr-un hotel de lux. Confort termic, o mică plasmă, un minifrigider, un cuptor cu microunde... fiecare funcție vitală (mâncatul, dormitul, spălatul, relaxarea) poate fi asigurată într-un mod extrem de confortabil. Dar pentru asta e nevoie de o anume artă: aceea de a organiza spațiul în mod inteligent și cu simț estetic. Unii arhitecți vă vor spune chiar că, în

general, cu cât o casă e mai mare, cu atât e concepută mai prost! Așadar, tehnicile arhitecturale și organizarea ingenioasă sunt necesare pentru a trăi într-un spațiu mic, cu grație și confort.

CEL MAI MIC DINTRE APARTAMENTE: GARSONIERA

„Casa noastră e colțul nostru de lume. S-a spus adesea: e primul nostru univers, un adevărat cosmos, în toate sensurile cuvântului. Dacă o privim în deplina ei intimitate, locuința cea mai umilă e plină e frumusețe."

GASTON BACHELARD, *Poetica spațiului*

Garsoniera pe care o găsim „gata amenajată" în majoritatea clădirilor moderne e, în general, foarte bine organizată: are hol, baie, bucătărioară separată și cameră de locuit. Dacă e concepută inteligent, îi permite locatarului să trăiască foarte confortabil. E tipul de locuință preferat de celibatari, de cuplurile tinere, dar și de persoanele mai în vârstă, care dau dovadă de înțelepciune. Răspândirea sa în marile metropole a generat de altfel un nou gen de arhitectură interioară, cât și idei noi și numeroase descoperiri, uneori preluate pentru amenajarea apartamentelor mai clasice. Deși spațiul e redus, dacă garsoniera are dublă expunere, grinzi vechi și un colț cu șemineu, ea poate să se metamorfozeze într-o locuință de-a dreptul luxoasă. Decoratorii cei mai talentați pot să transforme 20 de metri pătrați în veritabile opere de artă în miniatură. De ce să nu ne inspirăm, pentru casele noastre, din interioarele camerelor de hotel. Doar că la noi mai există în plus o bucătărioară și o minicameră de baie. Cei mai mulți oameni adoră să intre într-o cameră în care nu există niciun element personal, dar care include necesarul vital: un pat cu cearșafuri albe și călcate, o masă și două scaune, un birou cu câteva

articole de papetărie în sertar, un fotoliu cu o veioză alături, o podea acoperită cu mochetă, o baie cu săpun, șampon, periuță și pastă de dinți, un întreg ansamblu amenajat și studiat astfel încât să alcătuiască un tot armonios, confortabil și cald.

NEVOILE NOASTRE VITALE SUNT SIMPLE: SĂ DORMIM, SĂ MÂNCĂM, SĂ NE SPĂLĂM

„Fiecare colțișor e folosit, dar cabina noastră nu pare înghesuită. Mijlocul podelei e complet gol. De fapt, nu există nimic inutil. Intrând în ea, vedem atât de puține obiecte, încât efectul general e acela al unei încăperi goale. Într-o zi, cineva a trecut pe la barcă în lipsa noastră și a crezut că ne-am mutat. La ferestrele nu sunt perdele, astfel încât spațiul pare mai mare. Problemele legate de amenajare au fost ca un puzzle care trebuia asamblat și adesea soluția s-a dovedit ingenioasă. Nimic nu e arbitrar sau, pur și simplu, decorativ. Această cochilie pe care ne-am construit-o sau, mai degrabă, care s-a construit în jurul nostru a devenit la fel de eficientă ca aceea a midiei de râu. Există foarte puțin spațiu pierdut. Numeroase obiecte au o funcție neașteptată. Numeroase compartimente sunt ascunse, precum această masă de pin, concepută pentru a fi fixată pe peretele de sub fereastră, un loc minunat unde să te îndeletnicești cu croitoria sau să iei masa în timpul zilei. Pentru gustările luate în fața sobei, apelăm la cufărul de sub fereastră și pe el așezăm farfuriile. Alte dăți, scoatem pe punte sau malul râului o măsuță pliantă. Când nu e folosită, ea rămâne invizibilă, strecurată într-o nișă în perete. Cărțile stau în apropiere de foc, acolo unde citim."

HARLAN HUBBARD, *Shantyboat: viața pe râu*

Această carte minunată descrie experiența unui cuplu de americani care au lăsat totul în urmă și au decis să navigheze în aval, pe Mississipi, cel mai lung fluviu din Statele Unite, bazându-se doar pe mijloacele proprii. Cei doi și-au petrecut șapte ani pe un *shantyboat*, un soi de ambarcațiune cu aspect de șlep, pe care e amenajată o cabină pentru locuit. Iarna, cuplul făcea opriri, din cauza apei înghețate care nu permitea înaintarea, iar vara, pentru câteva luni, închiriau pe țărm câte un petic de pământ, ca să cultive legume pe care le conservau, asigurându-și proviziile necesare pentru navigare. Povestea lor ne convinge, o dată în plus, că nu tipul locuinței în care trăim (un *shantyboat*, în cazul de față) și nici spațiul nu contează, ci calitatea vieții pe care o ducem și îndeplinirea visurilor noastre.

ORICE SPAȚIU, CA SĂ DEVINĂ UN CADRU, TREBUIE DELIMITAT

Această regulă se aplică oricărei locuințe. Un interior conceput corect nu e neapărat un interior spațios. Ceea ce contează, înainte de toate, sunt confortul și calitatea vieții, precum și grija cu care a fost amenajat spațiul, astfel încât nimic să nu lipsească și nimic să nu fie superfluu. Tocmai acest tip de locuință oferă o viață liniștită, cumpătată și ordonată. Din acest motiv, nimic nu trebuie lăsat la voia întâmplării. Fie că este vorba despre o garsonieră sau despre o căsuță pentru patru persoane, esențial e să poți pregăti mese adevărate, să te speli, să dormi în liniște și să te destinzi. Nu suprafața e importantă, ci bucuria pe care ți-o induce spațiul, în funcție de nevoile tale precise. Muzicianul are nevoie de o cameră în care să cânte, bricolerul, de un mic atelier. Indiferent de suprafață, ea trebuie să fie fructificată la maximum.

NU GĂTIM MAI BINE FIINDCĂ BUCĂTĂRIA E MARE

„Putem să împrumutăm cărți de la bibliotecă. Azi, în case există câte un frigider, dar în viitor ne vom putea dispensa de el, comandându-ne mâncarea."

SHUHEI ENDOH, *arhitect japonez*

O bucătărie nu trebuie să fie mare. Dimpotrivă, cu cât e mai mică, cu atât e mai funcțională. Un spațiu liliput pentru bucătărie, conceput în formă de U, în jurul unei suprafețe suficient de ample ca să te poți întoarce și unde sunt așezate la îndemână toate aparatele electrocasnice (frigider, cuptor cu microunde, mașină de spălat), ustensilele de bucătărie (tigăi, cratițe), un uscător de vase deasupra chiuvetei, dulapuri până în tavan etc., fac procesul gătitului agreabil, altfel decât dacă ar trebui să alergăm prin bucătărie după borcanul cu muștar. Firește, uneori trebuie să avem imaginație și să inventăm tot felul de trucuri ca să ne descurcăm într-un spațiu redus – de pildă, să așezăm tocătorul de-a curmezișul pe marginea chiuvetei. Însă, având totul la îndemână, câștigăm timp și reducem numărul de pași inutili dintr-o viață.

TOALETA PERSONALĂ

Să fim cinstiți: ce ne trebuie mai mult decât o cădiță de duș și apă caldă, ca să fim mereu curați ca lacrima? În realitate, nu avem nevoie de o suprafață mai mare de 80 x 80 centimetri. În plus, trei bare fixate pe tavan pot să funcționeze ca uscător pentru lenjerie. În ceea ce privește lavaboul: japonezii de odinioară se spălau pe dinți în chiuveta din bucătărie, sala de baie nefiind amenajată decât în acest scop, prin urmare neavând lavabou. Azi, deși japonezii au săli de baie cu televizor pe perete, spațiu separat cu două

chiuvete, taburete și cântare încastrate în podea, ei tot se mai spală uneori pe dinți în bucătărie. Ca să nu mai spunem că mulți oameni își curăță dantura în duș.

CAMERA DE ZI ȘI DORMITORUL

Somnul și activitățile diurne (mâncatul, lectura, privitul la televizor...) pot să se petreacă în aceeași încăpere. Nu vi s-a întâmplat niciodată să adormiți pe canapea? Acesta e chiar principiul după care funcționează garsoniera: dormim, mâncăm și primim oaspeți în același spațiu. O canapea extensibilă e suficientă pentru somn, lectură și mâncat – azi, tinerii nu mai vor să țină în casă mesele de sufragerie tradiționale, provenite de la părinți. Preferă să mănânce pe măsuțe joase. Chiar și când este vorba despre camera de zi a unei întregi familii, spațiul nu trebuie să fie foarte mare, dacă părinții și copiii au camere separate. O cameră cu două canapele amplasate față în față, iar între ele cu o masă cu picioare reglabile pe diferite înălțimi, poate să funcționeze alternativ ca o cameră de oaspeți (când masa e joasă) și ca sufragerie (când masa e înaltă). Unul sau două taburete instalate la fiecare capăt îți vor permite să dai petreceri la care să inviți chiar 6-8 persoane.

SĂ AI O CAMERĂ MARE E INUTIL

Ca să fie confortabilă, o cameră nu trebuie să fie mare. În general, nu stăm în ea decât așezați sau culcați. Un pat, una sau două noptiere, un șifonier pe un perete, dulăpioare pentru depozitare, o măsuță de lucru – rabatabilă sau nu, în stilul unui birou –, etajere pentru cărți și un televizor, toate acestea pot să încapă ușor în 6 metri pătrați. În plus, în ziua de azi, mulți urmăresc programele TV,

lucrează sau citesc pe laptop sau pe tabletă. Dar confortul suprem, într-un apartament mic, îl constituie probabil dormitorul. Ce plăcere să te închizi în acest spațiu, înconjurat de cărți și cu o ceașcă de ceai așezată pe una dintre etajerele care îmbracă pereții! Patul poate să fie o saltea simplă sau una japoneză, fixată pe un cadru-pat, care are și rolul de spațiu de depozitare.

IMPORTANȚA MOBILIERULUI PENTRU ODIHNĂ ȘI A AȘTERNUTURILOR

„Își mobilase cele două camere – inevitabil, cu prețul anumitor lucruri esențiale – cu un oarecare lux, chiar dacă aproximativ. Se îngrijea cu deosebire de mobilierul pentru odihnă – fotolii adânci și moi –, de draperii și de covoare. Se asigura astfel că a creat un interior «care să garanteze demnitatea plictiselii lui.»"

XAVIER DE MAISTRE, *Călătorie de jur împrejurul camerei mele*

Cum să vorbim despre confort fără să amintim de moliciunea unui fotoliu de calitate, de fermitatea unei saltele sau de relaxarea conferită de un scaun? Înainte de a fi ființe gânditoare, oamenii sunt ființe care stau așezate. Corpul nostru are nevoie de trei tipuri de mobilier pentru odihnă: unul drept și solid, pentru a lucra și mânca; altul mai moale (un fotoliu sau o canapea confortabilă), pentru relaxare; în sfârșit, unul pe care să ne întindem (pat, saltea japoneză, canapea imensă). Indiscutabil, cel care ocupă cel mai mult spațiu într-o cameră e patul. Prin urmare, e dificil ca, pe o suprafață redusă, să așezi *și* un pat, *și* o canapea. Desigur, există canapele extensibile. Dar ele sunt greoaie, voluminoase (spătarul lor nu se lipește întotdeauna de perete), în general, și nu foarte confortabile. Într-o încăpere liliput, soluția o reprezintă o canapea

micuță (ah, ce poate fi mai stilat decât celebrul model LC2 al lui Le Corbusier!) și o saltea japoneză. Saltelele japoneze sau coreene sunt extrem de compacte și ocupă foarte puțin loc, după ce au fost pliate și ascunse într-un dulap. Eu le așez pe ale mele într-un dulap de sub plafon, deasupra biroului. După ce au fost întinse pe mochetă, întreaga cameră devine un imens pat. Fermitatea lor previne hernia de disc. În plus, în zilele cu soare, pot fi scoase la aerisit, pe fereastră. Piele albă, mochetă gri-perlă... unul sau două elemente luxoase sunt suficiente pentru a transforma o încăpere într-un spațiu demn de cele mai șic hoteluri. Când am ales să trăim cu foarte puțin, avantajul e că putem să ne oferim ce e mai bun. Mesele și canapelele sunt investiții pe viață. Prin urmare, e esențial să le alegem cu grijă: să fie confortabile, dar nu voluminoase, și să se integreze perfect în spațiile noastre mici.

UN SPAȚIU ÎNCĂPĂTOR DIN PUNCT DE VEDERE VIZUAL

ELOGIUL VIDULUI

„Frumusețea rezidă în necesități (...), care sunt rezultatul unei economii perfecte. Alveola unei albine e construită într-un unghi care, prin folosirea celei mai mici cantități de ceară posibil, să-i imprime cea mai mare rezistență. Osatura sau carena îi dă păsării forța să se înalțe utilizând cea mai mică greutate posibilă. Nici măcar o singură particulă din structurile naturale nu are nevoie de protecție (...). Omul poate să construiască o colibă cu o simetrie care să facă și cele mai rafinate palate să pară ieftine și vulgare. Folosiți geometria în loc să faceți exces de materiale, scoateți apă din râu, transformați soarele și luna în cele mai încântătoare podoabe ale sălașului vostru. În asta rezidă frumusețea adevărată."

RALPH WALDO EMERSON

Spațiul! Ce cuvânt măreț... În materie de locuințe, el nu trebuie confundat cu suprafața, căci acela care spune „spațiu" nu se referă întotdeauna la suprafața calculată în

metri pătrați. Un interior minuscul, dacă e bine conceput, se poate dovedi mai spațios decât un altul, mai amplu, dar care nu a beneficiat de aceleași tehnici de organizare, de aceeași grijă pentru armonizarea culorilor, de același stil în alegerea mobilierului sau de aceeași inteligență pentru amplasarea obiectelor. Ca să obții spațiu, elementul principal îl reprezintă vidul: e fascinant să constați cât de mult poate, chiar și în cea mai mică dintre încăperi, să ofere ochiului și spiritului o... respirație, iar obiectelor, o punere în valoare.

NUANȚELE LUMINOASE DAU IMPRESIA VIZUALĂ DE SPAȚIU MAI MARE

„În măsura în care în această casă nu exista deloc spațiu pentru obiectele domestice obișnuite, precum comodele sau un brasero alungit, aveam libertate deplină să alegem cum să ducem la bun sfârșit orice proiect care ne fascina."

JUNICHIRÔ TANIZAKI, *Dragostea unui nebun*

Dacă doriți ca un apartament mic să fie mai luminos și să pară mai spațios, alegerea culorilor și a materialelor e esențială. Indiferent că e vorba despre podea, pereți sau mobilier, optați pentru nuanțe luminoase. Luminozitatea lor transformă volumele. Tonurile atrăgătoare de „bumbac", de „in", nuanțele de cafeniu sau chiar culoarea norilor și a cenușii imprimă mai multă căldură decât albul pur. Culoarea cea mai caldă și mai odihnitoare – care, în plus, în zilele cu soare dă o irizație aurie încăperii – este galbenul-bej-pal. O tușă discretă de galben, pe fondul alb sau bej al unui tablou sau poster, conferă imediat ambianței un aer dulce, auriu și cald.

O SINGURĂ PALETĂ DE CULORI IMPRIMĂ ARMONIE ȘI FACE O ÎNCĂPERE SĂ PARĂ MAI MARE

Alegerea aceleiași culori pentru decorarea interiorului casei poate face un spațiu să pară mai mare. Desigur, nu veți găsi niciodată exact aceleași culori pentru toate ornamentele, dar veți obține un interior în degradeuri, foarte delicat și rafinat. Îmi amintesc de o casă din Anglia, al cărei parter era în întregime decorat în tonuri de turcoaz: fotoliile, canapeaua, vesela și chiar mocheta groasă de pe scările care duceau la etaj. În acea casă domneau o pace de necuprins și o mare eleganță.

Culorile monocrome ne permit să vedem o cameră în ansamblul său, pe când culorile contrastante deranjează ochiul. Înlăturați, de asemenea, tot ceea ce are flori sau motive încărcate, căci sunt greoaie, ca și culorile complementare, precum roșul și verdele, care oferă un contrast obositor din punct de vedere vizual. Camera voastră va deveni mai mare dacă o veți decora cu un maximum de unitate și, în măsura posibilului, în culori și materiale similare sau armonizate. Efectul obținut va depăși cu mult toate calculele și teoriile decoratorilor.

CONTINUITATEA NUANȚELOR LA SOL

„Lumină umbroasă, o creangă înflorită într-o vază, o caligrafie pe perete, nimic altceva."

SOPHIE DE MEYRAC, *Povestiri din camera de ceai*

Ca să conferiți seninătate spațiului și ca să-l prelungiți, nuanțele folosite trebuie să se continue și la nivelul solului. Un covor sau o mochetă în ton cu pereții și mobilierul va instaura o stare de armonie extrem de plăcută. Când merg în Londra, nu mă pot abține să nu vizitez salonul bej

conceput de Frank Lloyd Wright, de la Victoria & Albert Museum: totul – pereții, podeaua, tapiseria scaunelor și a fotoliilor – e acoperit cu un singur material și cu o singură culoare: o mochetă bej, foarte fină. Mocheta mărește spațiul. În plus, e mult mai confortabilă decât un covor! Ați văzut vreodată un hotel cu podeaua vizibilă? Singura excepție care trebuie făcută de la această regulă a continuității nuanțelor intervine când încăperii îi lipsește profunzimea: pentru reechilibrarea volumelor, se recomandă ca, pe unul dintre pereți, să folosiți o nuanță mai întunecată, precum cafeniul, cenușiul, albastrul-cenușiu sau verdele de China. În sfârșit, aveți grijă să lăsați un perete în întregime gol, ca să nu încărcați spațiul.

AMESTECUL SUBTIL AL EFECTELOR „MAT-SCLIPITOR"

Zugrăveala mată sau satinată ne permite să dăm „relief" unei încăperi și s-o facem să pară mai spațioasă. Sclipirea zugrăvelii captează lumina, creând reflexe. Efectul acesta de oglindă pune în evidență fiecare relief și pune în valoare anumite elemente ale unei încăperi: muluri, cadre ale ușilor și ferestrelor... Amestecul subtil al efectelor mat-sclipitor se însuflețește în orice fel de lumină, că e vorba de aceea a soarelui sau aceea provenită de la corpurile de iluminat.

FOLOSIȚI MULURI CA SĂ DINAMIZAȚI SPAȚIUL

Mulurile ne permit să accentuăm arhitectura unei încăperi și să-i schimbăm volumele. Poziționarea mulurilor la înălțime dă senzația de înălțime. Dacă o cameră nu prezintă nicio formă particulară, mulurile și mobilierul vor contribui la dinamizarea volumelor. În schimb, în cazul în care camera e atipică și are o formă deosebită, exploatați-i farmecul. Mai ales, nu o uniformizați! Dimpotrivă, sporiți-i efectele. În sfârșit, dacă nu dispuneți de muluri, jonglați cu forma mobilierului sau a decorațiunilor murale.

SPORIȚI IMPRESIA DE SPAȚIU CU AJUTORUL CORPURILOR DE ILUMINAT

Dacă vrem să sporim impresia de spațiu dintr-o încăpere, alegerea unor corpuri de iluminat de calitate e esențială, căci ele joacă un rol principal în orice amenajare. Sunt cele care... dau tonul! Fixându-le la înălțime, pe lateralele plafonului, camera va părea mai mare. Același efect se poate obține apelând la o serie de tuburi luminoase subțiri, poziționate de-a lungul plintelor. Dacă puteți, alegeți corpuri de iluminat cu intensitate variabilă: așa puteți să creați diverse ambianțe. În ceea ce privește lampadarele cu abajur (lumina lor flatează tenul), preferați-le pe acelea cu structura fină și forma alungită. Becurile mici cât o nucă, ascunse sub rafturile cu cărți, vor da și ele, într-un mod discret și difuz, un plus de farmec unei încăperi.

DESPRE FOLOSIREA CORECTĂ A OGLINZILOR

Unul dintre cele mai bune accesorii pentru a crea impresia de spațiu este oglinda. Oglinda dublează tot ceea ce se reflectă în ea, prin urmare, cu cât e mai mare, cu atât reflectă mai bine spațiul și e mai eficientă. Oglinda reflectă și lumina din încăpere: astfel, camera va părea mult mai luminoasă. Dar atenție: dacă o oglindă frumoasă, bine poziționată, e un element de decor, folosirea uneia doar pentru a obține impresia de spațiu va accentua, de fapt, dimensiunile reduse ale încăperii, făcând ca acest aspect

constructiv să fie perceput ca un defect. Putem, de exemplu, să apelăm la o oglindă ca să inducem impresia de profunzime, fixând-o orizontal și pe lungimea unei piese de mobilier joase. Ușile cu oglinzi ale dulapurilor dintr-un hol măresc spațiul. În plus, sunt și foarte utile. Într-o sufragerie, amplasată deasupra unei piese de mobilier, o oglindă frumoasă captează lumina și e extrem de decorativă. Într-o toaletă liliput, o oglindă poziționată pe orizontală amplifică, din punct de vedere vizual, dimensiunile. Dar, din nou, atenție: în general, oglinzile imprimă un aspect rece unei încăperi de mici dimensiuni și reflectă totul. Dacă în oglinda din salon vedeți haosul de pe masa de lucru, atunci vi se va părea că în toată camera e dezordine!

UN SINGUR PERETE PENTRU DEPOZITARE ȘI BIBLIOTECĂ

Ca și în cazul obiectelor și structurilor decorative (tablouri, bibelouri...), cu cât piesele de mobilier sunt mai rare și de mai mici dimensiuni, cu atât o cameră pare mai spațioasă. Pentru a evita acumularea de prea mult mobilier pe o suprafață redusă, să acoperi un perete întreg, până la tavan, e soluția ideală. Amenajarea poate să constea în mai multe rafturi, pe care să așezați televizorul, combina stereo, cărțile și bibelourile, precum și într-un dulap închis, pentru depozitare, amplasat în partea inferioară a peretelui. Iată și un mic „truc", ca să imprimați mai multă seninătate spațiului: așezați cărțile cu cotorul în spate, iar ansamblul va oferi un degrade drăguț, alcătuit din tonurile diferite de bej ale filelor, noi sau vechi. În plus, oaspeții indiscreți nu vor mai petrece un sfert de oră, cu gâtul îndoit, încercând să afle ce citiți. Lecturile fiecăruia sunt o chestiune personală.

CURĂȚENIA, ORDINEA ȘI UN PARFUM PLĂCUT

„Casa mea mea e perfectă. E mare atât cât trebuie pentru ca viața domestică să cunoască în ea grația care ține de ordine."
GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

În sfârșit, un alt element pe care mulți îl supraestimează, în ceea ce privește spațiul, îl reprezintă ordinea și curățenia. O casă curată și aranjată pare într-adevăr mult mai spațioasă decât una dezordonată și plină de praf. Geamurile curate sporesc impresia de spațiu. Tămâia bine mirositoare, consideră japonezii, mărește și ea, în mod magic, spațiul, mai ales când acesta este lipsit de mobilier. Puteți să obțineți același efect folosind și tot felul de parfumuri naturale, lumânări din ceară de albine sau ceruindu-vă parchetul. Aceste miresme liniștesc și relaxează.

MOBILIER SIMPLU, PRACTIC ȘI DE MICI DIMENSIUNI

„O lampă de furtună răspândea un strop de lumină în încăpere. Atmosfera era confortabilă, caldă... mă întrebam de ce oamenii preferau să-și încarce locuințele cu mobilă, când, în ochii mei, simplitatea austeră a acestor locuri avea atât de mult farmec."
WILFRED THESIGER, *Nisipurile arabe*

Pentru a da impresia de spațiu pe o suprafață mai mică, dacă nu aveți mijloacele de a face renovări importante, amintiți-vă mereu că, în afară de unitatea nuanțelor și de tehnica unei bune iluminări, alegerea mobilierului e crucială. Optați pentru piese simple și practice, cu un design cât mai neutru și cu forme geometrice (de pildă, în stil danez sau în cel al anilor '60), cu proporții economice

și precise, fără ornamente inutile (muluri, motive pictate...) sau culori prea moderne. Schimbați mobilierul masiv cu piese mai mici și mai ușoare. Efectul va fi spectaculos. Acordați prioritate pieselor „nomade", ușoare și pliante. Trei cufere suprapuse (în care, de exemplu, să vă păstrați hainele care nu sunt potrivite sezonului respectiv) pot îndeplini rolul de noptieră. Două teancuri de reviste de modă, cărți de telefon vechi sau dicționare rar consultate, pe care așezați o bucată de sticlă simplă, fațetată, se vor transforma într-o măsuță joasă, ușor de ajustat la înălțimea dorită, pe care s-o folosiți în sufragerie. Luați în considerare și mesele extensibile sau acelea cu picioare reglabile, care pot fi aduse simplu la înălțimea dorită. Dacă aveți copii mici, alegeți un mobilier ușor de transportat (un scăunel de răchită sau o masă de lemn superușoară). Optați, de asemenea, pentru piesele transparente (o masă de sticlă) sau joase (un mic *tansu*[1] Yi Cho coreean), care fac ca încăperile mici să pară mult mai spațioase.

OBIECTE SOBRE ȘI DISCRETE

„Un ceainic mic și rotund, din teracotă în nuanța cafeniu-închis. Pe capac se ițește o țestoasă cu capul ridicat. Ceainicul e lustruit de trecerea anilor și îmbrăcat în patina mâinilor. Îl însoțește de ani întregi. Dintotdeauna, murmură el, cu privirea încețoșată."

SOPHIE DE MEYRAC, *Povești din camera de ceai*

Capacitatea ochiului este cea care poate să facă extraordinar chiar și cotidianul cel mai banal. Valoarea de piață a

[1] Un fel de scrin originar din Japonia, menționat prima oară în perioada Edo (1688 – 1704). (n. tr.)

unui obiect nu rezidă în frumusețea lui, ci în „sănătatea" și în modestia lui: o vază trebuie să aibă o bază solidă, un vas de porțelan, culori care să nu fie stridente. Astfel de obiecte nu obosesc privitorul și îi „hrănesc" sufletul prin delicatețea și discreția lor. Ca să trăim în mod agreabil într-un spațiu mic trebuie așadar să evităm cu orice preț ceea ce sare în ochi, ceea ce este „de designer", țipător sau prea modern. În caz contrar, viețuirea în acel loc devine insuportabilă și sufocantă. Cu cât obiectele sunt mai neutre, mai modeste, mai naturale, la nivel de colorit, cu atât vă simțiți mai bine în prezența lor, ca și cum ați fi, într-un fel, în compania unor persoane care vorbesc puțin. Ele sunt cele care aduc o tușă de adevărată „ambianță zen" interiorului vostru: o ambianță care e greu de găsit în magazine sau pe internet, deoarece, din momentul în care cultura zen a devenit un stil, a fost adaptată într-o măsură atât de mare tuturor modelor și a suferit atâtea influențe de marketing (lumânări ambientale, statuete Buddha, boluri și bețișoare din imitație de lac, farfurii mari, pătrate și grele, fabricate pe scară industrială...), încât s-a îndepărtat definitiv de originile lui.

OBIECTE AMPLASATE ASTFEL ÎNCÂT SĂ MĂREASCĂ SPAȚIUL

„Camera e goală, pustie, minusculă, atât de vastă. Ceainicul stă pe tăciuni. Iată întreaga fragilitate a lucrurilor. Bărbatul ascultă bolborositul apei. Recunoaște picăturile de ploaie care cad pe pietrele din grădină."

SOPHIE DE MEYRAC, *Povești din camera de ceai*

În universul zen, spațiul și vidul nu reprezintă semne de inutilitate sau simple stiluri decorative. Ambele indică infinitul posibilităților, sursa oricărei forme. Te invită să

privești și să asculți mai bine lumea din jur. Vidul dă sufletului energie, pace și liniște. Dar, paradoxal, tocmai prezența unui obiect „corect" amplasat poate face un spațiu să fie și mai vid. Membrii echipei de producție a regizorului Ozu[1] povesteau că acesta petrecea zile în șir vizitând anticariatele ca să găsească *acea ceașcă* perfectă pentru un gros-plan sau altul. Pentru el, alegerea obiectelor era la fel de importantă ca și selecția actorilor. Un brasero așezat în locul potrivit într-o încăpere avea puterea magică de a crea spațiu și de a pune în valoare vidul sau prezența personajelor.

ACUMULAREA NU ADUCE DECÂT INERȚIE

„Fiecare lucru posedă propria lui valoare, dar e legat de toate celelalte, prin funcția și poziția lui. Viața obișnuită corespunde absolutului, se potrivesc unul cu celălalt așa cum capacul se potrivește pe sticla lui."

SHITOU XIQIAN,
Mare maestru zen chinez din secolul al VIII-lea

Putem să ne înfrumusețăm viața doar înconjurându-ne cu câteva obiecte în egală măsură utile și estetice. Ele aduc liniște și seninătate într-un interior. Dacă aveți o casă modernă (mobilierul contemporan, să recunoaștem, e mai potrivit în spațiile mici), s-ar putea să vi se pară puțin cam rece și impersonală. Nu ezitați s-o „încălziți" cu ajutorul câtorva obiecte patinate sau absolut banale. Ele vor îndulci ambianța și vor aduce un ușor aer de odinioară, dătător de liniște.

[1] Referire la regizorul și scenaristul japonez Yasujirō Ozu (1903 – 1963). (n. tr.)

TRUCURI PENTRU UN PLUS DE SPAȚIU

„Să răspunzi prieteniei lucrurilor, atât de fericite că sunt bine tratate, că au fost așezate cu atâta grijă."

RILKE, *Scrisori către o muziciană*

Cu cât o casă e mai mică, cu atât amplasarea obiectelor e mai importantă: excesul de lucruri sare în ochi, privirea se agață de toate piesele de decor din încăpere. În schimb, într-un apartament în care fiecare obiect are locul lui și fiecare loc are obiectul lui, ne va fi mai ușor decât ne putem închipui să ne organizăm viața într-o manieră senină, echilibrată și plină de bucurie. Cu cât aranjamentul lucrurilor va fi mai practic, mai funcțional și mai bine gândit, cu atât obiectele vor fi mai rare și traiul, în asemenea interioare, va fi împăcat și confortabil. Nu păstrați decât obiectele indispensabile și cele la care țineți mult. Așezați-le în dulapuri, pe diversele piese de mobilier sau în cutii amplasate pe rafturi. Orice fel de spațiu dintr-o locuință mică trebuie fructificat. În ciuda dimensiunilor foarte reduse, o locuință mobilată și decorată simplu pare spațioasă.

TOTUL TREBUIE ORGANIZAT ASTFEL ÎNCÂT OBIECTELE SĂ FIE AMPLASATE ACOLO UNDE VOR FI UTILIZATE

„Grația? O acțiune săvârșită fără folosirea forței. Cineva care se mișcă elegant își aplică forța musculară cu un minimum de efort."

HERBERT SPENCER, filozof

Genți, pantofi, batiste, cutii pentru corespondență, ustensilele pentru lustruirea pantofilor... toate acestea, de exemplu, se vor găsi la intrarea în casă, deși pot să fie camuflate de o draperie și așezate în pungi și sacoșe, care, la rândul lor, să fie agățate de cuie sau cârlige. Pantofi pot să fie păstrați în cutiile lor, suprapuse în zona ușii de la intrare, dacă nu aveți loc pentru ele într-un dulap sau pe o etajeră. Sistemele de depozitare plate și încăpătoare, care se strecoară sub canapea sau sub pat, sunt de asemenea practice, întrucât fructifică aceste spații „moarte". Să nu uităm: spațiul e un lux și niciun centimetru pătrat nu trebuie irosit.

NU NEGLIJAȚI NICIUN DETALIU

„Adesea, datorită talentului unui arhitect, chiar și spațiul cel mai îngust poate să fie folosit în mai multe scopuri, iar o bună punere în rânduială poate face potrivit locuirii chiar și cel mai mic ungher."

SENECA

Uși culisante, pereți-acordeon, mese rabatabile, draperii pentru separarea zonelor de activitate... există mii de trucuri pentru a delimita și a defini diversele secțiuni dintr-un apartament mic. Poți să apelezi la un calorifer-plintă ca să câștigi un perete întreg; o plasmă poate să joace și rolul de ușă de dulap, după ce a fost montată pe șine culisante; o planșetă fixată pe blatul de lucru se poate transforma în tocător. Obiectelor „deco" pot să funcționeze și ca spații de depozitare: pernele de pe canapea pot fi umplute cu cuverturi nefolosite, un platou dublu, supraetajat, în stil englezesc, care ocupă foarte puțin loc, poate să primească pe el fructe sau bomboane, chei, o cutie cu medicamente ori o pereche de ochelari. Coșurile suprapuse, legate între ele printr-un lănțișor și care pot fi atârnate, sunt de asemenea foarte practice pentru depozitarea fructelor și legumelor care nu trebuie ținute la frigider. Nu neglijați nimic ca să câștigați cât mai mult spațiu posibil.

REDUCEȚI DIMENSIUNILE OBIECTELOR

„Ea arătă cu degetul spre cutia de pe blatul de lucru. «Dacă vreți să învățați să gătiți, o să aveți nevoie de asta. – E doar o cutie cu untură! – Nu, nu e DOAR o cutie cu untură. E cea mai importantă invenție din bucătărie după borcanul cu maioneză... Și, nu, nu mai e grăsime de porc. E vegetală. Cine nu cunoaște untura Crisco? Habar nu aveți câte poate să facă, nu? – Hm... e bună la prăjit mâncarea, nu? – Nu numai. Poate să dezlipească guma de mestecat din păr. Cu doar un deget de untură poți să tratezi roșeața de pe fundulețul bebelușilor. (...) Unele femei se dau cu puțină untură ca să scape de cearcăne sau tratează cu ea bătăturile de picioare ale soților. (...) Puteți să o folosiți și ca să dezlipiți o etichetă, ca să ungeți balamalele unei uși care scârțâie. Dacă s-a întrerupt curentul, e suficient să introduceți o bucățică de sfoară în cutie și untura va arde ca o lumânare. Și, în afară de toate astea, puteți să prăjiți puiul în ea!»"

KATHRYN STOCKETT, *Culoarea sentimentelor*

Ca să trăiești confortabil într-un spațiu mic, unul dintre secrete e să reduci dimensiunile obiectelor. Azi există miniaspiratoare wireless, oale sub presiune grozave, de 2,5 litri, seturi „tigaie, cratiță, oală" cu diametrul de 15 cm, cu un singur capac pentru toate trei, minimașini de spălat lenjeria, cu capacitate de 3 kilograme, frigidere liliput, precum cele din rulote și alte vehicule de camping (în sfârșit, sunt foarte puține lucrurile care trebuie ținute la frigider, în afară de produsele lactate, carnea și peștele). Mai mult, deși aceste obiecte au fost create pentru cei care trăiesc singuri, ele sunt arhisuficiente și pentru două persoane. Până acum am trăit cu atât de multe obiecte voluminoase, încât întoarcerea la unele de mici dimensiuni, ușoare și ergonomice, ne sperie. Ideal e să te transformi într-un vânător de mașinării multifuncționale, precum oala cu capac ultraermetică, care funcționează și ca friteuză, oală-minune, cratiță și minicuptor (pentru pâine de casă sau aluat de prăjituri, de exemplu).

6
JAPONEZII ȘI SPAȚIUL

ESTETICA ȘI CULTURA:
CHESTIUNI DE GUST ȘI DE CRITERII

UN COLȚ DE NATURĂ MINUSCUL,
CARE SĂ FIE DOAR AL TĂU

TATAMI-UL, UN CONCEPT ARHITECTURAL GENIAL

ESTETICA ȘI CULTURA: CHESTIUNI DE GUST ȘI DE CRITERII

DE CE SĂ VREI NEAPĂRAT SĂ AMPLIFICI SPAȚIUL?

„Lumina înnobilează tot ce atinge. Lemnul, cotorul cărților, mânerul cuțitelor, curbura chipurilor și aceea a timpului care trece, chiar și praful suspendat în aer."

SYLVAIN TESSON, *În pădurile Siberiei*

Se spune că omul care nu înțelege spațiul nu înțelege Japonia. Asta e evident când vizitezi un interior japonez tradițional. Japonezii nu au încercat niciodată să amplifice neapărat spațiul. Ei preferă interioarele cu aspect intim, compact, ambiguu. Pentru ei, intimitatea și farmecul unei încăperi sunt asigurate tocmai de dimensiunile ei reduse. Desigur, fiecare are propriile gusturi, dar ele sunt influențate, mai mult sau mai puțin, de cultura în care persoana respectivă a evoluat. Dorința de a trăi într-un spațiu luminos constituie de asemenea unul dintre criteriile luxului occidental. Ca să-și atragă clienții, agenții imobiliari nu uită niciodată să facă uz de argumente precum „e un apartament luminos". Japonezii, pe de altă parte, sunt unul dintre rarele popoare din lume care preferă, în mod

tradițional, interioarele întunecate, elogiate, de altfel, de cei mai mari artiști ai lor...

ELOGIUL UMBREI ȘI AL INTERIOARELOR ÎNTUNECATE

[În legătură cu toaletele...] „Voi adăuga de altfel că o anume calitate a penumbrei, o curățenie absolută și o liniște atât de deplină, încât bâzâitul unui țânțar ar deranja auzul, sunt condiții indispensabile."

JUNICHIRO TANIZAKI, *Elogiul umbrei*

Odinioară, interioarele japoneze erau, din motive de estetică și confort, protejate cât mai mult posibil de lumină. Locatarii lor îndrăgeau mai presus de toate umbra, lemnul, ungherele ascunse. O încăpere japoneză tradițională e întotdeauna o capodoperă de ebenisterie. Dar cum se explică această dragoste a japonezilor pentru umbră? În primul rând, într-un interior întunecat totul pare mai frumos. Ființele, obiectele... jocul umbrelor și al reflexiilor fac ca totul să capete un aspect misterios și elegant. Citiți sau recitiți *Elogiul umbrei,* de Junichiro Tanizachi. Veți înțelege motivul pentru care cei care trăiau odinioară în case luminoase nu cunoșteau splendoarea aurului de pe paravane, de pe mătăsuri și de pe suprafețele lăcuite. Tanizaki a explicat că frumusețea unei încăperi japoneze, unic rod al jocului de lumini în combinație cu gradul de opacitate al umbrei, nu are nevoie de niciun accesoriu. Trebuie să amintim și că interioarele anglo-saxone cele mai luxoase sunt adesea puțin luminate: pereții sunt tapetați cu panouri întunecate din lemn de esențe rare, ferestrele sunt protejate de lumină cu draperii grele sau cu vitralii colorate. Sunt complet diferite de interioarele albe, reci și inundate de lumină din imobilele moderne ale clasei „de mijloc".

Umbra e atât de blândă, atât de confortabilă! Ajută la odihna trupului și a minții. Începând cu anii '70, în ciuda performanțelor tehnice, puțini arhitecți s-au mai gândit la confortul beneficiarilor.

PENTRU JAPONEZII DE ODINIOARĂ, FARMECUL UNEI LOCUINȚE TRECEA ÎNAINTEA DIMENSIUNILOR SALE

Japonia, țara singularităților, iubește încăperile cu unghere voit sumbre, căci ele aduc farmec și imprimă o tușă de mister, dar, în mod paradoxal, dau și impresia de spațiu. În aceste interioare liliput, totul e ușor, flexibil, curat și compact, debarasat de orice detaliu superfluu, fără ca omului care le locuiește să-i lipsească vreun lucru esențial. Totul e mobil, pentru a se adapta necesităților clipei. În acest scop, sunt utilizate numeroase tehnici: se folosesc obiecte mobile pentru decor (un brasero mititel, mese pliante, tăvi...) și mai ales paravane, pereți mobili, storuri din bambus fixate între două încăperi cu uși culisante etc. În cea mai mare parte a timpului, acestea din urmă stau rulate, dar prezența lor sugerează posibilitatea transformării spațiului, or tocmai asta îi atrage pe locatarii: că pot să se joace după bunul plac cu spațiul, luminile și volumele.

UN COLȚ DE NATURĂ MINUSCUL, CARE SĂ FIE DOAR AL TĂU

NEVOIA DE NATURĂ ÎN PROPRIA CASĂ

„Deschid ușa
Și arunc frunzele de ceai folosite
Rafală de zăpadă."
SOBAKU, haïku

Cei mai mulți dintre oameni au nevoie să intre, într-un fel sau altul, în contact cu natura. Cu puțină imaginație, natura poate să pătrundă chiar și în spațiile cele mai mici. Un balcon transformat într-un colț de junglă, un pervaz de fereastră înflorit sau doar un bonsai pot să ne apropie de natură. Însă cel mai cel mai fantastic dintre spațiile mici și, psihologic, cel mai... imens e grădina japoneză. Creatorii ei au dat dovadă de genialitate: au făcut din micimea spațiului o comoară.

FARMECUL GRĂDINILOR DE BUZUNAR

„Să creezi Japonia la tine în casă e, înainte de toate, o chestiune de spirit."
BERNARD JEANNEL, arhitect de formație, peisagist din pasiune

Casele tradiționale din Kyoto au toate, în partea din spate, o grădină minusculă, denumită *tsubo niwa* (ceea ce se traduce prin fermecătoarea formulă „grădină de buzunar"). Această grădină în toată regula măsoară, în general, două tatami-uri, adică aproximativ 3,3 metri pătrați. În ciuda dimensiunilor reduse, toate elementele naturii sunt prezente: un arbore, o plantă înflorită, un ochi de apă, o piatră, o bucată de mușchi... Totul e ales cu cea mai mare grijă: unul sau doi arbuști cu frunze rezistente, unul sau două ghivece viu colorate, câteva pietre mai mici sau mai mari, prezența apei (prin folosirea, de pildă, a unui bazin din teracotă sau piatră). Deși aceste grădini sunt foarte întunecate (sunt amplasate între zidurile înalte ale imobilelor învecinate), arta rafinamentului înseamnă să reușești ca singura plantă agățătoare să capete totuși puțină lumină. Colțurile umbroase, de sub plantele de culoarea smaraldului, oferă liniștea unei verande sau a unei terase. Frumusețea acestor grădini rezidă însă în primul rând în înfățișarea lor rustică, atemporală: un jgheab de lemn spălat de ploaie, un prun pitic (pentru florile din februarie), un pin la ghiveci în vârstă de două sute de ani și măsurând nu mai mult de 60 de centimetri…

ROLUL ACESTOR MINIGRĂDINI

„În liniște, meditez la desfătarea pe care o găsesc
în grădină și în pădure
Neîndoielnic, pot să-mi rămas-bun
de la lumea oamenilor."
TAO YUAN-MING (poet taoist, 365 – 427), *Opere complete*

Cel mai important, la o grădină de buzunar, e ceea ce simbolizează ea. Altfel decât în Occident, aceste alcătuiri nu sunt destinate plimbărilor. Ele nu există decât pentru a

fi privite. Invită la plimbare, dar la o plimbare prin sine, care să reînnoiască legătura intimă dintre natură și om. Cei câțiva metri pătrați de verdeață îi sunt de ajuns celui care contemplă grădina pentru a se retrage în spațiul său interior și pentru a evada departe, foarte departe. Mai mult, persoana care se ocupă cu udarea și îngrijirea ei susține că resimte o liniște și o profunzime comparabile cu meditația. El absoarbe din grădină *ki*, captând energiile pozitive din frumusețea ei. Toți cei care au o grădină mărturisesc la unison că gestul de a te consacra cultivării naturii îți dăruiește bucurii nelimitate. Se pare că, de-a lungul timpul, contemplarea unor astfel de grădini se transformă într-o necesitate vitală. E ca și cum ai contempla eternitatea în chiar mișcarea vieții.

POȚI ORICÂND SĂ AI UN COLȚ DE NATURĂ LA TINE ACASĂ

Nu vă necăjiți dacă nu puteți să aveți propria voastră grădină. E suficient să vă plimbați prin oraș, să admirați acele balcoane splendide, cu o multitudine de plante, și să vă alcătuiți și voi o grădină pe balcon. Sau puteți să folosiți chiar și pervazul unei ferestre: montați jardiniere în care să cultivați tot soiul de plante. După câțiva ani, ele nu doar că vor deborda de vitalitate, ci vor ajunge și să urce sau să coboare, asemenea vegetației de tip cascadă sau plantelor cățărătoare din junglă. Unele flori pot să cobore și unul-două etaje. Uneori, în Paris, descoperi adevărate grădini-suspendate, organizate pe balcoane. Poți să zărești chiar și bambuși în ghiveci. Nu voi uita niciodată garsoniera unui prieten, care găsise o metodă extravagantă prin care să-și aducă natura în casă. Fereastra lui dădea pe o stradă nu prea luminoasă din cartierul Marais. Interiorul locuinței, cu lambriuri din lemn închis la culoare, era, exceptând câteva lumânări și o canapea din piele albă, foarte întunecat. Însă cea mai impresionantă era absența decorațiunilor interioare. În schimb, fereastra contrabalansa decorul ascetic: era magnifică, debordantă, complet cotropită de vegetație. Platele erau pretutindeni: pe laterale, pe pervaz, chiar și deasupra geamurilor. Garsoniera, deși minusculă, devenise o bijuterie cuibărită într-un scrin de verdeață. Era zen și spațioasă în măsura în care exteriorul era abundent și luxuriant.

PENGJING, CELE MAI MICI GRĂDINI DIN LUME

„Orice realitate e în sine totală. Totul, în univers, e asemenea Universului."

MARCEL GRANET, *Gândirea chineză*

Cele mai mici grădini din lume au apărut prima dată în China. Pentru cei care au nevoie de natură, de frumusețe și de evadare, ele vor reprezenta probabil mereu apogeul rafinamentului. Istoria acestor grădini la ghiveci, denumite *pengjing*, în chineză, începe în secolul al IX-lea. La acea vreme erau extrem de apreciate de învățații care visau la microcosmos, la antiteza evadării și la simbolul paradisului. Prin vegetația lor, aceste grădini reprezentau pentru ei dovada vie a permanenței și a efemerului. Pasionații vedeau într-o piatră muntele, destinul omului; în scobitura alteia, crăpată, afectată de intemperii și de ravagiile timpului, ghiceau asemănarea cu craterul unui munte, în timp ce apa o interpretau ca pe un simbol al prosperității. De altfel, pietrele erau colecționate și venerate, asemenea unor adevărate comori. Chiar și cele foarte mici stăteau rânduite savant pe tava lor, amintindu-le adoratorilor de demnitatea grandioasă a celor mai

frumoase peisaje naturale. Bo Juyi, unul dintre acești învățați, a scris despre ele: „Întorcându-mă, întreb cele două pietre ale mele: «Puteți să-i țineți de urât unui bătrân ca mine?» Deși rocile nu pot să vorbească, ele îmi promit că toți trei vom fi prieteni." Și azi mai există încă pasionați de *penjing*. Cine știe, poate că într-o zi vor redeveni populare! Dacă aveți o tavă veche de lemn, care zace nefolosită prin dulap, de ce să nu o scoateți la lumină, să nu așezați pe ea un bonsai, apoi mergeți să căutați, de-a lungul râurilor, câteva pietre superbe, o mână de mușchi și licheni? Pe internet există lucrări și site-uri excelente unde vi se explică modul în care puteți să vă alcătuiți propriul *penjing*.

TATAMI-UL, UN CONCEPT ARHITECTURAL GENIAL

TATAMI-UL, SCURT REZUMAT AL ISTORIEI SALE

„Estetica, dacă reflectăm puțin mai serios, nu reprezintă nimic altceva decât inițierea pe calea adecvării, un fel de cale a samuraiului aplicată intuiției formelor autentice... Cei care, asemenea mie, sunt inspirați de grandoarea lucrurilor mărunte, o urmăresc până în miezul inesențialului, acolo unde, gătită în straie de zi cu zi, țâșnește din rânduirea obiectelor banale și din certitudinea că totul trebuie să fie așa, nu altfel, din convingerea că astfel e bine astfel."

MURIEL BARBERY, *Eleganța ariciului*

Se spune că arhitectura din Japonia a început cu patru pari înfipți în pământ, al căror rol era acela de a delimita spațiul sacru închinat zeilor șintoiști. Însă Ryuku, marele maestru al ceaiului, a fost cel care a lansat tradiția tatami-urilor, concepând camere de ceai cu acest acoperământ pentru podea care era atât de frumos, încât a fost copiat de bogătași și apoi adoptat de tot restul populației. Un tatami este un cadru de lemn pe care sunt fixate rogojini din bambus împletit. Măsoară 1,80 metri pe 90 de centimetri, adică aproximativ suprafața ocupată de o persoană în poziție culcată. Există și variante mai mici, de 90 x 90 de centimetri. O încăpere tradițională e alcătuită, în general, din trei, patru și jumătate sau

șase tatami-uri. Asamblarea lor închipuie, prin urmare, o suprafață perfect pătrată, ilustrând proporția sacră din șintoism și din geometrie: pătratul conține cercul, simbolul de aur a infinitului. Pentru japonezi, o încăpere pătrată cu tatami-uri transmite așadar o impresie de spațiu infinit mai amplu decât e el în realitate. Astfel se demonstrează, în mod genial, că dimensiunile nu sunt decât o iluzie și că spațiul se bazează pe sensul scalei proporțiilor ideale.

PROPORȚIILE IDEALE ALE TATAMI-ULUI

Într-o casă tradițională din Japonia, totul e construit în funcție de tatami: nu doar suprafața podelelor (pe care, în principiu, nu trebuie pus nimic), ci și deschiderile, înălțimea plafonului și suprafețele de aranjare (care măsoară, în general, un tatami sau/și jumătate de tatami), precum și mobilierul – denumit *tansu* – care odinioară era plasat în nișe lipsite de uși. Întregul ansamblu avea prin urmare un aspect extrem de ordonat. Proporțiile unor asemenea încăperi invită omul să trăiască prezentul și îl obligă să respecte principiile potrivit cărora totul este redus la esențial: nimic nu e superfluu. Astfel, lumea exterioară poate fi dată uitării. Mai mult, o familie întreagă poate să trăiască în acest tip de construcție, în ciuda dimensiunilor ei reduse. În urmă cu o jumătate de secol, existau multe familii cu cinci sau șase membri, care trăiau în apartamente cu doar trei camere: una de șase tatami-uri (folosită în timpul zilei, ca încăpere de zi, iar seara, ca dormitor matrimonial), alta de patru tatami-uri și jumătate (pentru doi copii, de exemplu) și alta mai mică, de trei tatami-uri, pentru un părinte în vârstă.

O CAMĂRUȚĂ DE VIS

Ca să dormi, nu ai nevoie decât de foarte puțin spațiu. O cameră de două tatami-uri, fără a mai pune la socoteală un dulap încăpător, de un tatami lățime și un tatami și jumătate înălțime (până în tavan), pentru haine și așternuturi, o saltea japoneză de calitate (saltele puse pe jos, pe care le depozităm în dulap în timpul zilei), draperii groase sau jaluzele opace și liniște e tot ce-ți trebuie nu doar ca să dormi liniștit, ci și ca să-ți asiguri un spațiu personal în care să citești, să visezi, să asculți muzică sau să lucrezi la calculator. Un apartament de dimensiuni reduse, cu două sau trei camere, izolate fonic una de alta cu ajutorul dulapurilor mari și încăpătoare, care au și rolul de pereți despărțitori, îi îngăduie unei familii, care nu poate să investească în mai mulți metri pătrați, să ducă o viață extrem de confortabilă. Mai mult, ce plăcere e să dormi pe o saltea japoneză! Pusă pe jos, ea se transformă într-un pat la fel de mare ca și camera însăși. Să dormi pe jos, pe o saltea japoneză, e ca și cum ți-ai oferi o cameră într-un hotel de lux, dotată cu un pat *king size*.

TOKONOMA, UN ALT ELEMENT AL ARHITECTURII JAPONEZE

Chiar și într-o încăpere minusculă, japonezii au adesea un spațiu gol, ca o firidă, numit *tokonoma*, destinat să creeze, din punct de vedere vizual, o formă de relief în spațiu. În general, acolo sunt expuse un tablou și o compoziție florală. Acest loc poate să pară un spațiu irosit, când nu dispui decât de câțiva metri pătrați în care să trăiești, dar, în realitate, el reprezintă exact opusul: vidul pe care îl oferă îi permite spiritului să se odihnească, să se dedice doar gândurilor. *Tokonoma* procură privirii un punct asupra căruia să se așeze, ca să se liniștească; creează un vid ce invită la odihna ochiului și o fereastră ce se deschide simbolic spre vidul interior, spre un neant infinit în care e cuprins întregul univers. Datorită unei *tokonoma*, chiar și cea mai mică dintre încăperi poate să devină imensă. Prin vidul astfel creat, ni se

oferă o liniște profundă și multă forță. Dacă aveți un dulap sau o nișă într-un perete, și voi puteți să concepeți propriul *tokonoma*. Instalați o comodă, cât mai joasă posibil și de aceleași dimensiuni ca nișa. Veți dobândi astfel un spațiu de depozitare suplimentar, iar, deasupra lui, un loc gol. O oglindă aninată pe perete, cu un bec mic a cărui lumină să se reflecte în ea, vor da acestei încăperi o amplitudine pe care nu ar fi avut-o niciodată fără acest spațiu aparent superfluu!

CULTURA JAPONEZĂ ȘI ARHITECTURA EI...

Arhitectura japoneză face parte dintr-o cultură în care nimic nu e în plus. Decorul dintr-o casă japoneză nu vizează să preamărească omul sau să-i amplifice orgoliul. El dă dovadă doar de simplitate și umilință, de o căutare constantă a frumuseții în caracterul mărunt al vieții de zi cu zi și ne amintește că spațiul e un lux. Se povestește că Rykyu, care nu folosea pentru ceremonia ceaiului decât boluri și spatule de mici dimensiuni, calcula dimensiunea acestora din urmă în... ochiuri de tatami. Ca prin farmec, devenea astfel incomparabil: liber, amplu, fără cea mai mică urmă de grabă. Se spune că, doar privindu-l cum împlinea ceremonialul, te simțeai mai liniștit. Oare nu întruchipa el modelul desăvârșit al virtuților nipone – lejeritatea, flexibilitatea, curățenia, ordinea și arta de a trăi „compact”? Să ne amintim că zen-ul reprezintă o viață a extremelor: construită cu mijloace puține, dar de o mare extravaganță. Adepții lui caută perfecțiunea în măsură, în reținere, în modestie și moderație, ca să dobândească accesul la o lume plină de frumusețe și armonie, debarasată de tot ce e superfluu, dar stimulatoare pentru gândire. Acest tip de structură nu trimite la severitatea unei practici, ci la un stil de viață al cărui scop este să lase întotdeauna loc devenirii și schimbării.

7

DE LA COLIBĂ LA CASA-BIJUTERIE

CĂSUȚELE DIN TOATĂ LUMEA

ARHITECȚI INSPIRAȚI

UN MIC TUR AL EUROPEI

CĂSUȚELE DIN TOATĂ LUMEA

LUXUL SPAȚIILOR MICI

„Nu mă voi opri să fac eforturi până nu voi izbuti să transform în capodopere casa în care trebuie să trăiesc, hainele pe care trebuie să le port și bucatele pe care trebuie să le mănânc. Ba voi merge chiar mai departe: doresc să fac din viața mea un obiect de manufactură. Dacă nu voi reuși, inima mea nu va simți nici cea mai mică satisfacție. "

NAGAI KAFÛ

Această estetizare a vieții, care dă existenței umane dimensiunea unei opere de artă, s-a manifestat și continuă să se manifeste pretutindeni în lume. Nagai Kafû a fost ultimul dintre învățații care au respectat moda străveche a viețuirii într-un spațiu minuscul, magnific conceput și organizat. Nu mulți scriitori au meditat cu atâta intensitate și au practicat cu atâta regularitate exigența în acest domeniu. Să trăiești într-o casă liliput nu înseamnă să duci o viață lipsită de frumusețe și rafinament. Există adevărate case-bijuterie, apartamente puțin mai mari decât o colibă, dar extrem de luxoase.

„Cumpărați o casă imensă, dar, când în sfârșit ați terminat-o de plătit, ea e deja învechită, deteriorată, are nevoie de reparații și se dovedește prea mare pentru voi, întrucât copiii au părăsit deja cuibul."

Proprietarul unei *tiny house*, intervievat pe internet

America e una dintre țările lumii unde, până de curând, norma a fost să locuiești într-o casă de 250 sau 300 de metri pătrați. Să te îndatorezi pe viață pentru o astfel de casă era ceva de la sine înțeles. Dar fluctuațiile economice sunt pe cale să schimbe multe lucruri. Au început deja să apară anunțuri on-line de genul: „Sunt angajat la o firmă de curățenie, am 27 de ani, casa mea și nicio datorie." Un enunț senzațional pentru o asemenea țară! Ceea ce urmează e așadar lansarea în aventura acestor *tiny houses*, case minuscule, care măsoară de la 15 la 30 metri pătrați, se cumpără sub formă de kit, se ridică în două sau trei săptămâni și costă maximum 30 000 de euro, sumă în care sunt incluse și amenajările interioare. Proprietarii lor își explică alegerea: nimic nu e sigur în viață și e important să poți să te concentrezi pe priorități (să stai cu apropiații tăi, să îți iei, de exemplu, șase luni de concediu, ca să te ocupi de un membru al familiei care s-a îmbolnăvit – ceva ce ți-ar fi imposibil să faci în cazul în care ai de achitat ratele lunare pentru casă). Fără rate, deci fără obligații: asta e libertatea – să profiți de viață! Și apoi... de ce să plătești din greu pentru ceva efemer (două mașini, de două ori mai mult spațiu, haine...)? De ce să faci băncile fericite? De ce să nu trăiești, pur și simplu, pe măsura mijloacelor tale?

PRIMA TINY HOUSE DIN FRANȚA

„Ne construim, construind."
YVAN SAINT-JOURS,
constructorul primei *tiny house* din Franța

În urmă cu câțiva ani, Yvan Saint-Jours a inaugurat prima *tiny house* din Franța. Într-un interviu pentru emisiunea *Terre à Terre*, a postului de radio France Culture, el a povestit istoria formidabilă a acestei aventuri și a descris rodul muncii sale: o *tiny house* pe roți (așadar mobilă, ca o rulotă) de zece metri pătrați; o casă adevărată, cu acoperiș în două ape și multe ferestre, prin urmare foarte luminoasă. Casa lui includea:

- Un pat dublu la mezanin
- Două panouri fotovoltaice
- Trei siguranțe la tabloul electric (consumul e foarte scăzut într-o *tiny house*)
- Pereți izolați cu „Métisse" (material pentru izolația termică și acustică, realizat din bumbac reciclat și care e și foarte ușor)
- Un aragaz cât o cutie de pantofi, cu trei ochiuri, de fabricație italiană (din gama celor destinate vapoarelor), măsurând 50 cm înălțime, 45 cm lățime și 50 cm adâncime
- O piesă de mobilier pentru uscarea/depozitarea veselei, căreia îi lipsește partea inferioară (apa de pe vesela spălată se scurge direct în chiuvetă)
- O cabină de duș de 80 x 80 cm, cu instant de încălzire a apei (apa se încălzește în timpul curgerii, tocmai datorită energiei mișcării)
- Toaletă pentru vapor, cu un sistem exterior de filtrare a apei uzate, care nu cântărește decât 25 de kilograme
- O duzină de cărți etc.

Yvan a dezvăluit toate secretele sale, toate trucurile. Chiar și prețul: 15 000 de euro (inclusiv aparatura electrică), în sistem de autoconstrucție, desfășurat pe parcursul a șase săptămâni. Ceea ce apreciază acum, a mărturisit el, e faptul că nu e realmente nici proprietar, nici locatar (niște prieteni care au o fermă îl găzduiesc pe un petic de teren) și că își permite să muncească de două sau chiar de trei ori mai puțin decât înainte, ca să-și asigure traiul.

ARHITECȚI INSPIRAȚI

NOILE CĂSUȚE DE VIS

„Azi am făcut o plimbare, și chiar la capătul drumului am găsit o sânziană mică și albă, de pădure."

GEORGE GISSING, *Însemnările private ale lui Henry Ryecroft*

O casă de mici dimensiuni nu e întotdeauna echivalentul unui produs ieftin și nici simbolul unor condiții sociale precare. Dimensiunile compacte ale anumitor locuințe, eficiența și discreția lor (un design în aparență simplu, dar extrem de sofisticat) sau originalitatea și, mai ales, perfecțiunea le transformă în veritabile bijuterii în miniatură. E suficient să navigăm puțin pe internet și vom găsi o mulțime de exemple splendide de *tiny houses*. În lume, a apărut o generație de consumatori cu totul nouă. Oameni care nu mai vor să-și asume un împrumut imobiliar întins pe decenii și care refuză să trăiască în imensele case tradiționale ale părinților lor. Toți apreciază luxul, dar la o scară redusă. Sunt mândri de concepțiile lor și au dreptate: putem deja să admirăm, aproape pretutindeni în lume, asemenea case – mai ales în Statele Unite, unde imigrația a influențat enorm domeniul. De la stilul campestru

scandinav, cu degradeuri de alb antichizat, fresce pe lemn și paturi încastrate în dulapuri, până la stilul englezesc mai *cosy*, trecând prin stiluri aparte, precum cel *shaker*, totul e permis. Dar poate cele mai frumoase și mai impresionante sunt *mini-cottage*-urile englezești din epoca victoriană sau sublimele case de arhitect, construite dintr-unul, două sau trei containere industriale, unite în spațiu, ca niște piese de Lego.

MINI-COTTAGE-URILE VICTORIENE

„Când trei persoane locuiesc într-o căsuță, fiecare membru al familiei se simte obligat să-i respecte mai mult pe ceilalți. Când apare o problemă, ești nevoit s-o discuți."

Proprietarul unui *mini-cottage* victorian din Statele Unite

Cine n-ar fi cucerit de farmecul *cosy* al acestor *cottage*-uri rurale englezești? Acoperiș în pantă, șemineu, trandafiri cățărători, grădiniță cochetă, înconjurată de arbori bătrâni și umbroși... Oricine își poate construi unul identic. Singura diferență reprezentând-o dimensiunile: reduse la aproximativ 30 de metri pătrați. Bovindou cu perspectivă spre o grădină puțin *sauvage*, verandă de lemn cotropită de iederă, un mic pridvor adăpostit de un acoperiș în unghi, iar, la interior, o cameră de zi încăpătoare, cu șemineu pe lemne pentru iarnă, grinzi, covoare moi și canapele, un colț pe post de living, cu masă și scaune, o bucătărioară funcțională, o scară din lemn care duce la un etaj alcătuit din două camere mai mici și o baie... Sigur, prețul pe metru pătrat al unor asemenea bijuterii e mare, dar, după cum mărturisesc proprietarii, spațiul e atât de mic, încât își pot permite ce e mai bun la nivel de calitate și confort: robinete și instalații sanitare italiene, concepute inițial pentru iahturi, lemn de esență prețioasă pe podele și pereți, așternuturi de pat cu dantelă delicată, covoare persane... Aceste locuințe-liliput

sunt foarte bine izolate termic și fonic și au aceleași sisteme de aerisire și de securitate ca și cele de mari dimensiuni.

UN CELIBATAR BOGAT DIN NEW YORK

Care e cea mai nouă modă din New York? Să-ți cumperi o garsonieră foarte mică și dărăpănată, pentru o sumă modestă, și să investești o dată sau de două ori mai mult într-o amenajare ultramodernă și sofisticată. Asta e și povestea garsonierei ocupate de tânărul om de afaceri în cauză: o încăpere spațioasă, cu un colț pentru birou, și un perete întreg, pe care îl împingi spre zona de salon, ca să creezi... și o cameră de oaspeți. Tot ce trebuie să mai faci e să cobori patul rabatabil „ascuns" în perete și să-i desfaci chingile. În acest spațiu, fiecare aspect e atent calculat, inclusiv garderoba proprietarului, care a fost redusă la piese esențiale: pentru iarnă, o singură jachetă matlasată, dar de o calitate excelentă, cu glugă și buzunare încăpătoare (nu mai are nevoie nici de căciulă, nici de mănuși), haine din țesături „antibacteriene" (care nu trebuie spălate foarte des, căci nu rețin mirosurile, nici după mai multe purtări) etc. Zona de salon îi permite proprietarului să primească în vizită mai mulți prieteni odată, datorită mobilierului pliant (mai multe taburete care pot fi depozitate suprapuse, o masă extensibilă...). Firește, uneori trebuie să alegi între pat mare și o canapea. Însă omul de afaceri la care ne referim spune că, atunci când locuiești singur, un pat mare și o masă îți sunt de-ajuns.

PROVOCAREA ARHITECȚILOR JAPONEZI

„Nu am decât două căni, spune el, și o duzină de cărți. O asemenea casă te obligă să îți simplifici viața."

FUYUHIKO MORIYA

În Japonia, unde zonele urbane sunt suprapopulate și prețul pe metru pătrat al proprietăților imobiliare atinge cote amețitoare, unii arhitecți futuriști au acceptat provocarea locuințelor liliput. Un exemplul e celebra casă „4 x 4", a lui Tadao Ando: fiecare etaj măsoară 4 metri pe 4, de unde și denumirea. Construcția are patru etaje și un subsol, fiecare îndeplinind o funcție unică: vestibul, cameră, birou și sufragerie. Perspectiva care ți se înfățișează de la ferestre îți taie răsuflarea: marea interioară a Japoniei și podul Akashi. La fel de extraordinară e și casa cu trei etaje, cu o suprafață construită de 30 de metri pătrați, operă a arhitectului Fuyuhiyo Moriya. Interiorul este foarte frumos: ferestre mari, care amplifică spațiul și-l umplu de lumină, pereți, podele și scări din lemn de diferite esențe (cam 20 la număr). Rezultatul e de o elegantă sobrietate. Moriya spune că în aceste locuințe important nu e ceea ce îți lipsește, ci... ceea ce ai.

CASA NAKAMURA

Povestea „Casei Nakamura", construită de arhitectul cu același nume, a început cu achiziționarea terenului: 7 metri pe 7. Locuința are o înălțime de 6 metri, împărțiți pe două niveluri. Inițial a fost o simplă cochilie goală, pentru ca ulterior să se transforme într-un simbol al confortului și relaxării. La interior, toate obiectele sunt escamotabile, de la mașina de spălat până la fax și telefonul fix, care pot să dispară prin intermediul unor trape, așa cum se întâmplă și pe un iaht. „Casa Nakamura" amintește de sălașurile literaților chinezi și japonezi de odinioară: e sobră, aerisită și înzestrată cu obiecte de calitate (locatarii au mărturisit că au fost nevoiți să renunțe la aproape toate posesiunile). E un loc în care meditația, lectura, discuțiile cu prietenii și siesta devin activitățile principale.

UN ARHITECT PUȚIN CUNOSCUT: WILLIAM MERRELL VORIES (1880 – 1964)

Majoritatea lucrărilor acestui arhitect american, care s-a mutat încă de tânăr în Japonia și care azi e puțin sau nu suficient de cunoscut, se găsesc în împrejurimile orașului Kyoto, acolo unde Vories a locuit. Casele, bisericile și școlile pe care le-a conceput sunt, pur și simplu, niște mici bijuterii. Cele mai multe au dimensiuni liliput, sunt sobre, dar, mai ales, au fost realizate ținându-se cont de starea de bine și sănătatea viitorilor locatari. Treptele nu sunt foarte înalte, geamurile au culoarea chihlimbarului, astfel încât lumina zilei să nu afecteze retina, colțurile balustradelor sunt rotunjite, pentru a preveni orice accident, în cazul în care cineva s-ar împiedica... Acest arhitect era, înainte de toate, un umanist. Se spune că le interzicea angajaților să mai lucreze după ora cinci după-amiază, considerând că, la momentul acela, locul lor era lângă familie. Insista, de asemenea, ca oamenii să se odihnească și să se distreze destul, ca să poată să facă o muncă de calitate. Cu o asemenea etică, ar fi fost imposibil ca Vories să nu creeze construcții care să se ridice la înălțimea umanității și a bunului său simț!

UN MIC TUR AL EUROPEI

Voiajele cu un scop precis întotdeauna te îmbogățesc. De ce să nu pornești prin Europa, în căutarea căsuțelor în care au locuit personaje celebre? De ce să nu organizezi un periplu care să aibă drept țintă vizitarea pavilionului din Croisset în care a lucrat Flaubert, a casei lui Mallarmé, a celei din Bretagne în care scrie și azi Kenneth White, a celebrei cabane a lui Le Corbusier, din sudul Franței, a căsuței din lemn în care a viețuit Tolstoi la Moscova, a locuinței lui Grieg și a altora asemenea? Văzându-le vei înțelege că o casă nu trebuie să fie imensă ca să ofere fericire.

8

VIITORUL LOCUINȚELOR

CUM SĂ REDUCEM SUPRAFAȚA LOCUINȚEI CA SĂ DIMINUĂM RISIPA DE ENERGIE

APARTAMENTELE-LILIPUT DIN MARILE ORAȘE ALE VIITORULUI

ALEGEREA NOILOR GENERAȚII...

CONCLUZIE

CUM SĂ REDUCEM SUPRAFAȚA LOCUINȚEI CA SĂ DIMINUĂM RISIPA DE ENERGIE

„La parter, nimic altceva decât un atelier enorm, o intrare minusculă și bucătăria. La etaj, două camere, una de trei tatami, cealaltă de patru și jumătate. (...) o casă ca dintr-o carte de povești. (...) Dar atelierul era suficient de mare ca în el să poată să locuiască, să doarmă și să mănânce două persoane. (...) Casa de basm..."

JUNICHIRO TANIZAKI, *Dragostea unui nebun*

Să combini stilul de cabană cu unul șic, să te inspiri din cele mai recente inovații în materie de design interior pentru un plus de confort și de estetică, iată probabil care vor fi tendințele din arhitectură în deceniile care vor urma – nu doar pentru a face față problemei imobiliare din marile metropole, ci și pentru a ne proteja de eventuale schimbări dintr-o economie cel puțin nesigură. Mai mult, distrugerea pădurilor și secătuirea resurselor planetei vor trebui să ia sfârșit într-o zi: lumea actuală e imorală și irațională; generațiile următoare vor trebui să achite nota de plată pentru nebunia și greșelile noastre. Să folosim mai puține mașini, să consumăm mai puține produse fabricate de muncitori prost plătiți, să facem mai puțini copii, să ne

mulțumim cu spații modeste de locuit, iată singurele soluții posibile pentru salvarea planetei. Desigur, cei care caută alternative la consum sunt, din fericire, tot mai numeroși. Se vorbește din ce în ce mai mult despre energia regenerabilă sau despre case rurale din baloți de paie. Dar ele, evident, se află adesea la mare depărtare de orașe și, prin urmare, nu sunt accesibile tuturor. Să trăiești într-un spațiu mai redus, ca să consumi mai puțin, și să recunoști că poți să fii fericit ocupând mai puțini metri pătrați te va ajuta poate să anticipezi problemele cu care noi toți ne vom confrunta mâine. Poluarea, secătuirea resurselor naturale, suprapopularea... problemele devin din ce în ce mai presante. E posibil ca locuințele mici să ajungă, în curând, nu o alegere, ci o necesitate.

APARTAMENTELE-LILIPUT DIN MARILE ORAȘE ALE VIITORULUI

Persoanele care trăiesc singure sunt din ce în ce mai numeroase: oamenii se căsătoresc mai rar, fac mai puțini copii, divorțează mai des, speranța de viață crește... Criza locuințelor se resimte acut, mai ales în marile orașe. Un studiu din 2010 a raportat că Insula Manhattan, din New York, e capitala celor care trăiesc singuri (76%) și că această nouă tendință către celibat se extinde cu pași rapizi și în restul orașului. Având în vedere că prețul locuințelor e foarte ridicat, newyorkezii sunt obligați să trăiască în apartamente foarte mici. Unii au mărturisit că-și folosesc inclusiv cuptorul ca să-și depoziteze lucrurile. În consecință, primarul a încercat să le propună o soluție arhitecților, care, în prezent, sunt pe cale să transforme unele dintre imobilele mari și frumoase din Manhattan în „micro-unități". Suprafața unei astfel de microunități nu depășește 28 de metri pătrați, dar ea e foarte confortabilă: include o baie, o chicinetă integrată și suficient spațiu pentru o canapea-pat de mari dimensiuni... Pe o piață imobiliară devenită inabordabilă (o treime dintre locatari cheltuiesc peste jumătate din venituri pe chirie), e limpede așadar că minigarsoniera reprezintă soluția

viitorului. Programe asemănătoare celui din New York au fost propuse și în alte orașe. În San Francisco, urbaniștii se gândesc chiar să conceapă studiouri de 15 metri pătrați, echivalentul unei camere studențești.

ALEGEREA NOILOR GENERAȚII...

Vor resimți și ele, asemenea nouă, nevoia de locuințe mari și de securitate? Stilul lor de viață, din ce în ce mai „nomad", și refuzul de a îmbrățișa o carieră pe viață, în același loc, îi vor mai îndemna pe tineri să se stabilească într-un anume loc? Vor mai simți ei nevoia să tezaurizeze bunuri ca să-și asigure fericirea? Vor alege oare un serviciu pe viață ca să-și ofere o casă spațioasă sau vor prefera o existență mai puțin materialistă? Vor privilegia ei oare libertatea și flexibilitatea unei locuințe, care să le reflecte originalitatea și necesitățile? Tinerii par să fie din ce în ce mai puțin interesați de posesiuni. Ei cumpără mai puțin, acordă mai puțină importanță gastronomiei, căsătoriei, familiei. În schimb, vor timp și experiențe!

Un alt element care influențează viața de astăzi e la fel de semnificativ: dezvoltarea frenetică a tehnologiei. Cu ajutorul unui calculator, putem să lucrăm de-acasă. Nu mai avem deci nevoie de un birou (de loc fix) și avem mai puțină nevoie de spațiu. Generațiile următoare vor visa probabil la altceva decât la o casă mare, plină de copii, și la un serviciu pe viață. Probabil că, unei căsuțe cu gazon și piscină, îi vor prefera una cu o

splendidă grădină de legume, care să le asigure alimente de calitate. Prioritatea lor va fi probabil aceea de a trăi fără griji și fără datorii. Sau, cel puțin, eu așa sper că vor sta lucrurile...

CONCLUZIE

„Așadar oamenii nu sunt conștienți că au căzut în capcana unei situații îngrozitoare? Orice îndeletnicire omenească nu are decât un sfârșit ineluctabil, inevitabil: durerea. Averile sfârșesc prin a fi risipite, clădirile sunt distruse, întâlnirile se transformă în despărțiri, iar nașterea, în moarte. Știind asta, trebuie, de la bun început, să renunțăm la a mai poseda și la a tezauriza, la a mai construi și la a ne mai reuni."

VICKI MACKENZIE, *O peșteră în zăpadă*

Case din bușteni, colibe, cabane montane, adăposturi în adâncimea codrului, căsuțe japoneze, garsoniere puțin mai mari decât o rulotă... Calea fericirii este atât de simplă! Ezităm poate să pornim pe ea, fiindcă nu credem în ceea ce e simplu și ne încăpățânăm să complicăm totul. Să revenim la o scară umană în ceea ce privește bunurile materiale, inclusiv habitatul, să ne schimbăm mașina prea mare cu un cabriolet hibrid, să cutreierăm zonele rurale și să mergem la un picnic în parc – astea sunt adevăratele plăceri ale vieții! La naștere, cu toții suntem taoiști și confucianiști, în sinea noastră știm, fără să fi învățat de undeva, că stilul de viață cel mai potrivit este cel al „căii de mijloc":

o existență de o blândă raționalitate, un echilibru perfect între acțiune și lene, între sărăcie și bogăție, între solemnitate și relaxare, între seriozitate și excentricitate.

Calea de mijloc reprezintă idealul de viață în echilibru: cel mai sănătos stil de viață din câte au existat vreodată. Să trăiești într-un spațiu mai mic, ca să schimbi lumea, ar putea să pară o utopie. Însă, în absența utopiilor, ce-ar mai rămâne din speranță?

Cuprins